

Haarlem

Reageren
info@haarlem.nl

Vragen
023 – 511 3024

Meer informatie
www.haarlem.nl

Gemeente Haarlem

Kadernota 2015

Kadernota 2015

Uitgave gemeente Haarlem
Mei 2015

Informatie

(023) 511 30 00
www.haarlem.nl, ook voor een digitale versie

Stadhuis, Grote Markt 2
Postbus 511
2003 PB Haarlem

Inhoudsopgave

1 Inleiding	5
2 Beleidsmatige ontwikkelingen	7
2.1 Voortgang en vooruitblik uitvoering coalitieprogramma 2014-2018.....	7
2.2 Hoofddijnen Programmabegroting 2016-2020	8
2.3 Haarlem groeit.....	16
3 Ontwikkelingen meerjarenraming en financiële positie	17
3.1 Financiële ontwikkelingen en meerjarenraming	17
3.2 Toelichting ontwikkeling begrotingskader.....	18
3.3 Ontwikkeling algemene reserves.....	29
3.4 Bestemming rekeningresultaat 2014	31
3.5 Gezonde financiële positie	32
4 Bestuursrapportage 2015-1.....	38
4.1 Bestuursrapportage 2015-1.....	38
5 Bezuinigingen.....	46
5.1 Inleiding	46
5.2 Bezuinigingsvoorstellen toegelicht	48
5.3 Herijking grote contracten.....	50
6 Investeringsplan en MPG/grondbeleid.....	52
6.1 Hoofddijnen Investeringsplan 2015-2020	52
6.2 Investeringsplafond en kasstroomplafond.....	53
6.3 Realistisch investeringsvolume	56
6.4 Hoofddijnen MPG/grondbeleid.....	58
7 Belastingen en woonlasten	61
7.1 Uitgangspunten en landelijke ontwikkelingen	61
7.2 Woonlasten.....	62
7.3 Overige belastingen en heffingen.....	63
8 Bedrijfsvoering.....	64
8.1 Organisatieontwikkeling	64
8.2 Bovenformatieven - Frictielasten	65

8.3 Externe inhuur/flexibele schil	65
8.4 Overhead	65
8.5 Informatiebeveiliging	68
8.6 Doorontwikkeling DIV	69
8.7 Opleidingen	69
8.8 Garantiebanen.....	70
8.9 Vennootschapsbelasting voor gemeenten.....	70
 9 Voorstel	 71
 10 Besluit.....	 73
 Bijlagen	 75
Bijlage 1: Investeringsplan 2015-2020.....	77
Bijlage 2: Meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG)	79
Bijlage 3: Voortgang en vooruitblik uitvoering coalitieprogramma 2014-2018.....	81
Bijlage 4: Begrotingskader	86
Bijlage 5: Richtlijnen Programmabegroting 2016-2020	88
Bijlage 6: Bijlage bij Bestuursrapportage 2015-1	92
Bijlage 7: Bijlage bij Kadernota 2015.....	92

1 Inleiding

Voor u ligt de Kadernota 2015 van de gemeente Haarlem. Deze verschijnt kort na het Jaarverslag en de Jaarrekening 2014. Hierin staat vermeld wat het afgelopen jaar, samen met Haarlemse partners, in de stad is bereikt. Ook heeft het college in het jaarverslag aandacht besteed aan de ontwikkeling van de financiële positie van Haarlem. Hoewel het college er in is geslaagd een positief rekeningresultaat van € 2,7 miljoen over 2014 te realiseren, weegt de schuldenlast nog altijd zwaar op de begroting. Het broze economisch herstel heeft zich daarnaast nog niet doorvertaald naar hogere inkomsten voor de gemeente. Hoewel we op de goede weg zijn, is het einde van de magere jaren nog niet in zicht. Een stevige grip op de gemeentelijke financiën blijft van groot belang.

In deze kadernota zijn reeds genomen en nog te nemen besluiten van de gemeente over vele onderwerpen financieel vertaald voor de periode tot en met 2020. Hiermee vormt de nota de start voor het opstellen van de Programmabegroting 2016.

Verminderen van schuld

Eind jaren '90 en begin jaren '00 is veel geïnvesteerd in de stad en dat is niet zonder effect gebleven. Haarlem is een sociale stad, een veilige stad, een culturele stad, een sportieve stad en een mooie stad. Helaas moeten wij inmiddels waken dat Haarlem niet ook een arme stad wordt. Met een schuldenlast van € 580 miljoen (2016) op een begroting van € 500 miljoen bleek er te weinig financiële ruimte om de gevolgen van de financiële crisis op te vangen. Tegenvallende inkomsten, lagere uitkeringen van het Rijk en de verschuldigde rente op de schuldenlast zorgden ervoor dat Haarlem gedwongen was om stevig te snijden in de eigen uitgaven. Om ervoor te zorgen dat de stad financieel gezond werd, hebben de afgelopen jaren in het teken gestaan van bezuinigingen en het op orde brengen van de financiën. Op veel plekken in de stad is dit inmiddels voelbaar, bijvoorbeeld op het gebied van onderhoud van de openbare ruimte.

Alle inspanningen zijn echter niet voor niets gebleken en Haarlem is inmiddels financieel 'in control' en heeft zelfs een voorzichtig positief resultaat laten zien over het afgelopen jaar. Het college ziet deze kadernota dan ook als kantelpunt om aan een structurele oplossing van het probleem van de schuldenlast te werken. Als één van de pijlers van het coalitieprogramma Samen Doen! is een gezonde financiële stad benoemd. Om er zeker van te zijn dat Haarlem niet alleen in de komende jaren, maar ook verder in de toekomst een financieel gezonde stad kan blijven, werkt het college aan een structurele vermindering van de schulden van € 5 miljoen per jaar. Dit moet uiteindelijk leiden tot een gewenst geachte vermindering van de schuld met € 125 miljoen naar € 455 miljoen in 2040. Hiermee komt Haarlem weer in de groene cijfers van de gemeentelijke BNG norm wat betreft schuldenlast.

Geen lastenverzwaringen

Behalve dat wordt ingezet op schuldreductie slaagt het college er met deze kadernota in om woonlastenverzwaringen voor de Haarlemmers in 2016 niet sterker te laten stijgen dan inflatie, wat in jaren niet gelukt is. Dit betekent echter niet dat de moeilijke financiële tijden voorbij zijn. Het betekent wel dat er keuzes gemaakt worden. Bijvoorbeeld door met behulp van het ingestelde kasstroomplafond kritischer te kijken naar waarin geïnvesteerd wordt. Haarlem ontkomt er nog altijd niet aan om de komende jaren te bezuinigen en zal daarnaast de gevolgen van reeds ingezette bezuinigingen de komende jaren blijven voelen.

Investeren in groei

Na jaren van krimp, kent Haarlem sinds enkele jaren weer groei. In 2016 zal Haarlem zo'n 158.000 inwoners hebben. Deze groei zet ook druk op de voorzieningen. Het sterkst is dit merkbaar in het primair onderwijs, op de basisscholen. Ouders merken dit wanneer zij op zoek gaan naar een school voor hun kinderen. Om deze groei op te vangen investeert Haarlem ongeveer € 10 miljoen extra bovenop de € 20 miljoen die al geïnvesteerd zou worden in onderwijshuisvesting. Deze investeringen zijn er voornamelijk op gericht om het groeiend aantal basisschoolleerlingen een goede plek te geven.

Keuzes

In de Kadernota 2015 wordt inzichtelijk gemaakt welke keuzes het college maakt, binnen de verschillende clusters sociaal, fysiek en burger en bestuur. Zo wordt in het cluster burger en bestuur blijvend ingezet op een veilige stad met de implementatie van het vastgestelde integraal veiligheidsbeleid. Daarnaast wordt gewerkt aan het betrekken van de Haarlemmers bij het dagelijks bestuur van de stad. Het gebiedsgericht werken kan hier een goede bijdrage aan leveren, evenals de uitvoering van de nieuw vast te stellen dienstverleningsvisie.

In het fysieke domein wordt onder meer ingezet op de ontwikkeling van een helder beeld van de toekomst van de stad met de nieuwe structuurvisie op de openbare ruimte. Verder wordt gewerkt aan de moderniseringsslag van het parkeren en wordt geanticipeerd op de nieuwe Omgevingswet, die een grote impact op de organisatie kan gaan hebben, zowel financieel als organisatorisch. Er wordt voor gekozen om werk met werk te maken; door werk slim af te stemmen, blijft de kwaliteit van de fysieke omgeving op orde en hierbij staat verkeersveiligheid centraal.

Het college streeft er behalve in de gebieden ook naar om binnen de eigen ambtelijke organisatie invulling te geven aan de veranderende rol van de gemeentelijke overheid in de maatschappij. Haarlem ontwikkelt zich naar een flexibele organisatie die goed om kan gaan met veranderingen. Zo wordt bekeken hoe eigen medewerkers breder inzetbaar kunnen worden. Op deze manier wordt invulling gegeven aan een flexibele en kundige organisatie die kan meebewegen met externe ontwikkelingen.

Ontwikkelingen sociaal domein

Het is gelukt om de burgers van Haarlem per 1 januari 2015 continuïteit van zorg te bieden en er wordt continu gemonitord of er geen burgers tussen wal en schip vallen. 2014 heeft voor de gemeentelijke organisatie voor een groot deel in het teken gestaan van het zorgvuldig organiseren van de decentralisaties van taken op het gebied van langdurige zorg, jeugdzorg, participatie en beschermd wonen. Na de transitie kan de gemeente met haar partners zich verder richten op de transformatie; een veranderingsproces met aandacht voor begrippen als ‘zorgen dat’ in plaats van ‘zorgen voor’.

Behalve de enorme organisatorische opgave betekenen deze decentralisaties ook een financiële uitdaging. Rijksbudget kwam met kortingen over naar de gemeente en hiermee ook onzekerheden of dit budget alle kosten zou dekken. Desondanks is het gelukt de decentralisaties zodanig voor te bereiden dat bestaande voorzieningen voor het grootste gedeelte in stand konden worden gehouden en de nieuwe adequaat ingekocht.

Een buffer voor dit risico is gevormd door de reserve sociaal domein en met het uitgangspunt ‘rijksbudget = werkbudget’. De ingezette koers wordt in 2015 voortgezet en zowel de uitvoering als de monitoring wordt verder verbeterd.

Raadsbehandeling Kadernota 2015

De behandeling van de kadernota door de gemeenteraad van Haarlem vindt plaats van 22 t/m 25 juni 2015.

Het college van burgemeester en wethouders
Haarlem, 19 mei 2015

2 Beleidsmatige ontwikkelingen

2.1 Voortgang en vooruitblik uitvoering coalitieprogramma 2014-2018

Binnen de clusters sociaal, fysiek en burger en bestuur zijn actiepunten ontwikkeld in relatie tot het coalitieprogramma Samen Doen!. In deze paragraaf wordt de voortgang van deze actiepunten kort weergegeven. Bijlage 3 geeft een gedetailleerd overzicht.

Binnen het cluster sociaal zijn in het kader van zelfredzaamheid stappen gezet om de terugkeer van werkzoekenden naar de arbeidsmarkt te ondersteunen en stimuleren. Verder is uitgebreid aandacht besteed aan het verbeteren van het onderwijs, bijvoorbeeld door het realiseren van voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Ook is de Agenda voor de Sport vastgesteld en zijn regelingen gerealiseerd vanuit het sportstimuleringsfonds.

In het cluster fysiek kan worden gemeld dat het aantal bedrijfsvestigingen is gegroeid met 2%, ten gevolge van verschillende initiatieven om ruimte te creëren voor ondernemen. De gemeente heeft daarnaast overeenkomsten met het bedrijfsleven gesloten om bij te dragen aan de kwaliteit van de openbare ruimte in de Waarderpolder. Binnen het cluster fysiek wordt duurzaamheid gestimuleerd, met als doel dat Haarlem in 2030 Klimaat Neutraal is. Er dienen zich verschillende initiatieven aan, bijvoorbeeld voor duurzame energie. Het gereviseerde Duurzaamheidsprogramma (2015-2019) laat de relatie met de vakinhoudelijke beleidsvelden nog beter tot zijn recht komen en vormt de basis voor ruime kennisdeling zowel binnen als buiten de gemeente.

Tevens is het gebiedsgericht werken geïntroduceerd en zijn de gebiedsteams een belangrijke link tussen de burger en de gemeente Haarlem. De gebiedsteams zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het op peil houden en waar nodig verbeteren van de vitaliteit en leefbaarheid van de wijken. Tenslotte wordt binnen het cluster fysiek gewerkt aan de ontwikkeling van Haarlem-Oost en verbetering van de bereikbaarheid van Zuid-Kennemerland.

Het cluster burger en bestuur richt zich op de relatie tussen de gemeentelijke overheid en de inwoners van Haarlem. Dit wordt onder andere bereikt door het introduceren van gebiedsgericht werken en ruimte geven aan maatschappelijke initiatieven. Om burgers meer te betrekken wordt bijzondere aandacht besteed aan de inzet van sociale media, een moderne, overzichtelijke, hooggewaardeerde website en digitale dienstverlening. Zo is in 2014 een nieuwe website ontwikkeld en wordt in 2015 een nieuwe dienstverleningsvisie opgesteld.

Ook wordt binnen dit cluster aandacht besteed aan de realisatie van het pakket van bezuinigingen (€ 10 miljoen aanvullende bezuinigingen). Daarnaast is er een meerjarenontwikkeling van de schuldenlast opgenomen in de Kadernota 2015. Verder worden stappen gezet om het risicobewustzijn binnen de gemeente Haarlem te vergroten, bijvoorbeeld door het organiseren van risicogesprekken met budgethouders.

2.2 Hoofdpijnen Programmabegroting 2016-2020

Haarlem: toekomstbewust en –bestendig

Het is goed om van tijd tot tijd stil te staan bij de vraag of de ingezette koers van de gemeente voldoende aansluit bij de ontwikkelingen in de stad en daarbuiten. In Haarlem is dagelijks zichtbaar dat een andere tijd zich aandient. De gemeente streeft naar een partnerschap met de bevolking om samen te komen tot een stad met een aantrekkelijke leefomgeving, tot duurzame mobiliteit, tot een plek waar wonen, werken en recreëren als vanzelfsprekend samenkomen. Het doel is een stad waar men betrokken is bij de mede-Haarlemmer en iedereen een volwaardige plek in de samenleving heeft.

Het gemeentebestuur pakt middels het coalitieprogramma de handschoen op en geeft de nodige ruimte aan de stad en haar inwoners, op zoek naar nieuwe coalities, werkwijzen en instrumenten. Initiatieven van (groepen) burgers krijgen kansen. Op de middellange termijn dienen zich nieuwe uitdagingen aan. Sommige zijn reden tot zorg, zoals groeiende verschillen in welvaart en kansen tussen bijvoorbeeld oost en west Haarlem en de verwachte toename van de vraag naar ondersteuning en zorg. Andere uitdagingen geven nieuwe perspectieven, zoals de toenemende beschikbaarheid van informatie en kennis en technologische ontwikkelingen.

Wil Haarlem toekomstbestendig zijn op zowel lokaal, regionaal als Metropool niveau dan is een nieuwe mentaliteit en een omslag in denkwijzen en gedrag vereist. Om een toekomstbestendige stad te worden moet ingezet worden op een duurzaam Haarlem. Duurzaamheid niet enkel als een sectorale milieudoelstelling maar als een structurele waarde die steeds meer evolueert van een bewuste, naar een vanzelfsprekende manier van leven, wonen, zorgen, participeren, werken en delen. Onderzoek wijst uit dat deze aanpak niet alleen urgent is, maar dat het ook een enorme toegevoegde waarde heeft voor economische groei. De uitdaging is om daarbij efficiënt gebruik te maken van het aanwezige menselijk kapitaal, technologie en natuurlijke hulpbronnen. Duurzaamheid in het sociaal domein betekent een cultuur bereiken waarin het vanzelfsprekend is om zelf eigenaar van een probleem en daarmee ook van de oplossing te zijn, waarin mensen elkaar willen helpen en iedereen een rol in de samenleving wil en kan vervullen.

Bij het samenhangend perspectief hoort ook een andere, slimmere benadering van zowel het fysieke, economische als sociaal domein. De circulaire economie is een economisch systeem dat bedoeld is om herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren. Dit is ook toe te passen in het sociaal domein. In het sociaal domein vraagt het om inhoudelijke vernieuwing van de cultuurveranderingen. Een veranderingsproces met begrippen als ‘zorgen dat’ in plaats van ‘zorgen voor’; verbeteringen in de uitvoering, preventie en langer zelfstandig wonen. De kaders waarbinnen de veranderingen tot nu toe hebben plaatsgevonden vormen het vertrekpunt.

Voor het behoud van de goede economische en sociale positie van Haarlem is een duurzame strategie nodig. Daarnaast moeten we ook blijven samenwerken met de MRA en in andere regionale samenwerkingsverbanden en er voor zorgen dat de Haarlemse 'couleur locale' daarin voldoende tot haar recht komt.

In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de hoofdpijnen van de drie clusters sociaal, fysiek en burger en bestuur voor de komende jaren.

2.2.1 Cluster sociaal

Inleiding

De kernwoorden in het cluster sociaal zijn zelfredzaamheid en eigen kracht, met als doel dat iedere Haarlemmer kan meedoen in de samenleving, op zijn niveau en naar draagkracht. Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor vrijwel de hele maatschappelijke ondersteuning van Haarlemmers. Dit begint bij de basisvoorwaarden om mee te kunnen doen, zoals gezondheid en goed onderwijs, en loopt door in ondersteuning en zorg voor kwetsbare mensen, van jong tot oud. De gemeente organiseert deze ondersteuning maar kan niet zonder hulp van de samenleving en de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers.

Onderliggende programma's

Het cluster sociaal bestaat uit drie programma's:

Programma 1, Maatschappelijke participatie, gaat over de basisvoorwaarden om mee te kunnen doen in de samenleving, met vrij toegankelijke activiteiten en voorzieningen, met informatie en advies en met lichte vormen van ondersteuning gericht op preventie.

Programma 2, Ondersteuning, gaat over maatwerk van voorzieningen en zorg, veelal alleen toegankelijk met een indicatie.

Programma 3, Werk en inkomen, gaat over het tijdelijke financiële vangnet en de toeleiding naar werk en scholing om vanuit eigen kracht zelfredzaam te zijn in de Haarlemse samenleving.

Hoofdkoers

De herinrichting van het stelsel, de organisatie van de nieuwe taken en de inrichting van de uitvoering hiervan is inmiddels grotendeels afgerond. Het is gelukt om de burgers van Haarlem per 1 januari 2015 continuïteit van zorg te bieden en er wordt continu gemonitord of er geen burgers tussen wal en schip vallen.

Inmiddels start het transformatieproces van inhoudelijke vernieuwing. Een veranderingsproces met aandacht voor begrippen als 'zorgen dat' in plaats van 'zorgen voor'; verbeteringen in de uitvoering, preventie en langer zelfstandig wonen. De kaders waarbinnen de veranderingen tot nu toe hebben plaatsgevonden blijven hierbij overeind. De specifieke opgaven voor de komende tijd worden benoemd in een nog vast te stellen transformatienota, met een zo groot mogelijk 'doe-karakter'.

In dit cluster wordt toegelicht welke opgaven er voor de komende tijd zijn in de verschillende pijlers van het sociaal domein, zowel beleidsmatig als in financiën en bedrijfsvoering. Daarnaast wordt nog een aantal overkoepelende financiële, organisatorische en bedrijfsmatige ontwikkelingen toegelicht.

Zorg voor jeugd

Beleidsmatig

Vanaf 1 januari 2015 is jeugdzorg een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Zorgcontinuïteit is gegarandeerd en er is een basis gelegd voor de opgaven voor de komende periode. Deze zijn:

- Het implementeren van 'Veilig Thuis', de regionale samenvoeging van het Steunpunt Huiselijk Geweld met de twee Advies en Meldpunten Kindermishandeling in één organisatie.
- De verdere ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin als zelfstandige organisatie.
- De versterking van de relatie jeugdzorg en het passend onderwijs.
- Het vormgeven van de transformatie in de jeugdzorg op basis van het Transitiearrangement, de meerjarige afspraken die eind 2013 met de jeugdzorgaanbieders zijn vastgelegd.
- Het opvangen van de oplopende rijksbezuinigingen op de jeugdzorg.

Voor deze opgaven staat het belang van zorgcontinuïteit voorop.

Uitvoering en bedrijfsvoering

In de uitvoering van de zorg voor jeugd is een aantal randvoorwaarden van belang. Daarbij staat steeds de continuïteit en de kwaliteit van zorg en de houdbaarheid van het nieuwe stelsel voorop. In dat kader heeft het college begin februari 2015 besloten om de ouderbijdrage die geldt voor jeugdzorg met verblijf vooralsnog niet te innen (2015/25208), onder andere vanwege beveiligings- en privacyvraagstukken, kosten voor inning en vertraging in de ondersteuning hiervan door centrale, landelijke systemen. In het kader van het gelijkheidsbeginsel voor alle ouders binnen de Jeugdwet is

ook besloten om het vooralsnog niet innen van de ouderbijdrage te laten gelden voor alle doelgroepen jeugdhulp met verblijf, inclusief de Jeugd- en Opvoedhulp. Inmiddels hebben in navolging van Haarlem zo'n 115 andere gemeenten ook besloten de ouderbijdrage tot nader order niet te innen. Daarnaast hebben de gemeenten in Zuid-Kennemerland afspraken gemaakt om ten aanzien van de ingekochte diensten Jeugd- en Opvoedhulp, Jeugdbescherming en Jeugdreclassering en JeugdzorgPlus de kosten te verevenen (2015/36444). Hiervoor is een simpel en werkbaar model uitgewerkt, dat in eerste instantie voor één jaar geldt, waarbij gemeenten naar rato verevenen.

Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO)

Beleidsmatig

- De gemeente zet in op innovatie in de algemene voorzieningen (basisinfrastructuur), ook voor nieuwe aanbieders en voor bewonersinitiatieven.
- De informatie, advies en doorverwijzingsfunctie moet nog verder worden ontwikkeld. De vernieuwing van de digitale sociale kaart en een verbeterde informatievoorziening spelen hierin een grote rol.
- De gemeente gaat bij maatschappelijke ondersteuning meer sturen op resultaten en effecten in plaats van op productie en gaat de samenwerking optimaliseren tussen gemeente, aanbieders en sociaal wijkteam bij het toeleiden van mensen naar de juiste ondersteuning.
- De gemeente gaat vormgeven aan de opvang van nieuwe doelgroepen dak- en thuislozen. Hierbij wordt veel aandacht gegeven aan de toeleiding naar de voorzieningen en de uitstroom naar meer zelfstandige woonvormen en ondersteuning op maat.
- Beschermd wonen wordt doorontwikkeld met veel aandacht voor door- en uitstroom, wachtlijstbestrijding en PGB-beleid (Persoonsgebonden Budget).

Uitvoering en bedrijfsvoering (WMO)

De daling van het budget voor huishoudelijke ondersteuning in het kader van de WMO is nog niet geëindigd. Ook in 2016 wordt een korting op het budget ten opzichte van eerdere jaren verwacht. De vertaling hiervan is opgenomen bij de toelichting op het begrotingskader (zie paragraaf 3.2 Toelichting ontwikkeling begrotingskader). Zekerheid hierover kan pas na de meicirculaire 2015 worden gegeven. Vooralsnog is het beeld dat de korting kan worden opgevangen en geen verlaging van het voorzieningenniveau hoeft te worden ingezet.

Het Rijk heeft inmiddels extra middelen beschikbaar gesteld voor de regeling Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT). Doel van deze HHT is het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke ondersteuning, teneinde zoveel mogelijk werkgelegenheid te behouden. De uitvoering van de regeling moet een multipliereffect hebben: de bijdrage vanuit de HHT wordt aangevuld met een bijdrage die door de burger zelf wordt betaald. Hierdoor komt ten behoeve van het behoud van werkgelegenheid een hoger bedrag beschikbaar dan het budget dat het Rijk heeft toegekend.

Het plan dat door de gemeenten in Zuid-Kennemerland en IJmond eind 2014 werd ingediend bij VWS (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport) is gehonoreerd. Op basis hiervan is aan de gemeente Haarlem voor de jaren 2015 en 2016 de HHT toegekend voor een bedrag van € 672.039 (53.750 uur). In de plannen wordt ingezet op twee maatregelen: cliënten die in aanmerking komen voor huishoudelijke ondersteuning kunnen voor aanvullende activiteiten gebruik maken van de HHT; daarnaast biedt de HHT mogelijkheden om mantelzorgers te ondersteunen met een beperkte vergoeding.

Uitvoering en Bedrijfsvoering (beschermd wonen)

Bij de verdeling van het macrobudget beschermd wonen blijken herverdeeffecten op te treden waardoor diverse gemeenten ontoereikende budgetten hebben ontvangen om de voorziening beschermd wonen voort te kunnen zetten met vergelijkbare volumes en tarieven als in 2014. Er zijn voor- en nadeelgemeenten; voor Haarlem pakt de verdeling niet gunstig uit. Binnen de gesloten contracten is dit opgevangen door een korting toe te passen en de tarieven voor 2015 en 2016 niet te indexeren. Het rijksbudget voor beschermd wonen zou echter zonder korting overkomen. De ontstane situatie wijkt hiervan af; de gemeente Haarlem heeft hier recent een brief over geschreven aan de staatssecretaris. Haarlem is niet de enige gemeente waar dit speelt: de VNG heeft daarom een claim bij

het Rijk gelegd om het tekort bij gemeenten aan te vullen. De VNG en de staatssecretaris Van Rijn (VWS) voeren hierover overleg, mede gericht op het verdeelmodel voor toekomstige jaren.

Cliënten in een beschermd wonen voorziening betalen een eigen bijdrage. Deze wordt door het CAK (Centraal Administratie Kantoor) geïnd. Het is nog altijd niet duidelijk of het CAK deze eigen bijdragen rechtstreeks overmaakt naar de centrumgemeente Haarlem of naar de gemeente van herkomst (van de cliënt). In dat laatste geval moeten onze regiogemeenten de eigen bijdrage aan Haarlem overmaken. Hierover zijn in het regionale portefeuillehoudersoverleg sociaal domein afspraken gemaakt. De verwachting is dat dit gedurende juni 2015 (na de eerste storting door het CAK) duidelijk wordt.

Participatiewet

Beleidsmatig

- De gemeente gaat inzetten op het gebruik van de verschillende instrumenten die de Participatiewet biedt om nieuwe doelgroepen aan het werk te helpen.
- De beschikbare middelen zijn beperkt. Inzet van middelen uit de BUIG (Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten) voor deze activiteiten zal de komende jaren slechts beperkt mogelijk zijn. Naar verwachting zal het aantal uitkeringsgerechtigden toenemen terwijl de omvang van de BUIG zeker de eerstkomende jaren lager zal zijn dan in 2014. Efficiënte inzet van middelen is dus noodzakelijk.
- Er worden voorstellen ontwikkeld voor inzet op het zittend bestand om zo meer uitstroom te realiseren.
- De relatie met strategisch partner Paswerk zal de komende jaren veranderen onder invloed van Rijksbezuinigingen op de Sociale Werkvoorziening. De gemeente zal andere voorzieningen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt verder ontwikkelen. Paswerk zal een rol spelen bij het vormgeven van deze nieuwe voorzieningen.
- De gemeente gaat het beleid ten behoeve van de minima herzien om een groter bereik van de doelgroep te genereren.

Uitvoering en bedrijfsvoering

Voor de bedrijfsmatige kant van de activiteiten voor de Participatiewet is een aantal ontwikkelingen van belang, die effect hebben op het begrotingskader. Deze worden bij de meerjarenraming specifiek toegelicht. Het gaat daarbij om ontwikkelingen in de bijstand, bijstelling van de uitvoeringscapaciteit en ontwikkelingen in het participatiebudget (zie paragraaf 3.2 Toelichting ontwikkeling begrotingskader, cluster sociaal).

Financiële ontwikkelingen sociaal domein breed

In de Kadernota 2014 en de Programmabegroting 2015 zijn overzichten opgenomen van de (voorgenomen) baten en lasten sociaal domein. De meicirculaire 2014 is tot nu toe leidend voor de raming van de baten. In de september- en decembercirculaire 2014 zaten geen bijstellingen. De meicirculaire 2015 is nog niet beschikbaar en daardoor zijn er ook nog geen nieuwe inzichten over de omvang van budgetten voor 2016 en verder. Zoals gebruikelijk zal de periode tussen het verschijnen van de meicirculaire 2015 en het opstellen van de Programmabegroting 2016 gebruikt worden om, indien nodig, het financiële beeld bij te stellen.

Op basis van de huidige stand van zaken (peildatum 31 maart 2015) zijn er nog geen substantiële financiële afwijkingen te melden. Het is nog te vroeg om uitspraken te doen over het verloop van de uitgaven en mogelijke afwijkingen ten opzichte van de ramingen. Hierover wordt in de Bestuursrapportage 2015-2 gerapporteerd. Voor de ontwikkeling van de baten is het vooralsnog wachten op de meicirculaire 2015. In Bestuursrapportage 2015-1 wordt wel een aantal wijzigingen voorgesteld, met name van administratief-technische aard.

In de periode maart-april 2015 werd duidelijk dat het ministerie van VWS geld in mindering lijkt te willen brengen op het gemeentelijk macrobudget voor jeugd en WMO. Aanleiding hiervoor zijn de cijfers over het AWBZ-gebruik in 2014. Uit de cijfers van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) over 2014 volgt dat meer mensen gebruik maken van de Wet langdurige zorg (Wlz) dan verwacht. Dat

levert op rijksniveau een budgettaire probleem op. Het lijkt erop dat het kabinet deze financiële tegenvaller door vertaalt naar gemeenten in de vorm van een lager macrobudget voor jeugd en WMO. Opvangen van deze eventuele korting wordt lastig omdat door alle gemeenten reeds contracten met zorgaanbieders voor 2015 zijn getekend met als doel zorgcontinuïteit te garanderen voor cliënten. Deze contracten kunnen niet zomaar eenzijdig opgebroken worden om prijsafspraken te veranderen. Daarnaast betreft het hier hoofdzakelijk open-einde-regelingen. Alleen al daardoor is het realiseren van een (aanvullende) bezuiniging niet eenvoudig. Tenslotte gaat de korting op de budgetten in tegen de gemaakte bestuurlijke afspraken; 2013 is de peildatum voor de berekening van de macrobudgetten. Afspraken die juist gemaakt zijn om wederzijdse zekerheid te verkrijgen en om de Jeugdwet, de WMO 2015 én de Wlz tot een succes te brengen. Via de VNG vindt verzet plaats tegen deze nieuwe bezuinigingen.

Naar verwachting zal de meicirculaire 2015 meer duidelijkheid verschaffen. Op basis van overzichten vanuit VWS zou het voor Haarlem een uitname van circa € 200.000 WMO en € 900.000 Jeugd kunnen betekenen, ingaande in 2015. Dit zijn nog voorlopige cijfers; eventuele effecten worden zichtbaar in de meicirculaire 2015 en worden in het traject kadernota-begroting verwerkt.

Organisatorische en bedrijfsmatige ontwikkelingen sociaal domein breed

Monitoring en sturing

De nieuwe taken gaan gepaard met onzekerheid en onduidelijkheid, omdat de contracten die zijn gesloten zijn deels zijn gebaseerd op aannames en onbetrouwbare (cliënt)gegevens. Daarmee is het niet zeker of alle taken binnen de beschikbare middelen uitgevoerd kunnen worden. Daarnaast beschikken we niet over historische (ervarings)gegevens, die helpen bij het vergelijken, analyseren en verklaren van mutaties in de dagelijkse uitvoering. Daarom is het opbouwen van een solide systeem van monitoren en (bij)sturen een belangrijke opgave voor 2015 en verder.

Eind 2014 zijn de kaders voor monitoring en sturing vastgelegd (2014/462684). Met ingang van 2015 is gestart met het implementeren van deze kaders en het genereren van rapportages.

Er is door het college toegezegd om periodiek inzicht te geven in het risicomanagement ten aanzien van het sociaal domein. In de Jaarrekening 2014 is een actualisatie opgenomen. Ten opzichte van die actualisatie zijn er geen nieuwe ontwikkelingen die tot aanpassingen leiden.

ICT en Toegang

Belangrijk onderdeel van de decentralisaties is het meldings- en toegangsproces. In het meldingsproces wordt een eerste inzicht in de vraag van de burger verkregen en de mogelijkheden van de eigen kracht oplossingen. Als blijkt dat er verdiepende vragen zijn, wordt een onderzoeksproces gestart (conform de wet) om tot een goed onderbouwd beeld van de situatie van de burger te komen. Hierbij volgt in samenspraak de afweging tussen eigen kracht oplossingen en maatwerkvoorzieningen. Het onderzoek en de informatie die hieraan ten grondslag liggen vormen de basis voor een eventuele aanvraag voor een maatwerkvoorziening, waarvoor een beschikking wordt afgegeven (jeugd uitgezonderd), waarna het (juridische) recht op een voorziening ontstaat.

Ter begeleiding van dit proces gebruiken zowel de gemeente als de externe partners in het toegangsproces het systeem Mens Centraal. De fase 'melding' in Mens Centraal loopt goed en daar wordt ook al sinds augustus 2014 mee gewerkt. De fases 'onderzoek en beschikken' zijn ook in Mens Centraal ingericht maar verlopen nog niet naar wens. Daarom wordt de inrichting van Mens Centraal opnieuw bekeken en wordt GWS (Geïntegreerd Welzijnssysteem, een informatiesysteem voor sociale diensten) gebruikt voor het vastleggen van beschikkingen. Dit is de toepassing die ook voor alle andere cliëntstromen binnen SZW wordt gebruikt.

Uitvoeringsorganisatie

In september 2014 is het plan voor de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie in het sociaal domein vastgesteld. Vanaf dat moment is gestart met de werving en selectie, zodat per 1 januari 2015 voldoende personeel in dienst was om invulling te geven aan de nieuwe taken. De beschikbare formatie is vrijwel volledig ingevuld, door vaste en flexibele dienstverbanden.

Het plan voor de organisatie is financieel vertaald in de Programmabegroting 2015 en begrotingskader. Daarmee zijn de directe (loon)kosten van de uitvoeringsorganisatie structureel gedekt ten laste van de rijksbijdrage.

De komende maanden wordt een eerste analyse gemaakt over de aannames van het plan, de toegestane formatie en de feitelijke invulling. Dit om zowel zicht te houden op de relatie tussen toegestane formatie versus feitelijke bezetting en geraamde kosten versus werkelijke kosten.

2.2.2 Cluster fysiek

Inleiding

Haarlem is een stad waar de kwaliteit van wonen, leven, werken en verblijven hoog is. Haarlem wil ook toekomstbestendig zijn door zich als duurzame stad te ontplooiën.

De verbinding met het cluster sociaal zit in wonen: langer zelfstandig wonen vraagt aanpassingen in de woningvoorraad en verandering in het zorgvastgoed. Maar ook in de leefbaarheid van de stad, de openbare ruimte is immers ‘de huiskamer van de stad’. Ook is er de verbinding tussen milieu en gezondheid. De verbinding met het cluster burger en bestuur ligt bij een goede dienstverlening aan de burgers en ondernemers en bij een veilige stad als basisvoorwaarde voor leefbaarheid.

Onderliggende programma's

Het cluster fysiek bestaat uit twee programma's.

Programma 4, Duurzame stedelijke vernieuwing, gaat behalve over stedelijke vernieuwing en grondexploitaties ook over economie, toerisme en cultuur.

Programma 5 richt zich op Beheer en onderhoud. Hierin zijn de openbare ruimte en mobiliteit en parkeren belangrijke onderwerpen.

Hoofdkoers

De hoofdkoers richt zich op het versterken van de bestaande kwaliteiten, zoals het hoogwaardig woonmilieu, de bereikbaarheid, de groene omgeving en de cultuurhistorische kwaliteiten.

Een belangrijk instrument hiervoor is het gebiedsgericht werken, waarmee samen met buurt- of wijkraden, bewoners en ondernemers voor elk gebied naar passende oplossingen wordt gezocht. Gebiedsgericht werken zorgt, met name in het fysieke domein, dat bewoners en bedrijven kunnen meepraten over projecten en verbeteringen in de buurt. Participatie en inspraak hebben door deze wijze van werken een nieuwe dimensie gekregen. De gemeente streeft ernaar ook in het sociale domein, waar mogelijk, diensten gebiedsgericht aan te bieden.

Nieuwe wettelijke kaders en samenwerking in het woondomein

De recente bijstellingen op de Woningwet en Huisvestingswet vragen uitwerking van de invulling van de toekomstige samenwerking (welke inzet wordt van de corporaties verwacht, nu hun speelruimte afneemt), waarbij ook andere partijen moeten worden benaderd. Verder zal de ambitie om tot één samenhangend woonruimte verdeelsysteem te komen de komende jaren verder worden ingevuld.

Structuurvisie openbare ruimte: prioritering en spelregels

Er liggen veel claims op de openbare ruimte, terwijl de beschikbare oppervlakte in Haarlem schaars is. In samenspraak met bewoners en ondernemers wordt het komende jaar in de structuurvisie openbare ruimte de vraag beantwoord hoe deze ruimteclaims te prioriteren en aan te geven wat voor stad Haarlem de komende 25 jaar wil zijn. Daarnaast wordt een aanzet gegeven voor spelregels voor wat bewoners zelf kunnen en mogen doen in hun eigen woonomgeving.

Parkeren en verkeer: een modernisering slag

Het Haarlemse beleid op het gebied van parkeren, mobiliteit en fietsverkeer wordt de komende jaren geheel vernieuwd. Het is wenselijk de parkeerruimte /- capaciteit optimaal te benutten en meer mogelijkheden te creëren om de fiets te pakken (nieuwe fietsverbindingen en slimme fietsparkeermogelijkheden).

Samen Doen: overheidsparticipatie en doorontwikkeling stedelijke vernieuwing

Het gemeentebestuur wil maximaal investeringen en initiatieven vanuit de samenleving ontlokken: van burgers, ondernemers, maatschappelijke- en kennisinstellingen. Daarom wordt de gemeentelijke organisatie uitgedaagd om nieuwe vaardigheden en (financiële) instrumenten te ontwikkelen. Voor het faciliteren van (bewoners)initiatieven kan voor een deel geld gevonden worden door anders met de budgetten binnen de gemeentelijke begroting om te gaan (flexibel geld). Verder worden de mogelijkheden onderzocht van het opzetten van een revoluerend ontwikkelingsfonds voor de stedelijke vernieuwing per 2016.

Bovenlokaal: de Agenda Stad

Met het rijkstraject Agenda Stad (onder regie van BZK, waaraan Haarlem via de MRA en G32 bijdragen levert) wil het Rijk de trend faciliteren, waarbij vooral steden en metropoolregio's wereldwijd bijdragen aan economische groei en vernieuwing. Met inzet op stedelijke economie, stedelijke vernieuwing, innovatie en leefbaarheid wil het rijk binnen Agenda Stad komen tot nieuwe afspraken (city deals) op het gebied van het wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving, het agenderen van relevante beleidsonderwerpen en projecten op de nationale en Europese agenda en het bevorderen van de onderlinge samenwerking en governance tussen steden en metropolen.

Anticiperen op de nieuwe Omgevingswet

De gevolgen en impact voor de gemeenten van de invoering van de nieuwe Omgevingswet in 2018 zijn te vergelijken met de eerdere decentralisaties in het sociaal domein voor:

- de organisatie (andere eisen/invulling inzake deskundigheid);
- de dienstverlening;
- de vergunningenverstrekking;
- de afhandeling van beroep en bezwaar;
- de bestuurlijke afweging (wordt complexer);
- de financiële verhoudingen (mogelijke opheffing van de leges);
- de implementatie zelf.

Het Rijk gaat er vanuit dat de gemeenten ook meebetalen aan de invoering, mede omdat er besparingen worden verondersteld, waardoor de komende jaren rekening moet worden gehouden met een belangrijke kostenpost voor de gemeente.

Duurzaam: de betekenis voor de komende jaren

De begrippen samendoen, duurzaam, circulair en klimaatneutraal gaan gezamenlijk op. Het jaarlijks duurzaamheidsprogramma krijgt om die reden een meerjarige opzet, waarbij de relatie met de vakinhoudelijke beleidsvelden nog beter tot zijn recht komt en de basis vormt voor ruime kennisdeling zowel binnen als buiten de gemeente. Deze manier van werken wordt beschreven in een geüpdatet duurzaamheidsprogramma.

2.2.3 Cluster burger en bestuur

Inleiding

Het cluster burger en bestuur richt zich op de relatie tussen de gemeentelijke overheid en de inwoners van Haarlem. De onderwerpen zijn bestuur, veiligheid, dienstverlening en de gemeentelijke begroting.

Onderliggende programma's

Het cluster burger en bestuur bestaat uit twee programma's.

Programma 6, Burger, bestuur en veiligheid, besteedt aandacht aan dienstverlening naar burgers en bedrijven, gemeentelijk bestuur en openbare orde en veiligheid.

Programma 7, Algemene dekkingsmiddelen, bevat de uitgangspunten die Haarlem hanteert bij het bepalen van de hoogte van lokale belastingen (inflatieaanpassing) en heffingen (kostendekkendheid).

Ook wordt ingegaan op wat wordt bedoeld met Haarlem als financieel gezonde stad en hoe dat wordt gerealiseerd.

Hoofdkoers

Binnen het cluster burger en bestuur speelt de komende jaren een aantal grote ontwikkelingen.

Bestuursstijl

Het coalitieprogramma geeft aan dat het maken en uitvoeren van beleid steeds vaker samen met de Haarlemse inwoners en ondernemers zal gebeuren. Ook in 2016 wordt hier invulling aan gegeven. Deze stijl van besturen is merkbaar in diverse producten en diensten van de gemeente. De ontwikkeling van de gebiedsbegroting is hier een goed voorbeeld van, maar ook de verbetering van de dienstverlening volgens de in 2015 op te leveren dienstverleningsvisie.

Veiligheid

In december 2014 is het Integraal veiligheids- en handhavingsbeleid 2015-2019 (IVH) vastgesteld (2014/367894). Dit beleidskader is de grondslag voor de aanpak van veiligheidsproblemen en overlast in wijken en buurten. Het maakt onderdeel uit van het Meerjarenbeleidsplan dat voor alle gemeenten binnen de grenzen van de Politie eenheid Noord Holland is vastgesteld. In het IVH zijn de volgende vijf thema's geprioriteerd:

1. Terugdringen van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit; met onder andere de verdere inzet op de Top-25 criminele jongeren.
2. Verminderen van het aantal High impact crimes en geweldpleging; hierbij blijft de focus op aanpak van woninginbraken en tegengaan van overvallen op winkeliers.
3. Verminderen van de overlast in de woonomgeving en verloedering van buurten; inzet van handhaving in wijken en buurten op de meest voorkomende overlastthema's (parkeren, afval, honden, jongeren).
4. Tegengaan van woon- en adresfraude; gericht op huisjesmelkers, illegaal wonen in de Waarderpolder en samenwerking met corporaties.
5. Voorkomen van ondermijning van de samenleving door criminele samenwerkingsverbanden; door gerichte integrale aanpak met politie, Openbaar Ministerie en Belastingdienst.

Bij de aanpak van deze thema's zal nog meer dan in het verleden participatie met de burgers en ondernemers een rol spelen. Daarnaast wordt telkens meer duidelijk dat de aanpak van veiligheidsproblematiek en de leefbaarheid van wijken en buurten vanuit verschillende beleidsvelden het meest effectief is. In 2016 ligt de nadruk op het benutten van de verbanden tussen die beleidsvelden, zowel vanuit het sociale als fysieke cluster.

Gemeenschappelijke regelingen

Op 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regelingen gewijzigd. De bevoegdheden, sturing en controle van het algemeen bestuur van een gemeenschappelijke regeling zijn versterkt. Daarnaast is de invloed van de gemeenteraad op de planning en controlcyclus van een gemeenschappelijke regeling vergroot. De raden ontvangen voortaan uiterlijk 15 april de financiële en beleidsmatige kaders van gemeenschappelijke regelingen. Ook wordt de zienswijze termijn wat betreft de ontwerpbegroting verruimd van zes naar acht weken. Als gevolg van de gewijzigde wet moeten de gemeenschappelijke regelingen waaraan Haarlem deelneemt worden aangepast. Aanpassing van de gemeenschappelijke regelingen wordt binnen de wettelijke overgangstermijn van een jaar, dat wil zeggen 1 januari 2016, gerealiseerd. In de recent door de gemeenteraad vastgestelde nota Verbonden Partijen in Haarlem is het beleid rondom gemeenschappelijke regelingen uitgebreid beschreven (2014/475087).

Op weg naar gebiedsbegrotingen

Bestuurlijk bestaat een sterke behoefte om de informatiewaarde van de begroting te verbeteren en om een Haarlemse invulling te geven aan het begrip 'gebiedsbegroting'. In de programmabegroting wordt conform motie 9 (ingediend bij Programmabegroting 2014-2018) en motie 48 (ingediend bij

Programmabegroting 2015-2019) een verbeterslag gemaakt op de indicatoren. De gebiedsbegroting is bedoeld om de burger en de raad extra informatie te bieden, zodat zij haar kaderstellende en controlerende taak goed uit kan voeren. Door de ontwikkeling van de gebiedsbegroting verbetert de informatiewaarde en kan het gesprek tussen de raadsleden en de burger over de programmabegroting effectiever en efficiënter verlopen.

De gebiedsbegroting is geen compleet nieuwe ontwikkeling, eerder een nieuwe toepassing/centraal platform waarbij door middel van slimme combinaties, bestaande onderliggende 'bronnen' dynamisch en met een eenduidige uitstraling kernachtig worden ontsloten op niveau van Haarlem en gebieden. Projecten die hier aan kunnen bijdragen zijn onder andere: LiveMonitor, Haarlem in Cijfers, Open Data, MGJP (Meer Jaren Gebieds-Programma) en de Digitale kapstok.

De ontwikkeling van de gebiedsbegroting sluit aan bij de gebiedsgerichte werkwijze zoals beschreven in het coalitieprogramma. De gebiedsbegroting ondersteunt de samenwerking tussen stad, stadsbestuur en gemeentelijke organisatie. Door prioritering wordt een groot deel van de verbeterpunten in 2016 uitgevoerd, de verwachting is dat de implementatie volledig is bij de Programmabegroting 2017-2021.

2.3 Haarlem groeit

In de Kadernota 2015 wordt duidelijk dat Haarlem groeit. Het aantal inwoners neemt toe, hetgeen zichtbaar wordt in het aantal leerlingen voor het primair onderwijs. Dit aantal neemt sneller toe dan bij eerdere leerling prognoses werd verwacht.

In deze kadernota wordt de groei zichtbaar in een investeringsclaim voor onderwijshuisvesting in de jaren 2016 en 2017, die hoger ligt dan eerder in het investeringsplan is opgenomen. De groei van het aantal leerlingen is in het investeringsplan wel vertaald naar onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs. Met een te verwachten doorstroom naar het voortgezet onderwijs zal op afzienbare termijn ook een claim komen voor het voortgezet onderwijs.

Deze ontwikkelingen hebben de vraag opgeworpen hoe de groei van de stad zich vertaalt naar de inkomsten en uitgaven kant van de begroting van Haarlem. Is er een samenhangende en eenvoudige rekenmethodiek te ontwikkelen die de groei van de stad vertaalt naar de begroting van Haarlem.

De beantwoording van deze vraag neemt enige tijd in beslag en wordt uiterlijk bij de Kadernota 2016 van een richtinggevend antwoord voorzien.

3 Ontwikkelingen meerjarenraming en financiële positie

Ontwikkeling Nederlandse economie

Het gestage herstel van de mondiale economie lijkt onder invloed van de lage energieprijzen wat aan kracht te winnen. Dit herstel, in combinatie met de daling van de Euro ten opzichte van de dollar, is gunstig voor de Nederlandse economie. De economische groei trekt dit jaar aan tot 1,7% en volgend jaar tot 1,8%. De inflatie blijft laag, hetgeen gunstig is voor de consumptie en de bedrijfswinsten. Dit jaar verbetert de koopkracht met 1,2%, terwijl volgend jaar wordt voorzien dat de koopkracht ongewijzigd blijft. Zowel de werkgelegenheid als het arbeidsaanbod groeien, waardoor de werkloosheid slechts licht daalt naar 7% in 2016. Het overheidstekort daalt van 1,8% van het bruto binnenlands product (verder bbp genoemd) dit jaar en naar 1,2% volgend jaar. De collectieve uitgaven als percentage van het bbp nemen af, door vermindering van uitgaven aan zorg en sociale zekerheid. Ook de rente-uitgaven dalen van 1,5% van het bbp in 2014 tot 1,2% van het bbp in 2016.

Landelijk gezien neemt de koopkracht van de huishoudens toe door de lage prijzen. De loonontwikkeling wordt met 1,1% dit jaar en 1,4% volgend jaar gematigd door de lage inflatie van 0,9% in 2016, in combinatie met matige economische groei en hoge werkloosheid. Volgend jaar stijgen naar verwachting de pensioenpremies door de verdere daling van de rente en vanwege de eisen in het nieuwe Financieel Toetsingskader dat voor de pensioenfondsen is vastgesteld.

3.1 Financiële ontwikkelingen en meerjarenraming

Deze paragraaf bevat de ontwikkeling van het financiële kader sinds de raad in november 2014 de begroting heeft vastgesteld.

Uitgangspunt is de vastgestelde Programmabegroting 2015-2019. De ramingen zijn geactualiseerd met de financiële gevolgen op basis van:

- De structurele doorwerking van Bestuursrapportage 2014-2, voor zover nog niet opgenomen in de begroting 2015;
- De september- en decembercirculaire 2014;
- De structurele doorwerking van de belastingvoorstellen 2015;
- Bestemming rekeningresultaat en mogelijke structurele doorwerking van financiële afwijkingen in de Jaarrekening 2014;
- De verwerking van de uitgangspunten Programmabegroting 2016-2020;
- Investeringsplan 2015-2020 (zie bijlage 1);
- Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2015 (MPG, zie bijlage 2);
- Actualisatie jaarschijven bestaand beleid;
- Invulling bezuinigingstaakstelling.

3.2 Toelichting ontwikkeling begrotingskader

De ontwikkeling van het begrotingssaldo kent twee fasen, te weten de fase van begroting naar begrotingsstand inclusief de wijzigingen als opgenomen in Bestuursrapportage 2015-1 en fase twee waarin de voorstellen die in de kadernota ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd, inclusief de bezuinigingsvoorstellen. De integrale tabel is opgenomen in bijlage 4.

Van Programmabegroting 2015 naar Bestuursrapportage 2015-1

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Meerjarenraming Programmabegroting 2015-2019 (blz. 19 Programmabegroting 2015)	-22 v	-585 v	-3.676 v	-1.491 v	2.884 n	2.550 n
Afwijking structurele effect tweede bestuursrapportage t.o.v. begroting 2015 (blz. 5 Bestuursrapportage 2014-2)	-209 v	-359 v	-359 v	-184 v	-184 v	
Wijzigingen t.g.v. Bestuursrapportage 2015-1	2.607 n	-1.151 v	-1.808 v	-2.084 v	-3.811 v	-3.811 v
Begrotingsstand na Bestuursrapportage-1 van 2015	2.376 n	-2.095 v	-5.843 v	-3.759 v	-1.111 v	-1.261 v

¹ Structureel effect is in beginstand 2020 verwerkt.

De meerjarenraming, zoals opgenomen in de Programmabegroting 2015, was sluitend op jaarschijf 2019 na, inclusief de nog niet ingevulde taakstelling. Sinds het vaststellen van de begroting is er een aantal financiële ontwikkelingen geweest, die de raad heeft vastgesteld of waarover de raad is geïnformeerd, zoals de vaststelling van de belastingtarieven in december en de uitkomsten van de september- en decembercirculaire. Daarnaast worden er diverse afwijkingen voorzien ten opzichte van de huidige ramingen. Al deze wijzigingen worden nader toegelicht in de bestuursrapportage, die integraal onderdeel uitmaakt van deze kadernota.

Na verwerking van de mutaties is het meerjarenbeeld verbeterd, voornamelijk als gevolg van de positieve uitkomsten van de decembercirculaire.

Van Bestuursrapportage 2015-1 naar Kadernota 2015

Op basis van deze uitkomsten zijn voorstellen voorbereid die in deze kadernota ter afweging worden voorgelegd. Daarbij is het van belang te onderkennen dat meerjarenprognoses nog vele onzekerheden kennen en naar mate de horizon verder weg is, de nauwkeurigheid afneemt. Het CPB geeft dit in zijn Centraal Economisch Plan van 2015 ook aan en werkt daarom met waarschijnlijkheidswaaiers.

Dergelijke berekeningen zijn voor de gemeente te complex om deze voor de meerjarenraming te gebruiken. Deze ontwikkelingen geven wel aanleiding om bij de afgesproken herijking bij de Kadernota 2016, nadere afspraken te maken over de jaarschijven na 2016.

De ontwikkeling van het begrotingskader wordt langs de volgende punten toegelicht:

- Actualisatie van het investeringsplan;
- Algemene ontwikkelingen
- Ontwikkelingen cluster sociaal
- Ontwikkelingen cluster fysiek
- Ontwikkelingen cluster burger en bestuur
- Uitkomsten meerjarenraming na kadernota mutaties
- Onzekerheden in het financieel kader

a. Actualisatie investeringsplan

De actualisatie van het investeringsplan heeft budgettaire consequenties voor de meerjarenraming. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het hoofdstuk investeringsplan van deze kadernota. De ontwikkelingen kunnen samengevat als volgt worden weergegeven:

(bedragen x € 1.000)

Budgettaire effect (+ = nadeel)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mutaties kapitaallasten	-1.491	-4.084	-3.709	-3.549	-4.015	-4.521
Mutaties in dekking riolering	291	781	949	1.113	1.024	671
Lager financieringsresultaat vanwege aanpassing omslagrente	0	3.151	3.193	3.185	3.129	3.099
Mutaties in overige dekking	829	-70	-93	35	11	-9
Totaal	-371	-222	340	785	150	-760

b. Algemene ontwikkelingen

Onder algemene ontwikkelingen wordt de bestemming van het rekeningresultaat ten gunste van het begrotingskader gebracht en zijn de financiële consequenties van de uitwerking van de begrotingsuitgangspunten geraamd.

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader algemeen	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bestemming rekeningresultaat						
Rekeningresultaat 2014	-2.724 v					
Bestemmingsvoorstellen	1.424 n					
Financiële consequenties verwerking richtlijnen begroting 2016-2020	pm	372 n	250 n	290 n	288 n	288 n
Totaal posten algemeen	-1.300 v	372 n	250 n	290 n	288 n	288 n

Rekeningresultaat 2014

Voor de bestemming van het rekeningresultaat wordt verwezen naar paragraaf 3.4. Van het rekeningresultaat wordt voorgesteld € 1,3 miljoen aan te wenden ter dekking van het verwachte tekort over 2015. Indien hiervan zou worden afgezien dient er over 2015 nog extra bezuinigd te worden. In het coalitieprogramma is afgesproken dat indien het weerstandsvermogen ruim voldoende is, 50% van een rekeningoverschot aangewend kan worden om bezuinigingen te verminderen.

Richtlijnen Begroting 2016-2020

Vervolgens is de meerjarenbegroting geactualiseerd op basis van de richtlijnen voor Programmabegroting 2016-2020, conform bijlage 5. Dit houdt onder meer in dat de baten en lasten zijn geïndexeerd, de interne uren voor 2015 opnieuw aan producten en investeringen en grondexploitaties zijn toeerekend en dat de kostendekkendheid van grondexploitaties en riool- en afvalstoffenheffing zijn herberekend. De indexatie van baten en lasten heeft per saldo een nadelig effect van afgerond € 0,3 miljoen.

c. Ontwikkelingen cluster sociaal

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader Cluster sociaal		2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Mogelijk intrekken BTW-sportbesluit (progr. 1)		pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
2	Functionele aanpassingen onderwijs (progr. 1)					-800 v	-800 v
3	OAB / peuterspeelzalen (progr. 1)		-100 v	-150 v	-150 v	-150 v	-150 v
4	Opvangvoorziening (progr. 1)	550 n	750 n	750 n	750 n	750 n	750 n
5	Huiselijk geweld (progr. 2)	77 n	77 n	77 n	77 n	77 n	77 n
6	Taakstelling WMO (progr. 2)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
7	Participatiebudget en sociale werkvoorziening (progr. 3)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
8	Ontwikkeling uitgaven en rijksbijdrage inkomensvoorziening (bijstand) (progr. 3)	0 n	0 n	0 n	800 n	800 n	800 n
9	Bijstelling uitvoeringscapaciteit (progr. 3)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
10	Statushouders (progr. 3)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Totaal posten sociaal		627 n	727 n	677 n	1.477 n	677 n	677 n

1. Btw-sportbesluit

Naar aanleiding van Europese jurisprudentie heeft het kabinet het voornemen om het gelegenheid geven tot sportbeoefening vrij te stellen van btw. Het gaat om situaties, waarin geen winst wordt beoogd. In die gevallen is geen 6% btw verschuldigd over de opbrengsten, maar er mag ook geen inkoop-btw van 21% in aftrek worden gebracht. De gemeente en SRO maken gebruik van deze aftrek. Afschaffing zou tot een structureel nadeel van circa € 1 miljoen kunnen leiden. Op dit moment is geen nadere informatie voor handen. Wel is duidelijk dat het jaar van invoering na 2015 ligt.

2. Functionele aanpassingen onderwijs

In de begroting van onderwijs is ook voor de jaarschijven 2019 en 2020 nog € 800.000 geraamd voor functionele aanpassingen. Echter de regeling 'Voorziening functieverbeterende aanpassingen / onderhoud' eindigt per einde 2018. Dat betekent dat de middelen vanaf 2019 structureel vrij kunnen vallen. Deze meevaller biedt vanaf 2019, indirect, dekking voor de toenemende kapitaallasten als gevolg van extra investeringen in onderwijshuisvesting.

3. OAB / peuterspeelzalen

De door het Rijk beschikbaar gestelde specifieke uitkering Onderwijs Achterstandenbeleid (OAB) kan ingezet worden voor de dekking van activiteiten in het kader van de voorschoolse educatie, waarvoor de gemeente in de reguliere begroting al middelen heeft vrijgemaakt. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 100.000 in 2016 en vanaf 2017 € 150.000 structureel.

4. Opvangvoorzieningen

Het college onderzoekt de mogelijkheid een voorziening te creëren waarmee de maatschappelijke opvang dan wel huisvesting kan worden gerealiseerd. Dit is een gemeentelijke taak in het kader van de WMO, en niet de OGGZ-doelgroep, waarvan de opvang wordt bekostigd uit de Kompasgelden. De kosten van een dergelijke voorziening worden voorlopig geraamd op minimaal € 600.000 en maximaal € 850.000 per jaar. Vanaf 2016 wordt daarom voorlopig € 750.000 opgenomen; voor de rest van 2015 wordt € 550.000 opgenomen. Voor 2015 en 2016 wordt dekking via de reserve sociaal domein gevonden (zie hoofdstuk 5 Bezuinigingen), vanaf 2017 moet een structurele dekking voor gezocht worden. Hiervoor wordt een separaat voorstel voorbereid.

5. Huiselijk geweld

De gemeente Haarlem is centrumgemeente voor aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Vanuit het rijk ontvangt Haarlem middelen voor de aanpak van huiselijk geweld. Elk jaar neemt het college namens de regio Midden- en Zuid-Kennemerland en Haarlemmermeer een besluit over de besteding van deze middelen. Ten aanzien van de besteding van de middelen blijkt dat er een structureel nadeel is van € 77.000, dat wordt veroorzaakt door een foutieve verwerking van regionale bijdragen in 2011. Deze ramingsfout wordt nu structureel hersteld in de begroting.

6. Taakstelling WMO

Naar verwachting zal het budget in 2016 verder dalen met circa € 1.600.000 ten opzichte van 2015. In 2015 leidt het ingezette beleid voor lichte vorm van hulp bij het huishouden (2014/168101) tot besparingen. In 2015 bedraagt het verwachte overschot circa €900.000. De korting op het budget 2016 bedraagt naar verwachting €1.600.000, waardoor in dat jaar bij ongewijzigde uitgaven ten opzichte van 2015 een tekort van €700.000 resteert.

Naar verwachting zullen de uitgaven ten opzichte van 2015 nog dalen met circa € 600.000. Dit komt omdat in verband met het overgangsrecht ook in 2016 cliënten nog over zullen gaan van hulp bij het huishouden naar huishoudelijke ondersteuning. De opbrengsten uit de eigen bijdrage zullen dalen met circa € 100.000. Per saldo ontstaat in 2016 een tekort van circa € 200.000.

Tezamen met het overschot 2015 van circa € 900.000 bedraagt het overschot op huishoudelijke ondersteuning in de jaren 2015 en 2016 circa € 700.000. Dit overschot wordt gereserveerd voor een integrale herbeoordeling van alle cliënten huishoudelijke ondersteuning eind 2016. De beschikkingen voor huishoudelijke ondersteuning lopen tot en met 31-12-2016. De huidige contracten voor huishoudelijke ondersteuning eindigen ook op die datum. Vanaf 1-1-2017 zullen (beperkte) aanvullende maatregelen nodig zijn om de uitgaven structureel binnen het beschikbare budget te brengen. Hiervoor zal in de loop van 2016 een voorstel aan de raad worden voorgelegd.

7. Participatiebudget en Sociale Werkvoorziening

Het participatiebudget bevat gelden voor re-integratie voor de bestaande en nieuwe doelgroepen. Het betreft hier bijstandsgerechtigden, alsmede jongeren en volwassenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Voor het zomerreces wordt een uitvoeringsprogramma 2015-2016 voor de instrumenten uit de Participatiewet aan de raad voorgelegd. De ontwikkeling van het participatiebudget speelt hierbij een belangrijke rol. In 2015 is nog een participatiebudget beschikbaar van € 21,5 miljoen, opgebouwd uit € 17 miljoen voor WSW-taken en € 4,5 miljoen voor re-integratietaken. De macrocijfers van het ministerie van SZW geven maar beperkt inzicht in de budgettaire consequenties voor individuele gemeenten in de komende jaren, maar duidelijk is wel dat het macrobudget voor WSW-taken in de komende jaren met bijna 30% zal dalen. De verwachting is dat de meicirculaire 2015 meer informatie zal bieden om bij de behandeling van de Programmabegroting 2016-2020 nader op dit onderwerp te kunnen ingaan.

Uit de Indicatieve meerjarenbegroting van de gemeenschappelijke regeling Paswerk blijkt dat het exploitatietekort in de jaren 2017 en 2018 stijgt met name als gevolg van een lagere rijksbijdrage voor WSW-taken. Volgens Paswerk is hierbij al rekening gehouden met de verwachte opbrengst van het strategische bedrijfsplan - dat begin mei aan de deelnemende gemeenten wordt aangeboden. Een stijging van het exploitatietekort van Paswerk betekent dat hogere bijdragen van de deelnemende gemeenten nodig zijn om dit tekort te compenseren. Deze hogere bijdrage komt ten laste van het participatiebudget onderdeel re-integratietaken waardoor dit budget waarschijnlijk niet meer toereikend zal zijn om de noodzakelijke re-integratietrajecten, voorzieningen en instrumenten te bekostigen. Overigens is dit een landelijk probleem, veel gemeenten worstelen met de afbouw van de rijksbijdrage WSW en de beperkte mogelijkheden om de kosten van de WSW te verminderen. Een nadere strategische koersbepaling is nodig waarbij de uitkomsten van de meicirculaire betrokken gaan worden.

8. Ontwikkeling uitgaven en rijksbijdrage inkomensvoorziening (bijstand)

Met ingang van 2015 wordt het budget voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen vastgesteld op basis van een nieuw verdeelmodel, dat voor Haarlem ongunstiger uitpakt dan het oude verdeelmodel. Daarnaast zijn toekomstige uitgaven voor de bijstandsuitkeringen moeilijk te voorspellen. De omvang hangt enerzijds samen met de economische ontwikkeling en invloed daarvan op het Haarlemse cliëntenbestand; anderzijds met de effectiviteit van het ingezette beleid voor zelfredzaamheid en re-integratie. In de Programmabegroting 2015 is uitgegaan van een toename van het cliëntenbestand, met name vanwege de instroom van nieuwe doelgroepen: cliënten die in het verleden een beroep hadden kunnen doen op de Wajong of de Sociale Werkvoorziening, cliënten waarvoor beroep gedaan kan worden op een loonsuppletie en in Haarlem gehuisveste statushouders.

Voor de meerjarenraming wordt uitgegaan van een omvang van 3.800 cliënten waarbij een te realiseren besparing van 5% is ingecalculeerd. Vanaf 2016 zullen de uitgaven de Rijksbijdrage overstijgen waardoor met een structureel tekort van € 0,8 miljoen rekening moet worden gehouden. De WWB-reserve is beschikbaar om deze tekorten tijdelijk op te vangen. Vanaf 2018 lijkt deze reserve te zijn uitgeput en komen de tekorten ten laste van de Algemene Middelen; in de meerjarenbegroting is hiermee nog geen rekening gehouden. Bij de Programmabegroting 2016-2020 zal nader worden ingegaan op de ontwikkeling van de bijstand.

9. Bijstelling uitvoeringscapaciteit op basis van het aantal uitkeringsgerechtigden in de jaren 2016 tot en met 2020

In de meerjarenbegroting is vooralsnog geen rekening gehouden met het continueren van de tijdelijke formatie van 7,7 fte na 2016 en ook niet met een uitbreiding van de personeelsformatie als gevolg van verdere stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden inkomensvoorziening (bijstand). Het college is van mening dat de bestandsontwikkeling in de komende jaren nog te onzeker is om de benodigde uitvoeringscapaciteit te bepalen. Het college blijft - zoals eerder afgesproken - de bestandsontwikkeling en de daaraan gekoppelde uitvoeringscapaciteit tweemaal per jaar monitoren.

10. Statushouders

De gemeente is verplicht zorg te dragen voor de voorziening in de huisvesting van statushouders overeenkomstig de voor de gemeente geldende taakstelling. De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft Haarlem voor 2015 een verhoogde taakstelling opgelegd van 129 personen voor het eerste halfjaar en 137 personen voor het tweede halfjaar.

Het huisvesten van statushouders in de gemeente kan diverse kosten met zich meebrengen, bijvoorbeeld op het gebied van: Uitkering levensonderhoud Participatiewet, Bijzondere bijstand, Minimaregelingen en kwijtscheldingen, Uitvoeringskosten, Onderwijs, Re-integratie en Maatschappelijke begeleiding. Aangezien de omvang van de kosten nog niet kan worden ingeschat is het op dit moment onduidelijk of de invulling van de taakstelling budgettaire consequenties met zich meebrengt. Daarom is deze post in de huidige meerjarenbegroting als p.m. opgenomen.

Vanuit de gemeenteraad is in januari 2015 verzocht om een plan van aanpak, gericht op een oplossing op korte termijn voor het huisvestingsprobleem van statushouders. Een dergelijk plan zal nog voor het zomerreces aan de raad worden voorgelegd.

d. Ontwikkelingen cluster fysiek

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader							
Cluster fysiek		2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Onkruidbeheer (progr. 4)			50 n	50 n	50 n	50 n
2	Implementatie Omgevingswet (progr. 4)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
3	Kosten areaaluitbreiding (progr. 4)	303 n	664 n	664 n	664 n	664 n	664 n
4	Recreatieschap Spaarnwoude (progr. 4)		51 n	51 n	51 n	51 n	51 n
5	Beheer en onderhoud (Dilemmanota werk met werk maken optie d (raad 23 april) (progr. 5)			1.615 n	1.625 n	750 n	750 n
6	Niet realiseren taakstelling vastgoed (progr. 5)	500 n	500 n				
7	Verhuurdersheffing (progr. 5)	58 n	65 n	71 n	71 n	71 n	71 n
8	Erfpachtbaten (progr. 5)	311 n	311 n	311 n	311 n	311 n	311 n
9	Spaarneveer (progr. 5)	31 n	53 n	53 n	53 n	53 n	53 n
10	Bruggenbesluit provincie (progr. 5)	45 n	60 n	60 n	60 n	60 n	60 n
11	Beheerkosten fietsparkeren Raaks vanaf medio 2017 (progr. 5)			150 n	323 n	323 n	323 n
Totaal posten fysiek		1.248 n	1.704 n	3.025 n	3.208 n	2.333 n	2.333 n

1. Onkruidbeheer

In de informatienota Onkruidbeheer vanaf 2015 (2015/45267) die op 19 maart in de commissie Beheer is behandeld, is opgenomen dat er voor het verbeteren van het onkruidbeheer extra incidentele en structurele middelen nodig zijn om het onkruidbeheer vanaf 2016 binnen drie jaar op het door de raad in 2012 vastgestelde beheerniveau te brengen. Door Spaarnelanden is voorgesteld extra incidenteel budget voor SROI-activiteiten in 2015 en 2016 deels in te zetten voor de verbetering van onkruidbeheer. Daarmee wordt het onkruidbeheer versneld al in de periode 2015/2016 op niveau gebracht in plaats van in de periode 2016/2018. Hierdoor is er vanaf 2017 structureel € 50.000 nodig.

2. Implementatie Omgevingswet

Hiervoor wordt verwezen naar de tekst bij het cluster fysiek (paragraaf 2.2.2).

3. Kosten areaal uitbreidingen

Areaaluitbreidingen betekenen dat de beheer- en onderhoudskosten van de openbare ruimte toenemen doordat het oppervlak vergroot wordt, of dat om een andere reden de kosten toenemen.

Met het vaststellen van de nota 'Visie & strategie beheer en onderhoud' op 28 februari 2013 heeft de raad de visie op het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld, inclusief de daaraan gekoppelde kosten van het beheer van de openbare ruimte en de noodzakelijke opbouw van de bestemmingsreserve voor groot onderhoud en vervanging. De gevolgen van areaalwijzigingen voor de onderhoudsbegroting zouden eens in de vijf jaar (eerst in 2018) doorgerekend gaan worden. Er is dus niets nieuws geregeld voor de areaaluitbreidingen die in de periode 2013-2018 optreden.

De consequentie lijkt helder: nieuwe beheer- en onderhoudsverplichtingen betekenen een verhoging van de onderhoudsbegroting of inpassing in de bestaande begroting door een verlaging van de kwaliteitseisen en het onderhoudsniveau. Over de periode 2014-2016 is er sprake van een aantal areaaluitbreidingen waarbij deze afwegingen moeten worden uitgevoerd.

Daarnaast vraagt het college de raad aandacht voor kleine areaaluitbreidingen als het toevoegen/weghalen van anti-parkeerpalen, het bijplaatsen van prullenbakken of het bijplaatsen van lichtmasten in het kader van veiligheid of vergroenen van Haarlem. Het is niet praktisch om deze per stuk te berekenen en aan het bestuur voor te leggen. Hiertoe stelt het college de raad voor om structureel € 50.000 toe te voegen aan de onderhoudsbegroting. Ieder jaar worden bij de kadernota de werkelijke consequenties van deze kleine areaaluitbreidingen in beeld gebracht. Een onderdeel dat

onder deze definitie valt is de areaaluitbreiding van de fietsenstallingen bij de drie vernieuwde bushaltes van R-NET.

Het financieel effect voor 2015 bedraagt € 303.000. Het structurele effect voor 2016 en verder bedraagt € 664.000 netto (€ 43.000 aan lasten kan worden verwerkt in de grondslag voor de rioolheffing).

Vanaf nu zal een structurele maatregel voorgesteld worden, te weten dat bij de vaststelling van het definitief ontwerp ook een besluit genomen wordt over het toevoegen van het benodigde onderhoudsbudget aan de begroting.

4. Recreatieschap Spaarnwoude

Op 18 december 2014 is door het Algemeen Bestuur van het Recreatieschap Spaarnwoude besloten uitvoering te geven aan het Strategisch Groen Project per 1 januari 2016. De gemeenteraad heeft hiermee in 2005 ingestemd (2005/239676). Dit betekent dat de participantenbijdrage met ingang van 2016 structureel wordt verhoogd. Het Haarlemse aandeel van de verhoging bedraagt € 51.000 (verdeelsleutel 15%). Vanwege het onvermijdelijke karakter van deze kosten wordt voorgesteld de bijdrage aan het Recreatieschap Spaarnwoude met ingang van 2016 structureel met € 51.000 te verhogen.

5. Werk maken met Werk

Via de informatienota Dilemma Werk maken met Werk (2015/104388) heeft het college onlangs met de raad van gedachten gewisseld over het uitvoeren van beleidskaders bij onderhoudswerken groot onderhoud. Het betreft beleidskaders die door de raad zijn vastgesteld zonder dat de middelen ten behoeve van realisering zijn geregeld. Door beleidskaders te koppelen aan werken aan groot onderhoud kan naar schatting 20-30% worden bespaard ten opzichte van separaat uitvoeren van beleidskaders.

Het college stelt de raad voor te kiezen voor het volgende principe: in 2015 en 2016 wordt doorgegaan met het 'Werk met werk maken'. De dekking voor het realiseren van beleidskaders in 2015 en 2016 wordt gegenereerd door andere, reeds geprogrammeerde projecten, uit te stellen en bijbehorende budgetten in te zetten voor de beleidskaders. De onderhoudsvoorraad zal dan tijdelijk oplopen.

Voorstel is om deze tijdelijke achterstand in te halen in 2017 en 2018 met per jaar een bijdrage van € 1,2 miljoen. Toegekende subsidies kunnen dit bedrag verlagen. Van de nu lopende subsidieaanvragen is een deel toegezegd door de provincie. Met dit toegezegde subsidiebedrag kan het voor 2017 'in te halen bedrag' van € 1,2 miljoen worden verlaagd tot € 865.000. Daarnaast loopt er nog een aantal te honoreren subsidieaanvragen. Met dit verwachte subsidiebedrag kan het voor 2018 'in te halen bedrag' worden verlaagd tot € 875.000.

Daarnaast wordt voorgesteld om vanaf 2017 nog niet eerder gefinancierde beleidskaders volgens het principe van 'Werk maken met werk' uit te blijven voeren om zo gebruik te kunnen maken van het nuttige effect. Dit kan volgens de berekeningen worden gerealiseerd met een structurele jaarlijkse bijdrage van € 750.000 vanaf 2017. Bij het berekenen van deze structurele bijdrage is de mogelijk te behalen subsidie al in mindering gebracht.

Daarnaast stelt het college voor om een bestemmingsreserve groot onderhoud in te stellen om begrote middelen voor onderhoudsprojecten beschikbaar te houden bij 'schommelingen' in de jaarschijven. Hiertoe wordt afhankelijk van de opinie van de raad een apart raadsvoorstel voorbereid.

6. Niet realiseren taakstelling vastgoed

De reserve Vastgoed sluit, op basis van de huidige stand van zaken, eind 2015 met een negatief saldo. Meerjarig wordt het beeld alleen maar negatiever doordat er in de jaren 2016-2018, op basis van het coalitieprogramma en Kadernota 2014, jaarlijks € 500.000 aan de reserve Vastgoed onttrokken wordt. Op basis van die ontwikkeling is het onverantwoord én onmogelijk om de komende jaren nog middelen aan de reserve Vastgoed te onttrekken voor het wegwerken van achterstallig onderhoud. De inhaalslag komt daarmee in het gedrang. Daarom wordt voorgesteld de verkooptaakstelling van € 500.000 voor de jaren 2015 en 2016 in te trekken zodat voorkomen wordt dat de doelstelling wegwerken achterstallig onderhoud gemeentelijk bezit niet gehaald gaat worden en er meerkosten ontstaan voor beheer, calamiteiten en klein onderhoud. De verkooptaakstelling voor de jaren 2015 en 2016 wordt, gelet op de conjunctuur, niet realistisch geacht. Handhaven van de verkoopopbrengst ten gunste van de begroting brengt het inhalen van het noodzakelijk achterstallig onderhoud in gevaar. Voor de jaren 2017 en 2018 wordt verwacht dat de markt weer aantrekt en de taakstelling verkopen niet strategisch vastgoed meer realistisch is.

7. Verhuurdersheffing

Sinds 2014 is de verhuurdersheffing van kracht (maatregel uit het Woonakkoord). Verhuurders die meer dan 10 sociale huurwoningen verhuren, betalen een heffing over de waarde van de huurwoningen. Het gaat hierbij om huurwoningen waarvan de huur lager is dan de grens voor de huurtoeslag. De gemeente moet als gevolg daarvan ook een heffing afdragen aan het Rijk. De verhuurdersheffing voor de gemeente Haarlem wordt in 2015 geraamd op € 58.000, oplopend tot € 71.000 in 2017. In 2015 wordt onderzocht hoe deze heffing kan worden doorberekend aan de huurders en in hoeverre dit wenselijk is.

8. Erfpachtbaten

De eerste tranche van de herziening van de erfpachten is verwerkt. Hieruit blijkt dat het aantal erfpachten door verkoop/omzetting naar bloot eigendom minder is geworden én dat de canon van de erfpachters structureel lager is als gevolg van de herberekening. Op basis van de huidige gegevens moeten de erfpachtbaten met € 311.000 structureel naar beneden bijgesteld worden. De tweede en derde tranche lopen nog door tot halverwege 2015. Na volledige verwerking van deze tranches zullen eventuele financiële gevolgen daarvan gemeld worden. Naar verwachting is het effect daarvan overigens beperkter omdat het én om een kleinere populatie én om een kortere periode van herberekening gaat.

9. Spaarneveer

In augustus 2012 is het Spaarneveer (het pontje over het Spaarne bij de Belgiëlaan) in gebruik genomen voor de oversteek door voetgangers en fietsers. De dienstverleningsovereenkomst (dvo) met Spaarnelanden voor het organiseren van de bediening van het pontje loopt af per 1 juni 2015. In deze overeenkomst kwamen alle kosten voor rekening van Spaarnelanden. Er volgt conform afspraak eind 2015 een evaluatie. In afwachting van de evaluatie stelt het college de raad voor de dvo met een jaar te verlengen. Hiervoor is naast de structurele dekking nog een incidentele dekking nodig van € 31.000 voor de resterende maanden van 2015. Vanaf 2016 bedragen de jaarlijkse kosten - afhankelijk van de uitkomsten van de evaluatie - € 53.000 per jaar.

10. Bruggenbesluit

De provincie Noord-Holland heeft in februari 2015 in het kader van betere doorstroming van het scheepvaartverkeer binnen de zogenoemde 'staande mastroute' een ontwerp bedienbesluit genomen dat is ingegaan op 1 april 2015. Daarbij worden de openingstijden per dag met enkele uren verruimd. De afspraken tot medewerking zijn vastgelegd in het Routeakkoord dat door de gemeente in 2013 met Rijkswaterstaat is overeengekomen. Het college stelt de raad voor het incidentele effect van dit Routeakkoord voor 2015 (€ 45.000) en het structurele effect vanaf 2016 (€ 60.000 per jaar) op te nemen in de begroting. Een alternatieve dekking, het mogelijk verhogen van de tarieven voor een doorvaart met 50%, acht het college niet realistisch.

11. Beheerkosten fietsparkeren Raaks

Zie investeringsplan, bijlage 1.

e. Ontwikkelingen cluster burger en bestuur

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader							
Cluster burger en bestuur		2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Wabo leges (progr. 6)	pm v	pm v	pm v	pm v	pm v	pm v
2	Vrijval budget bovenformatieven (progr. 6)	-791 v	-791 v	-791 v	-791 v	-791 v	-791 v
3	Informatievoorziening 'Transparant & Veilig' (progr. 7)	0	220 n	220 n	150 n	150 n	150 n
4	Lokaal sociaal akkoord, garantie realisatie extra banen (progr. 7)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
5	Herijking gemeentefonds (progr. 7)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
6	Gevolgen invoering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen (VPB) (progr. 7)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
7	Effect schuldreductie en verlagen rekenrente naar 4% (progr. 7)	0	-187 v	-291 v	-618 v	-424 v	-1247 v
Totaal posten burger en bestuur		-791 v	-758 v	-862 v	-1.259 v	-1.065 v	-1.888 v

1. WABO leges

Op basis van de huidige inzichten is de inkomstenraming meerjarig substantieel te hoog. Het verlagen van de raming betekent een tegenvaller. Er wordt op dit moment -in lijn met de Kadernota 2013, de opinienota van 7 november 2013 en het tussenbericht van 16 januari 2014 aan de raadscommissie- gewerkt aan een nieuwe berekeningsmethode voor de WABO-leges. De nieuwe berekeningsmethode is na besluitvorming in de raad de basis voor het opstellen van een nieuwe ramingssystematiek, welke op voorhand niet automatisch het nadeel als gevolg van het verlagen van de inkomstenraming compenseert. Bij Bestuursrapportage 2015-2 is naar verwachting hierover meer duidelijkheid.

2. Vrijval budget bovenformatieven

Bij het Jaarrekeningtraject 2014 is besloten om de bestaande voorziening op te hogen tot de totale verwachte kosten tot en met 2018, conform voorschriften vanuit de BBV. Dit is nu mogelijk, omdat de berekening nu voorhanden is en voldoende betrouwbaar en accuraat, een van de vereisten vanuit de BBV. Door het treffen van de genoemde voorziening valt de structurele reeks van € 791.000 vanaf 2015 volledig vrij.

3. Informatievoorziening transparant en veilig

Om de normen op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) te kunnen implementeren en te handhaven dient de formatie structureel met één fte te worden uitgebreid (Technisch Beheerder met focus Informatiebeveiliging, S10) voor circa € 70.000.

Voor noodzakelijke veranderingen en uitbreidingen in de technische infrastructuur ten behoeve van de BIG additioneel € 30.000 (structureel). Daarnaast is een contract met een externe partner nodig die voor langere termijn advisering en een continue toets op de kwaliteit van de Informatiebeveiliging levert, voor structureel € 50.000. Daarnaast wordt tot en met 2017 het budget voor specifieke opleidingen voor die ontwikkelingen met € 70.000 verhoogd (2015/128172).

4. Lokaal sociaal akkoord

In het Sociaal Akkoord van april 2013, hebben kabinet en werkgevers afgesproken 125.000 extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. De opdracht ging in op 1-1-2013 en moet uiterlijk 2026 zijn gerealiseerd. Het beleid zal medio 2015, mede in het kader van de voorbereidingen van de begroting 2016, worden opgesteld. Als de gemeente Haarlem, in lijn met het landelijk akkoord, invulling geeft aan de Participatiewet, zou dit betekenen dat er circa 50 fte aan garantiebannen in 2026 moeten zijn gerealiseerd. Om deze realisatie mogelijk te maken moeten aanvullende middelen

gevonden worden, ergens in de orde tussen € 500.000 en € 900.000. De beleidsvoorbereidingen zijn gestart. Verdere toelichting is te vinden in paragraaf 8.8 Garantiebanen.

5. Herijking gemeentefonds

Pas bij de meicirculaire 2015 worden meer definitieve uitspraken verwacht over de gevolgen van de tweede fase van de herijking van het gemeentefonds. Uit voorlopige uitkomsten, gebaseerd op data uit 2014, blijkt in het algemeen een verschuiving van middelen van de grotere naar kleinere gemeenten. Per saldo wordt uit de tweede fase herijking een nadeel verwacht.

6. Gevolgen invoering VPB

Nog niet bekend is wanneer de VPB, de vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen, wordt ingevoerd en of de invoering ongewijzigd is ten opzichte van het wetsvoorstel. De financiële consequenties kunnen daarom nog niet worden geraamd. Wel staat vast dat indien deze belasting wordt ingevoerd, dit nadelige financiële consequenties zal hebben voor de meerjarenraming. Daarom is deze mogelijke ontwikkeling als pm-post geraamd. De verwachte invoeringsdatum van 1 januari 2016 staat steeds meer onder druk omdat nog te weinig informatie beschikbaar is van de Belastingdienst.

7. Effect schuldreductie en verlagen rekenrente naar 4 %

Het geraamde voordeel kan als volgt worden gespecificeerd:

(bedrag x €1.000)

	2016	2017	2018	2019	2020
Omslagrente 4,0%	727 n	720 n	748 n	769 n	736 n
Netto financieringsresultaat	-732 v	-709 v	-944 v	-651 v	-1.321 v
Extra afschrijvingen	-120 v	-240 v	-360 v	-480 v	-600 v
Rekeningresultaat 2014 gedeeltelijk aanwenden voor schuldreductie, effect lagere kapitaallasten	-62 v	-62 v	-62 v	-62 v	-62 v
Restant budgettair effect	-187 v	-291 v	-618 v	-424 v	-1.247 v

Voor een nader toelichting wordt verwezen naar de paragraaf financieel gezond van dit hoofdstuk.

f. Uitkomsten meerjarenraming na kadernotamutaties

Indien al deze voorstellen verwerkt worden in de meerjarenraming, inclusief het surplus aan bezuinigingsvoorstellen voor 2015 als vermeld in hoofdstuk 5, kan samengevat de meerjarenraming worden weergegeven:

(bedragen x € 1.000)

Begrotingsstand na Bestuursrapportage 2015-1	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	2.376 n	-2.095 v	-5.843 v	-3.759 v	-1.111 v	-1.261 v
Bestemming rekeningresultaat	-1.300 v					
Investeringsplan	-371 v	-222 v	340 n	785 n	150 n	-760 v
Verwerken fin. richtlijnen in begroting	0 v	372 n	250 n	290 n	288 n	288 n
Cluster sociaal	627 n	727 n	677 n	1.477 n	677 n	677 n
Cluster fysiek	-1.248 n	1.704 n	3.025 n	3.208 n	2.333 n	2.333 n
Cluster burger en bestuur	-791 v	-758 v	-862 v	-1.259 v	-1.065 v	-1.888 v
Extra opbrengst uit bezuinigingen	-1.405 v	-137 v				
Saldo na mutaties kadernota	384 n	-409 v	-2.413 v	742 n	1.272 n	-611 v

Conclusie:

Op basis van de voorliggende voorstellen, inclusief bezuinigingen en de uitkomsten van het investeringsplan, zijn de jaarschijven 2016, 2017 en 2020 sluitend.

De overige jaarschijven vertonen nog een tekort.

Van het nog resterende tekort over het lopende begrotingsjaar 2015 van € 384.000, stelt het college voor deze te betrekken bij het opstellen van Bestuursrapportage 2015-2. Dan zijn de resultaten over het eerste halfjaar bekend. Dan kan worden gezien of er noodzaak is voor aanvullende compenserende maatregelen of dat er andere voordelen kunnen worden geraamd.

De nadelige saldi voor 2018 en 2019 en eventuele nadelen die uit de gesignaleerde risico's voortvloeien, voor zover dan kwantificeerbaar, worden betrokken bij de herijking die voor 2016 is gepland. De nadelige saldi zijn naar mening van het college niet van dien aard en omvang dat dit het vaststellen van de kaders op dit moment belemmert.

g. Onzekerheden in het financieel kader

In de meerjarenontwikkeling staan veel pm posten opgenomen. Veel van deze pm posten zijn gerelateerd aan Rijksbeleid waarvan nog geen enkele indicatie beschikbaar is om verantwoord op te nemen in het financieel kader.

Bijzonder in deze kadernota is dat meerdere verdeelmodellen door het Rijk worden aangepast waarvan het herverdeeleffect nog niet duidelijk is en naar verwachting bij de meicirculaire bekend worden.

Het gaat om de modellen:

- Herverdeling gemeentefonds;
- Stapsgewijze overgang naar objectief verdeelmodel WMO (inclusief beschermd wonen);
- Stapsgewijze overgang naar objectief verdeelmodel Jeugd;
- Participatiewet met een nieuw model voor de BUIG gelden (algemene bijstand) en participatiebudget (voorheen oud WSW, re-integratie en nieuw Wajong).

De VNG heeft gepleit voor een gecombineerd ingroeimodel met een maximum aan gecombineerd effect per inwoner per jaar van € 15. Dat betekent dat een nadeel en voordeel gemeente in 4 jaar tijd groeit naar de definitieve positie. Voor een nadeel gemeente geldt dan € 60 per inwoner in 4 jaar. Of dit voorstel van de VNG het gaat halen wordt mogelijk duidelijk in de meicirculaire.

Gelet op deze gestapelde onzekerheid en gecombineerd met meerdere pm posten is de onzekerheid van het financieel kader groter dan in andere jaren. In de kadernota is gekozen om een sluitend beeld te presenteren voor de jaren 2016 en 2017. De jaren daarna kennen dermate veel onzekerheid dat eerst meer duidelijkheid nodig is van het rijk om richtingen mee te geven voor een sluitend kader. In ieder geval zal bij de Kadernota 2016 de jaren 2018 en 2019 van een sluitend kader worden voorzien.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor ten aanzien van de WMO:

- a. Op basis van de raming van uitgaven 2015 en 2016 en het daarbij behorende Rijksbudget vooralsnog geen additionele maatregelen te nemen op het terrein van huishoudelijke ondersteuning.
- b. Het positieve saldo 2015 van € 900.000 in te zetten voor het geraamde tekort van € 200.000 in 2016 en resterende bedrag van € 700.000 te reserveren voor herindicatie in 2016.
- c. In de loop van 2016 voorstellen vast te stellen om het structurele tekort van € 200.000 vanaf 2017 op te vangen.

Het college stelt de raad voor om in de meerjarenbegroting inzake de *bijstand* vooralsnog uit te gaan van een structureel tekort vanaf 2018 van € 0,8 miljoen ten laste van de algemene middelen.

Het college stelt de raad voor het *begrotingskader* vast te stellen en de Programmabegroting 2016 - 2020 op te stellen conform deze kaders, onderscheiden naar:

- a. De actualisatie van het Investeringsplan
- b. Algemene ontwikkelingen
- c. Ontwikkelingen cluster sociaal
- d. Ontwikkelingen cluster fysiek
- e. Ontwikkelingen cluster burger en bestuur
- f. Bezuinigingen

Het college stelt de raad voor de financiële wijzigingen over 2015 die uit de *Kadernota 2015* (bijlage 7) voortvloeien, anders dan de wijzigingen uit Bestuursrapportage 2015-1, vast te stellen en deze financieel technisch te verwerken in de begroting 2015 en verder door middel van de *begrotingswijziging Kadernota 2015*.

3.3 Ontwikkeling algemene reserves

De algemene reserves omvatten naast de algemene reserve tevens de algemene reserve sociaal domein en de algemene reserve grondexploitatie. Deze reserves dienen als buffer voor onvoorziene uitgaven of afdekking van risico's. Onderstaand wordt de verwachte ontwikkeling per reserve weergegeven.

De algemene reserve

De algemene reserve stijgt de komende jaren naar verwachting nog naar bijna € 27 miljoen in 2020. Hierin is een terugstorting voorzien van een bedrag van bijna € 1,8 miljoen ten laste van het budget van Kans en Kracht. Eerder waren de uitgaven voor dit project 'voorgefinancierd' uit de algemene reserve.

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling algemene reserve	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	-26.109 v	-24.501 v	-24.702 v	-24.988 v	-26.823 v	-26.862 v
Nationaal uitvoeringsprogramma (kasschuif Rijk)	1.120 n					
Dotatie c.q. onttrekking voor verevening van frictiekosten	488 n	-201 v	-286 v	-39 v	-39 v	-39 v
Terugstorting eerder onttrekking voor Kans en Kracht				-1.796 v		
Stand algemene reserve per 31-12	-24.501 v	-24.702 v	-24.988 v	-26.823 v	-26.862 v	-26.901 v

De algemene reserve sociaal domein

Naar verwachting ontwikkelt de algemene reserve sociaal domein zich de komende jaren als volgt (zie tabel). Omdat deze algemene reserve tevens is ingesteld om onvoorziene tekorten te dekken en risico's af te dekken, kan het noodzakelijk blijken dat in 2015, of in de komende jaren, een beroep op deze reserve te doen. Deze niet voorziene mutaties zullen leiden tot een gewijzigde ontwikkeling van de reserve sociaal domein.

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling reserve sociaal domein	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	- 9.153 v	- 9.864 v	- 8.714 v	- 8.803 v	- 8.892 v	- 8.981 v
Kadernota 2014:						
Voeding begroting	- 3.500 v	-500 v				
Bestuursrapportages 2014:						
Transitie basisinfrastructuur subsidies 2014-2015	-844 v					
Jaarrekening 2014						
Dotatie overschot participatiebudget 2014	- 1.303 v					
Dotatie overschot minimabeleid 2014	-519 v					
Meerjarenraming verplichtingen Wmo-reserve	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v
(Voorgenomen) dotaties per jaar	- 7.088 v	- 1.422 v	-922 v	-922 v	-922 v	-922 v
Geraamde onttrekkingen (PB 2015)	1.577 n	749 n				
Meerjarenraming verplichtingen Wmo-reserve	1.323 n	1.073 n	833 n	833 n	833 n	833 n
Inzet participatiebudget	1.303 n					
Inzet minimabeleid	519 n					
Kadernota 2015:						
Opvangvoorziening	550 n	750 n				
Bezuiniging: overschot budget CER	385 n					
Bestuursrapportages 20145-1:						
Overheveling programmabudget	720 n					
(Voorgenomen) onttrekkingen per jaar	6.377 n	2.572 n	833 n	833 n	833 n	833 n
Stand ultimo	- 9.864 v	- 8.714 v	- 8.803 v	- 8.892 v	- 8.981 v	- 9.070 v

De onttrekkingen als volgt van deze kadernota staan toegelicht bij de betreffende onderdelen. De in 2014 ontstane overschotten op het participatiebudget én het budget minimabeleid zullen in 2015 worden ingezet ter besteding voor de betreffende doelgroepen.

Het overschot op het participatiebudget is ter besteding opgenomen in het 'Uitvoeringsprogramma Participatiewet juni 2015 - juni 2016' dat nog voor het zomerreces ter bespreking aan de raad zal worden aangeboden. Het overschot op het minimabeleid is in 2014 hoofdzakelijk ontstaan uit niet bestede budgetten voor koopkrachtverbetering en uit budgetten voor bijzondere bijstand. Besteding van dit overschot geschiedt op basis van bestuurlijke afspraken.

De algemene reserve grondexploitatie

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling reserve Grondexploitaties	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v
Bijstelling begroting						
Actualisatie grondexploitaties mei 2014						
Toevoeging ISV wonen						
Actualisatie Jaarrekening 2014						
(Voorgenomen) dotaties per jaar	0 n	0 v	0 v	0 v	0 v	0 v
Bijstelling begroting						
Actualisatie grondexploitaties mei 2014						
Aanpassing Azieweg						
Actualisatie Jaarrekening 2014						
(Voorgenomen) onttrekkingen per jaar	0 v	0 n	0 n	0 n	0 n	0 n
Stand algemene reserve per 31-12	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v	-1.890 v

Deze algemene reserve dient ter opvang van verliezen uit grondexploitaties en afdekking van risico's uit grondexploitaties. Het saldo van grondexploitaties die positief worden afgesloten, worden gestort in deze reserve. Voor de komende jaren zijn op begrotingsbasis geen mutaties voorzien.

3.4 Bestemming rekeningresultaat 2014

Evenals de afgelopen jaren wordt de bestemming van het rekeningresultaat bepaald bij de vaststelling van de kadernota. De bestemming van het rekeningresultaat omvat het rekeningresultaat en het bestemmen van incidentele budgetten voor 2014. Deze laatstgenoemde budgetten zijn in 2013 ten gunste van het rekeningresultaat gekomen, omdat op grond van eisen, die aan de financiële verslaglegging worden gesteld, deze lasten niet in 2014 konden worden verantwoord.

Jaarrekeningresultaat

De Jaarrekening 2014 laat een positief resultaat zien van € 2.724.000 (begroot € 995.000).

Twee bestemmingsvoorstellen:

1. Een voorstel betreft middelen die in 2014 zijn ontvangen via de decembercirculaire 2014 van de algemene uitkering. Vanwege dit late moment van beschikbaar komen, konden de prestaties niet meer in 2014 worden uitgevoerd. Het betreft de volgende twee decentralisatie uitkeringen:
 - A. Regeling LBHT-emancipatiebeleid (lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders), bedrag in 2014: € 10.000.
 - B. Implementatie Participatiewet, bedrag in 2014: € 100.000.
2. Haarlem heeft een overeenkomst met een aantal (deel-)gemeenten voor het gebruik van BUUV. Deze gemeenten betalen een bijdrage die gebaseerd is op het aantal inwoners. Haarlem biedt hiervoor ondersteuning bij de implementatie en een permanente helpdesk. Tevens heeft Haarlem zich verplicht tot onderhoud en doorontwikkeling van het concept inclusief de website. De bijdrage van de andere gemeenten is in principe kostendekkend. De kosten voor Haarlem zijn echter niet gelijkmatig over de tijd verdeeld. Eind 2014 is er een positief saldo van € 33.000. Hiervan moet in 2015 onderhoud en innovatie van de website bekostigd worden. Daarom wordt het exploitatiesaldo van € 33.000 van BUUV-NL voor dit doel bestemd.

Voorgesteld wordt om deze bedragen voor 2015 te bestemmen.

Bestemmingsvoorstel

In het coalitieprogramma is afgesproken dat, indien sprake is van een voordelig rekeningsaldo, de volgende afspraken gelden:

Een positief rekeningsaldo voegen we geheel toe aan de algemene reserve, totdat de ratio weerstandsvermogen weer op het niveau 'ruim voldoende' staat. Het ratio weerstandsvermogen ultimo 2014 is 1,9 en daarmee valt het binnen de categorie 'ruim voldoende'.

Op het moment dat de omvang van de algemene reserve zodanig is dat de ratio weerstandsvermogen op het niveau 'ruim voldoende' staat, geldt dat:

- De helft aan de algemene reserve wordt toegevoegd, met als doel de schuldenlast terug te dringen.
- De andere helft wordt ingezet voor het incidenteel verlagen van de bezuinigingsopgave.

In lijn met het coalitieprogramma stelt het college dan ook voor om met het oog op schuldreductie materiële vaste activa af te boeken ter waarde van € 1,281 miljoen en daarmee tevens een voordeel op de kapitaallasten in de begroting te creëren. Verder stelt het college voor om € 1,3 miljoen te bestemmen voor de dekking van het tekort over 2015 om zodoende de bezuinigingsopgave voor 2015 incidenteel te verlagen.

Rekeningresultaat 2014 (voor bestemming)		€ 2.724.000
Bestemmingsvoorstellen:		
a) Gelden algemene uitkering	€ 110.000	
b) BUUV	€ 33.000	
c) Verlaging bezuinigingsopgave 2015	€ 1.300.000	
d) Bijdrage schuldreductie	€ 1.281.000	
Totaal bestemmingsvoorstellen		€ 2.724.000
Resultaat 2014 (na bestemming)		€ nihil

Beslispunt

Het college stelt de raad voor de *bestemming van het rekeningresultaat 2014* als volgt vast te stellen:

- € 110.000 te bestemmen voor uitvoering van de regeling LBHT-emancipatiebeleid en voor de implementatie van de Participatiewet.
- € 33.000 te bestemmen voor BUUV-NL.
- € 1.300.000 te bestemmen voor dekking van het tekort over 2015.
- € 1.281.000 te bestemmen voor schuldreductie.

3.5 Gezonde financiële positie

In het coalitieprogramma is een fundamentele meerjarige aanpak van de huidige schuldenlast afgesproken om een financieel gezonde stad te zijn. Hiervoor is besloten om actief de schuld te verlagen door jaarlijks € 2,5 miljoen te reserveren voor schuldreductie en een kasstroomplafond op investeringen in te stellen. De voorstellen voor schuldreductie uit het coalitieprogramma zijn in de Kadernota 2014 vastgesteld en meerjarig in het financieel kader meegenomen (Kadernota 2014 blz. 17-18 en 36). Voor het gereserveerde budget schuldreductie moet nog een bestemming worden bepaald (zie verderop).

Een andere manier om te zorgen voor een gezonde financiële positie is om binnen de financieringsfunctie een balans te vinden tussen techniek en werkelijkheid. Specifiek gaat het daarbij om de omslagrente. Op dit moment is de omslagrente (intern doorberekende rente) 4,5%. Het werkelijke rentepercentage over de leningenportefeuille is voor 2014 3,5%. Hierdoor zit er ‘lucht’ in de begroting en wordt er een renteresultaat behaald op het verschil tussen interne en werkelijke rente. Dit renteresultaat is structureel verwerkt in de begroting waardoor aanpassing van de omslagrente een budgettair effect heeft. Verlagen van de omslagrente zorgt voor een transparanter en gezonder financieel beeld.

In deze paragraaf wordt ingegaan op schuldreductie en het verlagen van de omslagrente.

3.5.1 Schuldreductie

Eerdere besluitvorming

De maatregelen van schuldreductie (€ 2,5 miljoen) en kasstroomplafond (€ 2,5 miljoen) zorgen effectief voor een inzet van € 5 miljoen schuldreductie. Waar de € 2,5 miljoen reservering als ‘budget’ in de exploitatie zichtbaar is, heeft de € 2,5 miljoen vanuit het kasstroomplafond enige toelichting. Het huidige niveau van afschrijvingen is € 29 miljoen. Als de lasten van het investeringsvolume ook op dat niveau zouden blijven, is er geen effect op de uitgaande kasstroom. Door een plafond in te stellen op de uitgaande kasstroom van € 26,5 miljoen, wordt deze kasstroom beperkt. Dit betekent dat er voor € 29 miljoen wordt afgeschreven, maar dat er voor € 26,5 miljoen nieuw wordt geïnvesteerd. Dit leidt tot minder (her)financiering en dus tot schuldreductie.

Lange termijn effect maatregelen schuldreductie

Om de financiële gezondheid van de gemeente te versterken is inzet op schuldreductie voor langere termijn nodig. Om inzicht te geven wat deze inzet kan betekenen in het verlagen van de schuldenlast is het effect tot en met 2040 berekend. Daarbij is uitgegaan van een structureel sluitend begrotingskader; voor investeringen tot 2020 op basis van actuele stand investeringsplan en daarna een sluitende exploitatiebegroting; er wordt rekening gehouden met het effect van € 20 miljoen die in 2015-2018 niet wordt ingelegd in de reserve Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte (BOR), wat drukt op de financieringsbehoefte.

Om inzicht te geven in het effect van de maatregelen voor schuldreductie wordt steeds een trend met, en een trend zonder deze maatregelen geschetst. Voor de trend met schuldreductie is uitgegaan van jaarlijks € 5 miljoen (zie hierboven); voor de trend zonder schuldreductie een effect van € 0. Hieronder wordt weergegeven wat dit betekent, zowel voor de absolute schuldenlast als voor de relatieve ontwikkeling.

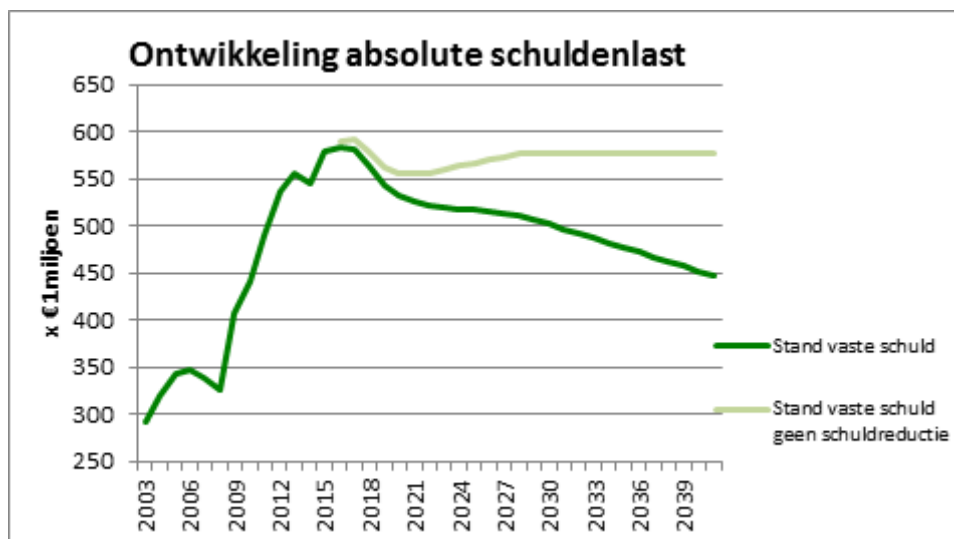
Absolute ontwikkeling

Door de maatregelen voor schuldreductie is de hoogte van de schuldenlast per jaar € 5 miljoen lager dan zonder het doorvoeren van deze maatregelen. Aangezien het effect van de jaarlijkse maatregel cumulatief is, leidt het handhaven van de maatregel tot 2040 tot een lagere schuldenlast van € 125 miljoen (ceteris paribus)¹.

(bedragen x € 1 miljoen)

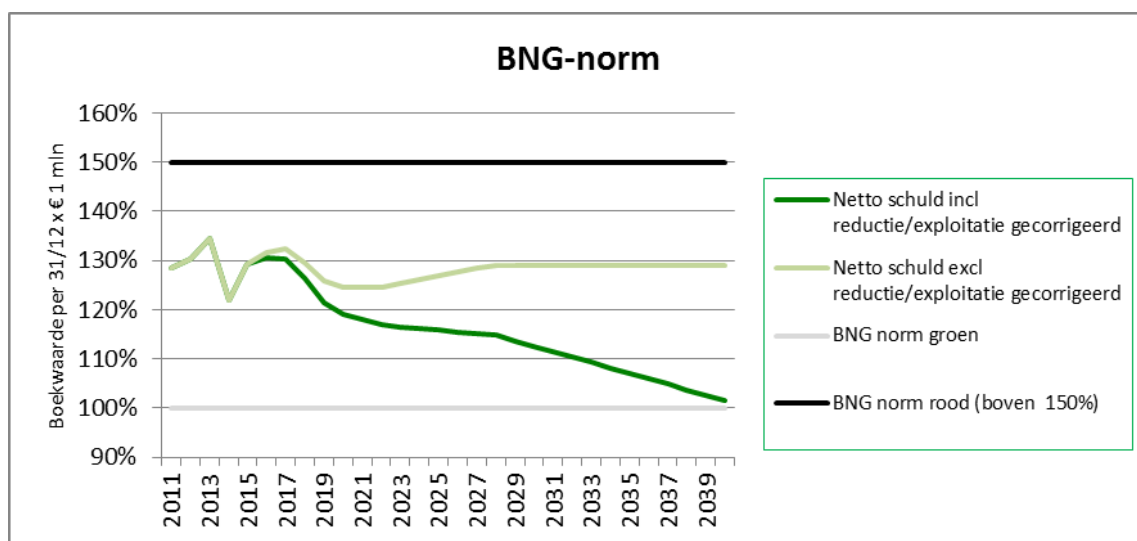
	2016	2017	2018	2019	2020	2030	2040
Vaste schuld zonder schuldreductie (ultimo boekjaar)	589	592	579	562	556	577	577
Totaal inzet schuldreductie (cumulatief effect)	-5	-10	-15	-20	-25	-75	-125
Vaste schuld met schuldreductie (ultimo boekjaar)	584	582	564	542	531	502	452

¹ In 2014 bedroeg de vaste schuld €544 miljoen. Conform het coalitieprogramma wordt de schuld vanaf 2016 gesaneerd. In 2015 en 2016 is er nog een ‘na-ijl’ effect van eerdere besluitvorming. Dit komt met name omdat de investeringen in 2015 nog hoger zijn (kastroom- en investeringsplafond geldt nog niet) en in 2016 vanwege het doorschuiven van investeringen. Na het begrotingsjaar 2017 heeft de schuldsanering effect op de schuldstand.

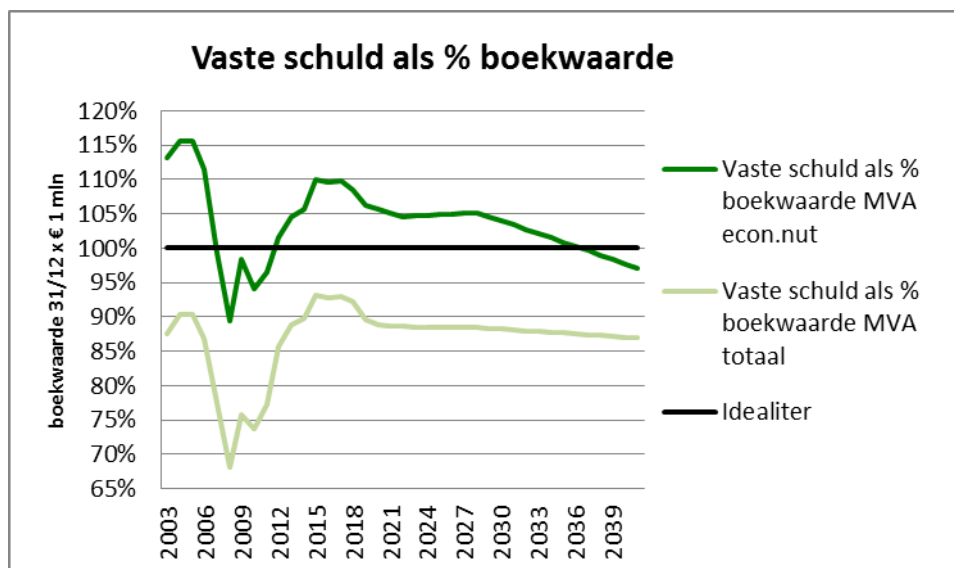
Relatieve ontwikkeling

Om een oordeel te geven over de gewenste omvang van de schuldenlast wordt er naast een absolute ontwikkeling ook een relatieve ontwikkeling geschetst. Dit gebeurt aan de hand van twee verhoudingsgetallen; de BNG-norm, en vaste schuld als % van de boekwaarde. De BNG-norm zet de nettoschuld af tegen de exploitatie². Een schuldratio kleiner dan 100% is wenselijk. Tussen de 100% en 150% is code oranje en boven de 150% is code rood. De schuldratio van Haarlem bevindt zich momenteel in het oranje vlak (in 2014 122%). Om de gewenste schuldratio <100% te realiseren (code groen) is het noodzakelijk om de maatregelen voor schuldreductie in stand te houden. De gewenste ratio wordt in 2041 bereikt. Zonder schuldreductie stabiliseert de ratio op 129%, code oranje.

De tweede norm zet de schuld af tegen bezittingen (boekwaarde materiële vaste activa). Hiermee kan worden beoordeeld of er tegenover de schulden ook bezittingen staan. Aangezien alleen de materiële vaste activa met economisch nut in het economisch verkeer opbrengsten zullen genereren, is in de grafiek dit verloop apart opgenomen. Indien wordt nagestreefd dat er tegenover iedere euro schuld één euro bezit met economisch nut staat (ideaal percentage is dan 100% of lager), dan is het handhaven van de maatregelen voor schuldreductie noodzakelijk tot 2036.

² Omwille van de vergelijkbaarheid met eerdere jaren is het exploitatie-effect als gevolg van de toevoeging sociaal domein gelden gecorrigeerd.

Inzet budget schuldreductie

In de exploitatie is € 2,5 miljoen gereserveerd voor schuldreductie, hiervoor moet een bestemming worden bepaald die bijdraagt aan het doel van schuldreductie. Bepalende factor daarbij is dat er geen uitgaande kasstroom mag ontstaan op het budget (anders wordt schuldreductie niet bereikt). Daarom wordt voorgesteld om dit budget in te zetten voor extra afschrijvingen op materiële vaste activa. Hierdoor kan het budget niet voor andere zaken worden aangewend (en ontstaat er niet alsnog een uitgaande kasstroom) en ontstaat een bijkomend, structureel effect. Dit effect ontstaat doordat de meerjarige afschrijvingen verminderen; dit leidt tot een structureel budgettair voordeel op de afschrijvingen (zie tabel) voor de omvang van het structurele effect.

Structureel voordeel extra afschrijvingen

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019	2020
Budget voor schuldreductie	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Effect exploitatie a.g.v. lagere afschrijving	-120 v	-240 v	-360 v	-480 v	-600 v

In principe worden extra afschrijvingen gedaan op materiële activa met maatschappelijk nut, tenzij gedurende het jaar aanleiding is om onverwachte, verplichte afwaarderingen op te vangen. Om schuldreductie op lange termijn effectief in te zetten wordt ook voor 2020 een budget voor schuldreductie gereserveerd in de exploitatie, en op dezelfde manier ingezet.

In deze kadernota wordt ook voorgesteld om 50% van het rekeningsaldo in te zetten voor schuldreductie, ook door extra afschrijvingen te doen (zie Bestemming rekeningresultaat, paragraaf 3.4). Dit is een eenmalige inzet, met een structureel effect van circa €62.000. Dit effect en de toelichting hierop is verwerkt in de ontwikkeling van de meerjarenraming (zie paragraaf 3.2).

3.5.2 Omslagrente verlagen

De gemeente hanteert een systeem van centrale financiering. In dit systeem bestaat geen direct verband tussen een bepaalde investering en het aantrekken van financieringsmiddelen. Alle rentebaten en rentelasten worden verzameld en daarna toegerekend aan de gemeentelijke producten op basis van de zogenoemde omslagrente. Anders gezegd wordt aan de producten (en investeringen) niet een werkelijke, maar een centraal bepaalde rente toegerekend. Door de ontwikkelingen van de laatste jaren (met name de langdurig, historisch lage rentestand) is er een steeds groter verschil ontstaan tussen werkelijke en toegerekende rente.

Waarom is verlaging wenselijk

Vanuit de optiek van een financieel gezonde begroting en financiële huishouding is dit onwenselijk: het leidt tot grote saldi op het renteresultaat (€ 13,4 miljoen in 2014). Het doel is om dit meer in evenwicht te brengen. Daarvoor is bij de Kadernota 2013 al besloten om de omslagrente in 2016 te verlagen naar 4,5%. Echter, de saldi op het renteresultaat bedragen daarbij nog steeds bijna € 11 miljoen. Een verdere verlaging van de omslagrente is wenselijk om deze 'lucht' uit de begroting te krijgen en financieel gezonder te maken. Aanpassing van de omslagrente zal niet leiden tot een verandering in de werkelijke financieringslasten. Het verlagen van de omslagrente leidt echter wel tot een budgettaire effect.

Dit begrotingseffect is als volgt: als de omslagrente wordt verlaagd wordt er minder toegerekend aan producten en komen er minder (interne) baten op het renteresultaat. Dit betekent een negatieve bijstelling ten opzichte van de raming. Er is ook een voordeel; dit voordeel treedt op bij de producten waaraan wordt toegerekend, waarbij onder andere de riolering. Een verlaging van de omslagrente werkt daarmee door op de rioolheffing. Als dit in het geheel van de woonlasten niet wordt gecompenseerd, landt een deel van het voordeel dus bij de burger.

Welk percentage is wenselijk

Verlagen van de omslagrente is wenselijk, de vraag is wat dan het gewenste niveau zou moeten zijn. Om het saldo van het renteresultaat op 0 te krijgen, zou de omslagrente 2,9% moeten zijn. Dit is echter niet stabiel op lange termijn, getuige ook het feit dat het werkelijke percentage op de huidige leningenportefeuille 3,5% bedraagt. Voor het bepalen van het meest gewenste percentage voor de omslagrente worden een aantal uitgangspunten gehanteerd.

1. *Het percentage moet duurzaam zijn en in één stap worden aangepast.* Het is niet wenselijk om het percentage elk jaar opnieuw te bepalen. Dit zou een te grote onzekerheid voor de meerjarenraming van de begroting betekenen (door eventueel miljoenenverschuivingen op het renteresultaat). Dit maakt de begroting minder stabiel. Ook vanuit beheersmatig oogpunt is dit onwenselijk, omdat er telkens bij een aanpassing nieuwe doorrekeningen moeten worden gemaakt die bewerkelijk zijn. Tot slot is het werkelijke percentage afhankelijk van zowel de renteontwikkeling op de markt, als de spreiding van de aan te trekken leningen over de jaren. Deze fluctuaties maakt het werkelijke percentage instabiel, en een jaarlijkse aanpassing niet gewenst.
2. *Verschil interne en werkelijke rente moet beperkt blijven.* Door het verschil tussen intern doorberekende rente en de werkelijke rente worden er meer kosten toegerekend aan producten dan werkelijk gemaakt. Hierdoor ontstaan saldi op het renteresultaat. Deze worden wel ingezet ten behoeve van de totale begroting, maar dit is onwenselijk vanuit transparantie en financiële gezondheid van de begroting. Daarom wordt ernaar gestreefd om bij een aanpassing van de omslagrente deze zoveel mogelijk in lijn te brengen met het werkelijke percentage, rekening houdend met afwegingen genoemd onder punt 1.
3. *Er moet een balans zijn tussen het streven naar financiële gezondheid en totale afwegingen in de begroting.* Een verlaging van de omslagrente betekent een structureel begrotingsnadeel dat moet worden opgevangen. Dit drukt op de rest van de begroting. Een balans tussen het aanpassen van de omslagrente en het kunnen opvangen van dit nadeel (in relatie tot het totaal van bezuinigingen en het meerjarenkader) is daarom van belang.

Op basis van deze uitgangspunten en afwegingen is een percentage van 4% wenselijk. Dit percentage is duurzaam als gekeken wordt naar de langere termijn, de verwachte renteontwikkeling en de mutaties in de leningenportefeuille. Dit percentage kan voor meerdere jaren op dit niveau blijven (uitgangspunt 1). Daarnaast doet het recht aan de hoogte van de werkelijke rente, die op dit moment ruim 3,5% is. Echter zien we dat, nu de economie weer enigszins aantrekt, ook de rente weer langzaam stijgt, waardoor een verdere daling in het werkelijke percentage van de portefeuille niet te verwachten is (uitgangspunt 2). Tot slot kan een groot deel van het ontstane budgettaire nadeel worden opgevangen binnen de financieringsfunctie (door inzet van het voordeel op de extra afschrijvingen, zie schuldreductie, en door een overall resultaat op de financiering). Daarmee is er balans in de afwegingen (uitgangspunt 3). Vanwege het budgettaire effect (zie verderop) en de beheersmatige aspecten wordt voorgesteld deze omslagrente per 2016 in te laten gaan.

Budgettaire effect verlagen omslagrente

Bij het verlagen van de omslagrente heeft dit effecten op 3 onderdelen. Het eerste onderdeel is het renteresultaat. Zoals gezegd bedraagt het saldo daar nu nog € 11 miljoen. Bij een verlaging naar 4% zal dit afnemen tot rond de € 7,5 miljoen structureel. Daarmee is er een stuk 'lucht' uitgehaald. Het tweede onderdeel is de doorwerking op het tarief rioolheffing. Bij een omslagrente van 4% zal dit naar verwachting in 2016 met € 6 dalen (per aansluiting). Na 2016 is dit niet exact aan te geven, omdat er teveel onzekere factoren zijn. Het derde onderdeel is het totale effect op de begroting, zoals gezegd vormt dit een nadeel.

In onderstaande tabel is aangegeven welk financieel beeld dit per saldo oplevert, inclusief de inzet van een aantal middelen binnen de financieringsfunctie. De positieve restant reeks is in het begrotingskader verwerkt.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019	2020
Omslagrente 4,0%	727 n	720 n	748 n	769 n	736 n
Netto financieringsresultaat	-732 v	-709 v	-944 v	-651 v	-1.321 v
Extra afschrijvingen	-120 v	-240 v	-360 v	-480 v	-600 v
Restant budgettaire effect	-125 v	-229 v	-556 v	-362 v	-1.185 v

Toelichting

Het budgettaire effect wordt hiermee binnen de financieringsfunctie opgevangen. Er is namelijk (op basis van onder andere nieuwe IP en MPG) een nieuwe berekening gemaakt voor het totale financieringsresultaat. Daarbij is uitgegaan van een structureel sluitend kader, een rentesimulatie (lichte stijging van 0,5% per jaar), en een benodigde buffer voor fluctuaties in de financieringsfunctie van € 500.000. De berekening laat zien dat er een netto financieringsresultaat overblijft, welke kan worden ingezet voor het verlagen van de omslagrente. Daarnaast leidt de inzet van het budget schuldreductie voor extra afschrijvingen tot een structureel voordeel.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor ten aanzien van *Schuldreductie*:

- Het gereserveerde bedrag voor schuldreductie van € 2,5 miljoen in te zetten voor extra afschrijvingen op materiële vaste activa.
- Deze extra afschrijving in principe te doen op materiële vaste activa met maatschappelijk nut, tenzij gedurende het jaar een onverwachte verplichte afwaardering moet worden gedaan op economisch nut; deze onverwachte verplichte afwaardering wordt dan eerst opgelost.

Het college stel de raad voor ten aanzien van de *Omslagrente*:

- De omslagrente per 2016 te verlagen naar 4,0 %.
- Het netto financieringsresultaat en het voordeel uit de extra afschrijvingen in te zetten om het nadeel als gevolg van de verlaging van de omslagrente op te vangen.
- Het resterende voordeel is verwerkt in de financiële kaderstelling.

4 Bestuursrapportage 2015-1

4.1 Bestuursrapportage 2015-1

Voor het eerst wordt de eerste bestuursrapportage geïntegreerd met de kadernota. In dit hoofdstuk Bestuursrapportage zijn hoofdzakelijk wijzigingen opgenomen die het lopende jaar ingaan. Deze worden op hoofdlijnen toegelicht. Allereerst worden de budgettaire wijzigingen toegelicht, vervolgens enkele bestuurlijk relevante neutrale wijzigingen en tot slot wijzigingen in de reserves. Overige wijzigingen worden niet afzonderlijk toegelicht. Door deze wijzigingen moeten diverse budgetten in de begroting worden aangepast. De wijzigingen in de baten en lasten per beleidsveld en in reserves zijn verwerkt in een begrotingswijziging in bijlage 6. Door deze wijziging vast te stellen autoriseert de raad de gewijzigde budgetten en de reservemutaties in de Begroting 2015 en verder.

Het resultaat van het onderdeel Bestuursrapportage 2015 bedraagt € 2,6 miljoen nadelig en wordt met name bepaald door externe oorzaken zoals tegenvallende WABO-leges en een verlaging van de algemene uitkering uit het gemeentefonds in 2015. Er wordt in 2015 € 515.000 meer aan de reserves toegevoegd en € 4,5 miljoen meer onttrokken aan de reserves (ten opzichte van de huidige begroting). De hogere onttrekkingen hebben met name betrekking op dekking van: uitvoeringskosten bodemprogramma 2015, implementatiekosten sociaal domein en kosten van het wegwerken van achterstallig onderhoud van gemeentelijk vastgoed.

In onderstaande tabel meldt het college de budgettaire wijzigingen in deze paragraaf bestuursrapportage ten opzichte van de door de raad vastgestelde gewijzigde begroting 2015.

Beleids- veld	Omschrijving	Budgettaire effect (bedragen x € 1.000; v (-) is positief; n is nadelig)				
		2015	2016	2017	2018	2019
	<u>Verbeteringen</u>					
7.2	Septembercirculaire gemeentefonds 2014		-663 v	-1.431 v	-2.323 v	-4.061 v
7.2	Decembercirculaire gemeentefonds 2014	-334 v	-132 v	-65 v		
div	Haarlemse belastingvoorstellen 2015	-444 v	-444 v	-444 v	-444 v	-444 v
7.2	Saneren stelposten	-447 v	-554 v	-512 v		
	Subtotaal verbeteringen	-1.225 v	-1.793 v	-2.452 v	-2.767 0	-4.505 v
	<u>Verslechtingen Intern:</u>					
1.1 en 5.3	Stijging WOZ-waarde	539 n	539 n	539 n	539 n	539 n
5.1	Herstel brandschade Schoterbrug	300 n				
div.	Diverse verslechtingen < 250.000	326 n	103 n	105 n	144 n	155 n
	<u>Verslechtingen Extern</u>					
6.3	WABO baten: Incidentele verlaging baten 2015	1.436 n				
7.2	Septembercirculaire gemeentefonds 2014	1.231 n				
	Subtotaal verslechtingen	3.832 n	642 n	644 n	683 n	694 n
	Resultaat 1e Bestuursrapportage 2015	2.607 n	-1.151 v	-1.808 v	-2.084 v	-3.811 v

Toelichting wijzigingen

Septembercirculaire gemeentefonds 2014

De structurele doorwerking van de septembercirculaire 2014 wordt met deze wijziging in de meerjarenbegroting verwerkt. In het lopende jaar is sprake van een nadelig effect van ruim € 1,2

miljoen. Vanaf 2016 is sprake van een oplopend voordelig effect. Voor een inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de nota over de septembercircular 2014 (BIS 2014/361963).

Decembercircular gemeentefonds 2014

De financiële effecten van de decembercircular 2014 op de meerjarenraming zijn in deze rapportage verwerkt. Het budgettaire voordelig effect wordt verklaard door de suppletierregeling. Dit is een overgangsregeling ter compensatie van de herverdelingseffecten van het eerste deel groot onderhoud gemeentefonds. Voor meer inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de nota over de decembercircular 2014 (Bis 2015/17799).

Haarlemse belastingvoorstellen 2015

De raad heeft de Haarlemse Belastingvoorstellen 2015 goedgekeurd op 18 december 2014. Met deze wijziging wordt het besluit in de begroting verwerkt. Over alle programma's tezamen hebben de belastingvoorstellen een voordelig effect op de begroting van € 444.000.

Saneren stelposten

Op programma 7 is een aantal stelposten en taakstelling opgenomen in de begroting. Op deze stelposten zijn enkele positieve en negatieve verschillen bij het invullen van taakstellingen geboekt. Daarnaast is een taakstelling opgenomen voor de 5% regeling op taakmutaties en decentralisatie uitkeringen ter dekking van apparaatskosten. Deze is in de praktijk moeizaam uitvoerbaar. Het bedrag aan nieuwe taakmutaties en decentralisatie uitkeringen fluctueert aanzienlijk en is daarom lastig als constante taakstelling in te vullen. Bovendien zijn regionale middelen van de 5% regeling uitgezonderd, hetgeen de uitvoering van de 5% regeling complex maakt. Tot slot wordt toch al bij de verwerking van de grote decentralisaties de apparaatskosten afzonderlijk beoordeeld. Daarom wordt voorgesteld om de restant taakstelling (gemiddeld € 30.000) te laten vervallen en te salderen met andere voor- en nadelen van concern stelposten en taakstellingen. Per saldo leidt dit de eerste 3 jaren tot een voordeel van gemiddeld € 500.000 voor de begroting. Vanaf jaar 2018 treedt een klein nadeel op van € 35.000 oplopend naar € 45.000 structureel.

Ook worden bij Bestuursrapportage 2015-1 de stelposten sociaal domein, zoals opgenomen in de Programmabegroting 2015, omgezet naar begrotingsposten op de betreffende programma's. Bij de opstelling van de programmabegroting was het qua tijd niet meer mogelijk de stelposten om te zetten naar begrotingsposten. Het betreft alleen een omzetting van een stelpost in een begrotingspost.

Stijging WOZ-waarde

Zoals bij de jaarrekening 2014 is gemeld is de stijging van de kosten van de Onroerende Zaak Belasting (OZB) hoger dan de jaarlijkse indexatie. De oorzaken hiervan zijn dat bij de jaarlijkse indexatie van de begroting geen rekening is gehouden met de meer dan gemiddelde stijging bij niet-woningen en areaaluitbreiding voor zowel Waterschapsbelasting als OZB. In Bestuursrapportage 2014-2 zijn de baten hiervoor reeds structureel opgehoogd. In totaal betekent dit een extra Waterschap- en OZB-aanslag van € 539.000.

Herstel brandschade Schoterbrug

Naar aanleiding van een brand op 17 januari 2015 is de Schoterbrug beschadigd. Er zijn diverse onderzoeken en herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Voor deze calamiteit wordt verzocht € 300.000 vanuit de algemene middelen beschikbaar te stellen.

WABO baten: Incidentele verlaging baten 2015

Conform de nota Prognosesystematiek bouwleges (2012/83455) vindt er actualisatie van de prognose plaats en worden afwijkingen ten opzichte van de begroting gemeld bij de bestuursrapportages. De afgelopen jaren blijft het aantal kleine/middelgrote aanvragen redelijk constant. De grootste impact op de financiële uitkomsten geldt voor de zeer grote aanvragen met een bouwsom van meer dan € 5 miljoen. Deze hele grote aanvragen blijken het meest conjunctuurgevoelig. Fluctuaties in de

legesopbrengsten worden daarmee vooral veroorzaakt door fluctuaties in het aantal echt hele grote aanvragen. Op basis van de huidige gegevens verwachten wij dat in 2015 een bijstelling van de begroting ter hoogte van € 1,4 miljoen noodzakelijk is. In de commissie Ontwikkeling is eind 2013 gesproken over de systematiek van legesberekening. Aan de hand van deze discussie wordt gewerkt aan een systematiek die onder andere betekent dat de bulk van kleine aanvragen meer kostendekkend wordt en de kruisbestuiving tussen de grote aanvragen en de kleine aanvragen meer wordt losgelaten. In de loop van 2015 worden voorstellen hiervoor in bestuurlijke bespreking gebracht en zal het meerjaren verloop van deze post aan de hand van de dan bekende informatie worden geactualiseerd.

Diverse verslechtingen

Onder diverse verslechtingen is onder andere opgenomen een incidenteel nadeel in 2015 van € 105.000 voor kosten die verband houden met de verkoop parkeerterrein Tempelierstraat en een structureel nadeel van € 110.000 voor herijking van grondexploitaties in de Waarderpolder (verwerking raadsbesluit 2015/27174). Tegenvallende opbrengst van verpachten van de pleinen aan de horeca leidt tot een tekort van € 43.000 in de dekking van het evenement 3FM Serious Request.

4.1.1 Neutrale wijzigingen

Beleids- veld	Neutrale wijzigingen	Budgettair effect (bedragen x € 1.000; v (-) is voordelig; n is nadelig)									
11	Onderwijsachterstandenbeleid OAB 2015 (baten)	-5.000	v								
11	Onderwijsachterstandenbeleid OAB 2015 (lasten)	5000	n								
13	Overheveling DU jeugd en gezin naar de algemene uitkering	-157	v	-153	v	-180	v	-227	v	-237	v
72	Overheveling DU jeugd en gezin naar de algemene uitkering	157	n	153	n	180	n	227	n	237	n
22	Convenant Veldwerk Schiphol Leger des Heils	101	n	101	n	101	n	101	n	101	n
72	Convenant Veldwerk Schiphol Leger des Heils	-101	v	-101	v	-101	v	-101	v	-101	v
31	Re-integratieactiviteiten ESF (baten)	-658	v	-658	v						
31	Re-integratieactiviteiten ESF (lasten)	658	n	658	n						
42	Subsidie Wi-Fi binnenstad	-58	v								
42	Subsidie Wi-Fi binnenstad	58	n								
42	Project glasvezel	-56	v								
42	Project glasvezel	56	n								
42	Verlaging algemene uitkering in verband met centraliseren inkoop E-book.	-73	v	-84	v	-96	v	-110	v	-110	v
72	Verlaging algemene uitkering in verband met centraliseren inkoop E-book.	73	n	84	n	96	n	110	n	110	n
53	Huren van gebouwen	75	n	76	n	78	n	79	n	81	n
72	Huren van gebouwen	-75	v	-76	v	-78	v	-79	v	-81	v
Totaal neutrale wijzigingen		0	v	0	v	0	v	0	v	0	v

Toelichting wijzigingen

Onderwijsachterstandenbeleid (OAB 2015)

De reguliere specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid is met een jaar verlengd. De verlenging van deze regeling is niet opgenomen in de begroting van 2015. Voorgesteld wordt zowel aan de uitgavenkant als inkomstenkant van de begroting 2015 een bedrag van € 5 miljoen op te nemen.

Overheveling DU Jeugd en Gezin naar de algemene uitkering

Met ingang van 2015 stopt de Decentralisatie-uitkering Jeugd en Gezin en wordt opgenomen in de maatstaven van de algemene uitkering. Het totaalbudget is door het Rijk niet aangepast, wel de verdeling tussen gemeenten. De herverdeling pakt negatief uit voor Haarlem, het bedrag is verminderd met € 157.000.

Convenant Veldwerk Schiphol Leger des Heils

Het Veldwerk Schiphol is een inloofunctie in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) met als doel daar verblijvende dak- en thuislozen zoveel mogelijk door te geleiden naar een opvangplek buiten Schiphol waar zij worden ondersteund in een resocialiseringsproces. Deze taak is per 1 januari met de decentralisatie van AWBZ naar centrumgemeente Haarlem overgeheveld (via algemene uitkering is

€ 101.000 beschikbaar gesteld). Afspraken hierover zijn in collegebesluit 2014/347597 d.d. 16-12-2014 vastgelegd.

Re-integratieactiviteiten ESF

Voorgesteld wordt om de gelden van het Europees Sociaal Fonds te gebruiken voor de re-integratieactiviteiten waarvoor deze bedoeld zijn. Het traject loopt van november 2014 tot november 2016 en behelst een maximaal subsidiebedrag van € 1.316.350. Dit bedrag is evenredig (€ 658.000) verdeeld over 2015 en 2016.

Subsidie Wi-Fi binnenstad

Ten behoeve van de aanleg van gratis Wi-Fi in de binnenstad, heeft Haarlem in 2014 een subsidie ontvangen van € 44.000 van de provincie Noord Holland op basis van 50% cofinanciering. De overblijvende 50% wordt gedekt uit bestaande gemeentelijke budgetten (€ 26.000) en een bijdrage van de initiatiefnemer, Centrum Management Groep (€ 18.000). In 2014 is reeds € 4.000 besteed. Voorgesteld wordt om de resterende subsidie en de bijdrage van CMG van € 58.000 in de begroting 2015 op te nemen. Het project wordt in de eerste helft van 2015 opgeleverd.

Project glasvezel

Voor het Project Glasvezel Haarlem in 2015 is van de provincie Noord-Holland een subsidie van in totaal € 250.000 ontvangen. In verband met een wijziging in het project (Bis 2015/56768) is er enige vertraging in de besteding van middelen ontstaan. Voorgesteld wordt om de raming in de begroting 2015 van zowel de uitgaven als inkomsten met € 56.000 te verhogen tot het maximum subsidiebedrag van € 171.000.

Verlaging algemene uitkering in verband met centraliseren inkoop e-books

In 2011 is besloten om de inkoop van e-content door bibliotheken te centraliseren. Daarbij hoort ook een uitname uit de algemene uitkering van het gemeentefonds, omdat de lokale bibliotheken deze taak niet meer uit gaan voeren en hier ook geen kosten meer voor maken. De uitname vindt plaats vanaf 2015, nu de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Bibliotheekwet) in werking is getreden. Voorgesteld wordt om de subsidiebijdrage aan de Bibliotheek Zuid-Kennemerland te verlagen met € 73.000 in 2015, oplopend tot € 110.000 in 2019 en verdere jaren.

Huren van gebouwen

Gelijktijdig met de verkoop van Zijlsingel 1 is met het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) afgesproken het werkplein op te richten (2011/113117 en 2015/18476). De gemeente Haarlem participeert hierin door een gedeelte van de kantoorruimte te huren voor frontoffice activiteiten van afdeling Werk en Inkomen (SZW) en dit is contractueel vastgelegd. De gemeente huurt tien werkplekken bij het UWV voor de duur van tien jaar. De huurlasten zijn bij aanvang € 74.865 per jaar en worden jaarlijks verhoogd met gemiddeld 2%. Dit wordt gedekt uit het budget centrale huisvesting.

4.1.2 Reservemutaties

In deze paragraaf worden voorstellen gedaan die naast een wijziging in de baten en lasten ook een effect hebben op de saldi van de reserves. Ten opzichte van de huidige begroting wordt in 2015 € 515.000 meer toegevoegd aan de reserves en € 4,5 miljoen meer onttrokken aan de reserves. De hogere onttrekkingen hebben met name betrekking op dekking van: uitvoeringskosten bodemprogramma 2015, implementatiekosten sociaal domein en kosten van het wegwerken van achterstallig onderhoud van gemeentelijk vastgoed.

Beleids- veld	Wijzigingen met reserves	Budgettaire effect (bedragen x € 1.000; v (-) is voordelig; n is nadelig)				
		2015	2016	2017	2018	2019
Wijzigingen in de exploitatie						
1.2	Programma budget Sociaal Domein	720 n				
2.2	Toevoegen budgetoverheveling Maatschappelijke Opvang	432 n				
4.1	3de fase Structuurvisie Openbare Ruimte	90 n				
4.1	Baggeren volkstuincomplexen	26 n				
4.1	Bodemprogramma 2015	1.210 n				
4.1	Bodemprogramma 2015	-89 v				
4.2	Reserve depot FHM	34 n	34 n			
5.1	Trilling overlast op het Verwulft.	25 n				
5.3	Inlopen achterstallig onderhoud	1.000 n				
5.3	Floris van Adrichemlaan 1, afdekken terrein met laag grond	40 n				
5.3	Verbouwing De Til, Leidseplein 36	396 n				
5.3	Verkoop Vastgoed	324 n				
5.3	Herijking grondexploitaties Waarderpolder	-231 v				
6.1	Beschikbaar stellen gelden uit gemeentefonds voor verkiezingen	75 n				
7.2	Beschikbaar stellen gelden uit gemeentefonds voor verkiezingen	-195 v				
7.2	Sanering gemeentelijke archieven	150 n				
Subtotaal exploitatie		4.007 n	34 n			
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves						
1.2	Onttrekking algemene reserve Sociaal Domein: Programma budget Sociaal Domein	-720 v				
2.2	Onttrekking reserve budgetoverheveling: Maatschappelijke Opvang	-432 v				
4.1	Onttrekking reserve ISV Wonen: 3de fase Structuurvisie Openbare Ruimte	-90 v				
4.1	Onttrekking reserve Baggeren: volkstuincomplexen	-26 v				
4.1	Onttrekking reserve Bodemprogramma	-1.153 v				
4.1	Toevoeging reserve Bodemprogramma	89 n				
4.1	Onttrekking reserve ISV Milieu	-57 v				
4.2	Onttrekking reserve depot FHM	-34 v	-34 v			
5.1	Onttrekking reserve Beheer en onderhoud openbare ruimte: Trilling overlast op het Verwulft.	-25 v				
5.3	Onttrekking reserve Vastgoed: Inlopen achterstallig onderhoud	-1.000 v				
5.3	Onttrekking reserve Vastgoed: Floris van Adrichemlaan	-40 v				
5.3	Onttrekking reserve Vastgoed: Verkoop Vastgoed	-324 v				
5.3	Onttrekking reserve Vastgoed: Verbouwing De Til, Leidseplein 36	-396 v				
5.3	Toevoeging reserve Vastgoed: Herijking grondexploitaties Waarderpolder	231 n				
6.1	Toevoegen reserve Verkiezingen: Gelden uit gemeentefonds voor verkiezingen	120 n				
7.2	Onttrekking reserve Archief: Sanering gemeentelijke archieven	-150 v				
5.3	Vervallen bestaande toevoegingen/onttrekkingen reserve Onderhoud Cultuurpodia	45 n	-55 v	-55 v	-55 v	-55 v
5.3	Onttrekkingen saldo reserve Onderhoud Cultuurpodia	-75 v				
5.3	Toevoeging reserve Vastgoed	75 n				
Subtotaal reserves		-3.962 v	-89 v	-55 v	-55 v	-55 v
Totaal budgettaire effect van wijzigingen met reserves		45 n	-55 v	-55 v	-55 v	-55 v

Toelichting wijzigingen

Programma budget Sociaal Domein

Bij Bestuursrapportage 2014-3 is een bedrag van € 720.000 overgeheveld uit het programmabudget - bestemd voor de implementatie van de nieuwe taken binnen het sociaal domein - naar de reserve sociaal domein. Dit bedrag is in 2014 nog niet besteed als gevolg van de late afronding van de landelijke wetgevingstrajecten WMO en Jeugd in 2014. Als gevolg daarvan is een aantal implementatievraagstukken voor gemeenten later gestart en ook nog steeds gaande. Daarnaast zijn er een aantal tegenvallers in de implementatie, met name omdat een aantal landelijke communicatiesystemen (iWMO, het gegevensknooppunt) pas in mei lijken te gaan functioneren. Voorgesteld wordt om € 720.000 aan de reserve sociaal domein te onttrekken ter dekking van de implementatiekosten in 2015.

Toevoegen budgetoverheveling Maatschappelijke Opvang

Maatschappelijke opvang is een regionale taak, budgetten dienen daarvoor regionaal aangewend te worden. Het niet bestede budget van 2014 ter hoogte van € 432.000 zal in 2015 besteed worden, onder andere aan investeringen voor de 24-uurs opvang.

Derde fase Structuurvisie Openbare Ruimte

Het college stelt de raad voor om € 90.000 te onttrekken aan de reserve ISV-wonen ten behoeve van de derde fase Structuurvisie Openbare Ruimte (zie ook Bestuursrapportage 2014-3; pagina 18). Dit budget is nodig voor de kosten van de wettelijke verplichte milieueffectrapportage, verkeerskundig onderzoek en participatie en inspraak.

Baggeren volkstuincomplexen

De kosten voor onderzoek naar de baggerproblematiek bij een drietal volkstuinencomplexen en de verrekening van kosten voor geleverde grond zijn geraamd op totaal € 26.000. De kosten worden gedekt uit de reserve baggeren.

Bodemprogramma 2015

Het gemeentelijk aandeel in het bodemprogramma (€ 89.061) wordt eerst gestort in de reserve bodem (vanwege verantwoording apart zichtbaar gemaakt in de administratie). Vervolgens wordt voor uitvoering van het bodemprogramma 2015 een bedrag van € 1.153.444 onttrokken aan de reserve bodemprogramma en € 56.556 uit de reserve ISV Milieu (zie ook raadsbesluit 2014/391857).

Reserve depot FHM

Voor verhuiskosten en het schonen van de collectie van het Frans Halsmuseum is een reserve gevormd waarvan per 1 januari 2015 nog € 68.000 resteert. Het museum verwacht in 2015 en 2016 nog uitgaven te doen voor de opschoning van de collectie. Voorgesteld wordt voor deze verwachte uitgaven in 2015 en 2016 het restant gelijkelijk verdeeld over die jaren (€ 34.000) in de begroting op te nemen en aan de reserve te onttrekken en de reserve in het kader van de Jaarrekening 2016 af te wikkelen.

Trilling overlast op het Verwulft

Op het Verwulft is bij de aansluiting tussen de klinkers en het asfalt trilling ontstaan. Grotendeels is dit het gevolg van het vele busverkeer op dit punt. Om gevolgschade voor de omliggende panden te vermijden is aanpassing noodzakelijk. De kosten zullen maximaal € 25.000 bedragen en kunnen worden betaald uit de bestemmingsreserve Beheer en Onderhoud openbare ruimte.

Inlopen achterstallig onderhoud

In februari 2013 heeft het college in de nota Onderhoud Vastgoed (2012/471809) een plan van aanpak voor het op orde brengen van de gemeentelijke vastgoedportefeuille gepresenteerd. De middelen die nodig zijn om het achterstallig onderhoud in de komende jaren verder in te lopen worden gedekt uit de reserve vastgoed, met die kanttekening dat de uitgaven de inkomsten volgen (dus eerst panden verkopen en pas daarna wegwerken van achterstallig onderhoud). Voorgesteld wordt om in 2015 een onttrekking uit de reserve vastgoed van € 1 miljoen te doen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud.

Floris van Adrichemlaan 1, afdekken terrein met laag grond

Het voormalig schoolgebouw aan de Floris van Adrichemlaan 1 is (2012/473521) overgedragen aan de gemeente omdat het niet meer gebruikt wordt. In 2013 is de raad akkoord gegaan met de sloop van het gebouw en heeft voor verwijdering van de opstallen en om het terrein tijdelijk in te richten budget ter beschikking gesteld (2012/475409). In 2014 zijn de opstallen gesloopt. In 2015 moet de genoemde locatie worden afgedekt met een laag grond. De geraamde kosten hiervoor zijn begroot op € 40.000. De kosten worden binnen het eerder ter beschikking gesteld budget gedekt uit de reserve vastgoed.

Verbouwing De Til, Leidseplein 36

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) wordt in 2015 ondergebracht in buurtcentrum De Til. Voor de huisvesting van dit centrum in de Leidsebuurt moet het gebouw in 2015 geschikt gemaakt worden.

Naast het CJG wordt ook het jongerenwerk, een peuterspeelzaal en basisschool De Peppelaar gehuisvest. De totale verbouwing inclusief de aanpak van het onderhoud en begeleiding van de werkzaamheden is begroot op € 800.000. Een deel van de voorbereiding (kosten € 60.000) is in 2014 uitgevoerd. De dekking van het resterende bedrag is als volgt opgebouwd:

- Bij Bestuursrapportage 2014-2 is € 300.000 uit de doeluitkering Centra Jeugd en Gezin hiervoor beschikbaar gesteld;
- Hierbij wordt voorgesteld om voor 2015 € 396.000 te onttrekken uit de reserve vastgoed;
- Het restant van € 44.000 zal worden gedekt uit het CJG-budget 2015.

Verkoop Vastgoed

In februari 2013 heeft het college in de nota Onderhoud Vastgoed (2012/471809) een plan van aanpak voor het op orde brengen van de gemeentelijke vastgoedportefeuille gepresenteerd. De middelen die nodig zijn om het achterstallig onderhoud in de komende jaren verder in te lopen worden gedekt uit de reserve Vastgoed, met die kanttekening dat de uitgaven de inkomsten volgen (dus eerst panden verkopen en pas daarna wegwerken van achterstallig onderhoud). Verwacht wordt dat in 2015 enkele panden verkocht gaan worden. Vooruitlopend aan deze verkopen zullen kosten gemaakt worden voor bodemonderzoek, asbestinventarisatie, taxatie, energielabel, makelaar, juridische kosten en eventuele bestemmingswijzigingen. Voorgesteld wordt om deze geraamde kosten ter hoogte van € 324.000 uit de reserve Vastgoed te onttrekken.

Herijking grondexploitaties Waarderpolder

Op 12 maart 2015 is ingestemd met het raadsvoorstel tot de herijking van grondexploitaties in de Waarderpolder (2015/27174). Besloten is de bijdrage van Spaarnelanden (€ 231.000) te voegen aan de reserve vastgoed.

Beschikbaar stellen gelden uit gemeentefonds voor verkiezingen

Op 18 maart 2015 hebben voor het eerst gecombineerde verkiezingen voor de leden van de Provinciale Staten en de leden van het bestuur van de waterschappen plaatsgevonden. De gemeente is vanaf 1 juli 2014 belast met de uitvoering van de laatstgenoemde verkiezing door wijziging van de Kieswet. In de Waterschapswet is bepaald dat de gemeenten gecompenseerd worden voor het organiseren van de waterschapsverkiezingen, omdat de organisatie van een gecombineerde verkiezing extra kosten met zich meebrengt. In de meicirculaire 2014 zijn middelen voor de gemeente Haarlem beschikbaar gesteld. Conform de nota 'Beschikbaar stellen gelden uit gemeentefonds voor verkiezingen' (2015/46112) wordt € 75.000 gebruikt voor de verkiezing 2015 en stelt het college voor € 120.000 te doteren aan de reserve verkiezingen om de lasten van de toekomstige reguliere verkiezingen te kunnen dekken.

Sanering gemeentelijke archieven

Een bedrag van € 150.000 wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Sanering Archieven ter dekking van het project 'Sanering gemeentelijke archieven'. Met het project worden de papieren archieven uit de periode 1991 tot 2015 gesaneerd, bewerkt en gedeeltelijk overgebracht naar het Noord-Hollands Archief, zodat alle papieren archieven kunnen worden afgesloten. Hiermee wordt voldaan aan de wettelijke richtlijnen die hiertoe zijn gesteld.

Overheveling restant reserve cultuurpodia naar reserve vastgoed

De reserve cultuurpodia kan worden opgeheven omdat de werkzaamheden, die volgens afspraak nog ten laste van deze reserve moesten worden uitgevoerd (Bestuursrapportage 2014-1), eind 2014 zijn afgerond. Aangezien de reserve onderhoud cultuurpodia een verbijzondering is van de reserve vastgoed, wordt voorgesteld het restant ultimo 2014 van € 74.584 aan de reserve vastgoed toe te voegen. Daarnaast kunnen de structurele ramingen in de begroting die een relatie hebben met de overdracht van het eigenarenonderhoud aan de podia vrijvallen aangezien deze budgetten al structureel zijn opgenomen en de reserve eigenarenonderhoud aan de podia is overgedragen. Dit betekent een

eenmalig nadeel in de begroting 2015 van € 45.204 en een structureel voordeel van € 54.796 vanaf 2016.

Risicoparaagraaf bij Bestuursrapportage 2015-1

Ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden in 2015

In de eerste maanden van 2015 is het bestand uitkeringsgerechtigden gestegen met gemiddeld 31 cliënten per maand. Wanneer deze trend zich in de loop van 2015 onveranderd voortzet, zal het aantal uitkeringsgerechtigden eind 2015 circa 3800 bedragen. Deze ontwikkeling is mede te verklaren uit het feit dat de gemeente met ingang van 1 januari 2015 verantwoordelijk is voor nieuwe doelgroepen: burgers die in het verleden gebruik konden maken van de Wajong of de sociale werkvoorziening.

Verder wordt verwacht dat de omvang van de definitieve toekenning van het Rijk (BUIG :Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeente) lager zal zijn dan in de begroting is geraamd.

Een eventueel tekort op de BUIG dat zich in 2015 voordoet als gevolg van deze ontwikkelingen, wordt ten laste gebracht van de WWB-reserve. Het heeft daarmee geen direct effect op het gemeentelijke begrotingssaldo. Een onttrekking aan de WWB-reserve 2015 beperkt vanzelfsprekend wel de mogelijkheden eventuele tekorten in de toekomst ten laste te brengen van deze reserve.

Bij opstellen van de tweede bestuursrapportage zal meer duidelijkheid bestaan over zowel de hoogte van de BUIG als het aantal te verwachten uitkeringsgerechtigden. Derhalve zullen bij de tweede bestuursrapportage ook de ramingen bijgesteld worden.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor de uit de Bestuursrapportage 2015-1 voortvloeiende financiële wijzigingen vast te stellen en deze overeenkomstig de *begrotingswijziging Bestuursrapportage 2015-1* in bijlage 6 financieel technisch te verwerken in de begroting 2015 en verder.

5 Bezuinigingen

5.1. Inleiding

De nog in te vullen bezuinigingstaakstelling als opgenomen in de Programmabegroting 2015 is als volgt:

(bedragen x € 1.000)

Resterende taakstelling opgenomen in Programmabegroting	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Resterende taakstelling opgenomen in Programmabegroting 2015 (blz. 31)		1.943 n	1.307 n	1.202 n	902 n	902 n

In de Programmabegroting 2015 is aangegeven dat het college uiterlijk bij de Kadernota 2015 voorstellen doet hoe de bedragen in te vullen.

In paragraaf 5.2 is een aantal bezuinigingsmaatregelen opgenomen. Deze leveren een opbrengst op van ruim € 2 miljoen in 2016 aflopend tot afgerond € 0,2 miljoen in 2018 en latere jaren. Ook voor de jaarschijf 2015 wordt voor ruim € 1,4 miljoen aan bezuinigingsvoorstellen gedaan. Na 2016 blijft dus een deel van de bezuinigingstaakstelling uit de Programmabegroting 2015 staan. Bij de Kadernota 2016 vindt een herijking plaats van de uitwerking van het coalitieprogramma en het financieel kader. Voor het deel van de resterende taakstelling dat nog niet met concreet is ingevuld, worden volgend jaar bij de Kadernota 2016 maatregelen benoemd.

In schema:

(bedragen x € 1.000)

Resterende taakstelling na verwerken bezuinigingsvoorstellen	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Resterende taakstelling (PB 2015)		1.943	1.307	1.202	902	902
Bezuinigingsvoorstellen Kadernota 2015	-1.405 v	-2.080 v	-273 v	-200 v	-200 v	-200 v
Resterende taakstelling na verwerken bezuinigingsvoorstellen Kadernota 2015		0	1.034	1.002	702	702

Uit het geactualiseerde financieel begrotingskader blijkt dat in alle jaarschijven door nieuwe tegenvallers het financieel beeld veel negatiever uitvalt dan in de eerdere ramingen was voorzien.

Het financieel beeld na verwerking van de bezuinigingsvoorstellen is als volgt:

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand kadernota incl. bezuinigingen	384 n	-409 v	-2.413 v	742 n	1.272 n	-611 v

Jaarschijf 2015

De jaarschijf 2015 vertoont een nadeel van ruim € 0,3 miljoen. Dit wordt betrokken bij het voorbereiden van Bestuursrapportage 2015-2. Dan is er meer zicht op de ontwikkeling van de begroting en de noodzaak nog extra middelen te vinden voor PM-posten.

Jaarschijven 2016 en 2017

De begroting is niet meerjarig sluitend maar wél sluitend in 2016 en 2017.

Er resteert in beide jaarschijven een positief saldo dat kan worden aangehouden voor eventuele tegenvallers. In de paragraaf toelichting ontwikkeling begrotingskader wordt een aantal PM-posten benoemd dat nadelen kan opleveren: herijking gemeentefonds, intrekken BTW-sportbesluit, invoering vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen, het lokaal sociaal akkoord en de meerjarige gevolgen voor uitbreiding van het cliëntenbestand van hoofdafdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Voor al deze risico's zijn, afgezien van de algemene reserve, geen meerjarige dekkingsmiddelen beschikbaar. Om die reden zijn deze in het meerjarenkader als pm-posten meegenomen. Voor een aantal eerder doorgevoerde bezuinigingsmaatregelen geldt dat het nog geen uitgemaakte zaak is dat de beoogde maatregelen op voldoende instemming kunnen rekenen, zodanig dat de reeds ingerekende bedragen in de begroting gerealiseerd worden. Denk hierbij aan de voorstellen voor modernisering van het parkeren maar ook voor de bezuiniging van € 800.000 'minder regels, minder handhaving' waarvoor geldt dat deze met incidentele maatregelen zijn ingevuld. Ook hier geldt dat nog niet zeker is dat de voorstellen voor structurele maatregelen worden overgenomen.

Jaarschijven 2018 en verder

Er is een structureel nadeel van afgerond € 0,7 miljoen in 2018 en ruim € 1,3 miljoen in 2019. In 2020 wordt een plus geraamd van ruim € 0,6 miljoen.

Met betrekking tot de ramingen in de laatste jaarschijven (2019 en 2020) moet de kanttekening worden gemaakt dat het opgenomen nadeel zeer indicatief is. Belangrijke onbekende variabele is de uitkomst van de algemene uitkering waarvoor minimaal de meicirculaire nodig is. Afgesproken is dat bij de Kadernota 2016 een herijking plaatsvindt van de uitwerking van het coalitieprogramma en het financieel kader. Daar zullen nadere afwegingen voorbereid worden om tot een structureel sluitende begroting te komen.

5.2. Bezuinigingsvoorstellen toegelicht

(bedragen x € 1.000)

Voorstellen invullen resterende bezuinigingstaakstelling	Budgettair effect ten opzichte van huidige raming					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Onderwerp						
Programma 1						
1. Peuterspeelwerk incidenteel bekostigen uit rijksmiddelen onderwijsachterstandenbeleid		-100 v				
2. Onttrekking aan algemene reserve sociaal domein voor incidentele dekking kosten opvangvoorziening	-550 v	-750 v				
Programma 2						
3. Zwerfjongeren		-50 v	-50 v	-50 v	-50 v	-50 v
Programma 3						
4. Pilot 300		-200 v	-200 v	200 v	200 v	-200 v
4. Voordeel Pilot 300 wordt ingezet voor verwachte nadelen BUIG		200 n	200 n	200 n	200 n	200 n
5. Incidenteel inzetten overschot budget compensatie eigen risico	-385 v					
Programma 5						
6. Boomspiegels		-150 v	-150 v	150 v	150 v	-150 v
Programma 6						
7. Stedenband Mutare		-73 v	-73 v			
Programma 7						
8. Materieel budget		-270 v				
9. Frictiekosten	-470 v	-687 v				
Totale opbrengst bezuinigingsmaatregelen	1.405 v	2.080 v	-273 v	200 v	200 v	-200 v

De voorstellen worden als volgt per maatregel toegelicht.

1. Peuterspeelwerk incidenteel bekostigen uit rijksmiddelen onderwijsachterstandenbeleid

Het Rijk stelde tot en met 2015 middelen voor onderwijsachterstandenbeleid beschikbaar. De regeling is door het Rijk in principe beëindigd, maar er zijn signalen dat ook voor 2016 rijksmiddelen beschikbaar komen. Indien de rijksmiddelen beschikbaar komen, dan kan voor het jaar 2016 het peuterspeelzaalwerk bekostigd worden uit de door het Rijk beschikbaar gestelde gelden voor onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Voorlopig wordt de opbrengst ingeschat op € 100.000 alleen in 2016.

2. Onttrekking aan algemene reserve sociaal domein voor incidentele dekking kosten opvang

Voor 2015 en 2016 worden de kosten voor de opvangvoorziening gedekt door een onttrekking uit de reserve sociaal domein. Dit betekent in 2015 een geraamde onttrekking van € 550.000 en in 2016 van € 750.000. Voor structurele dekking van de kosten na 2016 wordt een separaat voorstel voorbereid.

3. Zwerfjongeren

Met de regiogemeenten is afgesproken de kosten van de opvang en verzorging van zwerfjongeren te dekken uit de middelen Maatschappelijke opvang (centrumgemeentetaak). De verschuiving van lokale

naar regionale financiering levert een besparing op. Een deel van deze besparing (€ 50.000) kan structureel bijdragen aan de taakstelling met ingang van 2016.

4. Pilot 300

In de pilot 300 zijn bestaande cliënten doorgelicht. Dit heeft geleid tot beëindiging als gevolg van uitstroom naar werk of geleid tot vaststellen van een onterechte toekenning (onder andere vanwege fraude). Per saldo draagt de pilot 300 daarmee bij aan re-integratie.

De eerste pilot 300 heeft een aanzienlijke besparing opgeleverd. Op dit moment wordt geanalyseerd wat de structurele component hiervan is. Naar verwachting is een beëindigingspercentage van 5% realistisch. Verder uitbreiden van de pilot 300 kan leiden tot een besparing op de bijstandsuitgaven.

Om deze te realiseren is extra personele capaciteit nodig. Hiermee is een bedrag gemoeid van circa € 150.000. Per saldo is een besparing mogelijk van € 200.000 met een structureel effect als gevolg van een blijvende verlaging van het aantal bijstandsgerechtigden.

Het ministerie van SZW heeft besloten het verdeelmodel uitkeringsmiddelen ingrijpend te wijzigen. Inmiddels is zeker dat dit een negatief effect zal hebben op de omvang van de BUIG uitkering voor de gemeente. De exacte omvang van de budgetverlaging wordt naar verwachting in de loop van 2015 helder. Vooruitlopend op deze helderheid is het voorstel om de opbrengst van deze maatregel in te zetten om het verwachte BUIG nadeel (gedeeltelijk) op te vangen. De opbrengst wordt dus niet ingezet voor invulling van de bezuinigingsopgave. De eenmalige kosten van circa € 150.000 worden ten laste van de BUIG gebracht.

5. Inzetten incidenteel overschot budget Compensatie Eigen Risico

Op 1 januari 2014 is de landelijke regeling Compensatie Eigen Risico (CER) vervallen. Burgers die voor de regeling in aanmerking kwamen, kregen in het verleden in november de compensatie uitgekeerd. De gemeente heeft aan het eind van 2014 € 385.000 ontvangen voor eventuele compensatie van burgers voor het afschaffen van deze regeling. Deze middelen zijn eind 2014 toegevoegd aan de WMO reserve. Deze is op 1 januari 2015 opgegaan in de reserve sociaal domein. Met ingang van 1 januari 2015 is de gemeentelijke regeling tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten in werking getreden. Burgers die in het verleden aanspraak konden maken op een compensatie in het kader van de CER kunnen vanaf 1-1-2015 een beroep doen op deze nieuwe regeling. In 2015 kan derhalve het bedrag dat over 2014 is verkregen voor chronisch zieken van € 385.000 worden ingezet als incidentele bezuinigingsmaatregel.

6. Boomspiegels

Er wordt voorgesteld om het onderhoud aan boomspiegels door meer burgerparticipatie op te vangen. In plaats van dat de gemeente onderhoud uitvoert, kunnen burgers boomspiegels adopteren. Dit levert vanaf 2016 € 150.000 op en komt voor wat betreft minder verzorging van boomspiegels neer op het aanpassen van de domein dienstverleningsovereenkomst (DDO) met Spaarnelanden.

7. Stedenband Mutare

Mutare wordt per 1 januari 2016 beëindigd. Vanaf 2018 was al rekening gehouden met beëindigen. Eerder stoppen levert een voordeel op van € 73.000 in 2016 en 2017.

Voorstel is om ook in 2016 en 2017 dit bedrag te bezuinigen conform coalitieprogramma.

8. Materiële budgetten

In 2016 wordt incidenteel € 270.000 bespaard. De bezuiniging wordt als volgt ingevuld:

- Budget voor catering (contract raads catering, catering personeel plus maaltijdkosten) € 50.000;
- Overige diensten (budget voor schoonmaak, drukwerk en divers onderhoud) € 50.000;
- Verlagen raming voor pensioen van voormalig personeel met € 100.000 (kan incidenteel worden verlaagd vanwege teruglopen aantal FPU uitkeringen).
- Afdelingen IV en JZ van hoofdafdeling Middelen & Services worden door één leidinggevende aangestuurd (besparing € 70.000).

9. Raming frictiekosten

In de begroting 2015 zijn op grond van het collegeprogramma bedragen opgenomen voor frictie van in totaal € 6,2 miljoen (€ 0,9 miljoen in 2015, € 3,9 miljoen in 2016 en € 1,45 miljoen in 2017). Het betreft hier een begrotingspost voor frictiekosten als gevolg van besluiten uit deze raadsperiode.

Op grond van in het coalitieprogramma opgenomen taakstellingen en efficiencymaatregelen zullen naar verwachting circa 65 fte komen te vervallen in de periode tot en met 2018. Van afgerond 50 fte kan vrij exact worden bepaald, op grond van inschatting van herplaatsingsmogelijkheden en natuurlijk verloop, met welke frictiekosten rekening gehouden moet worden. Dit is een bedrag van € 2,742 miljoen. Deze relatief lage kosten zijn gevolg van het feit dat er in deze specifieke situatie een hoger dan gemiddelde uitstroom is in verband met leeftijd. Voor de nog nader in te vullen 15 fte wordt rekening gehouden met de oorspronkelijk gemiddelde € 100.000 aan frictiekosten per fte omdat het risico bestaat, ook na bemiddelingsinspanning, dat geen ander werk gevonden kan worden. In totaal is derhalve € 1,5 miljoen benodigd binnen de oorspronkelijke € 6,2 miljoen.

Daarbij is geen rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen. De personele effecten van veel maatregelen die nog op gemeenten afkomen zijn nog niet bekend. Denk bijvoorbeeld aan de Omgevingswet of aan de doorontwikkeling van afdeling Documentaire Informatie Voorziening; zie hoofdstuk 8.6. Ook heeft de gemeente zelf nog ambities om door middel van andere rolneming in de maatschappij, door middel van “lean” met minder formatie te gaan werken en om een flexibele schil in te richten. Voor deze nieuwe ontwikkelingen is de verwachting dat er nieuwe frictiekosten gemaakt zullen worden en dat budget nodig is voor innovatie. Hiervoor lopen diverse programma's, waaronder het programma Flexibel en veilig; zie hoofdstuk 8.1.

De ramingsmethodiek van € 100.000 per fte kan meer precies berekend worden op basis van gerealiseerde afspraken en blijft van toepassing voor de bovengenoemde 15 fte. Voorstel is verder om een separate post op totaalniveau van € 800.000 te ramen voor het programma Flexibel en veilig.

De nieuwe berekening samengevat:

In totaal is een bedrag nodig van € 5,042 miljoen (de € 2,742 miljoen, plus € 1,5 miljoen voor nog te bepalen 15 fte en € 0,8 miljoen voor bevorderen van mobiliteit om bovenformativiteit tegen te gaan). Het verschil van € 1,157 miljoen (€ 6,2 miljoen – € 5,042 miljoen) valt vrij in 2015. Voorstel is om een deel van dit bedrag over te hevelen van 2015 naar 2016 (egaliseren).

Resumerend is het voorstel om in te stemmen met verlaging van het budget voor kosten van bovenformativiteit van in totaal € 1,157 miljoen in 2015 en hiervan € 887.000 over te hevelen naar 2016. Binnen de budgetten wordt rekening gehouden met een budget voor het programma Flexibel en veilig van € 0,8 miljoen.

5.3 Herijking grote contracten

Bij de Kadernota 2014 is besloten (motie 37 Herijking grote contracten (2014/430194)) tot een taakstelling op grote contracten ter grootte van € 1,5 miljoen. Het college heeft onderzocht op welke wijze invulling gegeven kon worden aan deze taakstelling. Hiervoor zijn de crediteuren 2013 onderzocht, gekeken is naar partijen met voldoende omvang en met een meerjarige duur. In deze voorselectie zijn diverse partijen komen te vervallen, bijvoorbeeld vanwege enkel financiering (bank), eenmalig aanbestede werken, Belastingdienst, etc. Van de partijen die na de selectie overbleven is bekeken in hoeverre het reëel/haalbaar is om de taakstelling grote contracten op te leggen. Er werden zes categorieën onderscheiden die hieronder verder worden toegelicht.

1. *Gemeenschappelijke regelingen:* Binnen deze categorie vallen organisaties die gedeeltelijk onder de invloedssfeer van de gemeente vallen. Bij de VRK zijn reeds bezuinigingsopgaven neergelegd, evenals bij het Noord Hollands Archief. Het werkvoorzieningsschap Paswerk is

voornamelijk de WSW bijdragen en bijdragen voor werkzaamheden die de gemeente van Paswerk afneemt. Tekorten bij Paswerk komen voor het grootste deel terug bij de gemeente Haarlem.

2. *Subsidierelaties*: Op subsidierelaties zijn reeds bezuinigingstaakstellingen van toepassing. Bij de grotere partijen in deze categorie betreft het ook vaak subsidies voor kapitaallasten en exploitatietekorten.
3. *WMO*: Bij WMO zal geen sprake kunnen zijn van voordelen op grotere contracten aangezien het WMO-hek het inboeken van deze voordelen belet.
4. *Onderwijshuisvesting/SHO*: Het betreft hier organisaties die bijvoorbeeld de investeringen in onderwijshuisvesting realiseert en dus als bouwheer dient. Het gaat dan toch meer om grotere eenmalige uitgaven.
5. *Overheids NV*: Spaarnelanden en SRO zijn beide overheids NV's. Spaarnelanden leent zich het meest (qua omvang en werkzaamheden) voor het opvangen van de taakstelling grote contracten. Bij SRO is er voor een groot deel sprake van subsidiëring van exploitatietekorten van gemeentelijke voorzieningen.
6. *Overige overeenkomsten*: Aan het Frans Hals museum worden bijdragen gedaan voor de exploitatie welke meerjarig contractueel zijn vastgelegd.

Aangezien bijna alle alternatieven naast Spaarnelanden als niet reëel of haalbaar worden gezien (en tevens in omvang niet veel aan de taakstelling kunnen bijdragen) is de volledige taakstelling grote contracten neergelegd bij Spaarnelanden.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor:

- a. De *bezuinigingsmaatregelen 2015-2020* vast te stellen zoals opgenomen in paragraaf 5.2 van de Kadernota 2015.
- b. Budget voor het programma Flexibel en Veilig van € 0,8 miljoen te bestemmen binnen budget bovenformativiteit ten einde de doelstelling t.a.v doorstroom te realiseren.
- c. In te stemmen met het feit dat de opbrengst van het bezuinigingsvoorstel Pilot 300 wordt ingezet om het verwachte BUIG nadeel (gedeeltelijk) op te vangen.

6 Investerings en MPG/grondbeleid

6.1 Hoofdpijnen Investeringsplan 2015-2020

Het investeringsplan bevat investeringen die de gemeente in de periode 2015-2020 wil uitvoeren. Het Investeringsplan 2015-2020, dat als bijlage 1 bij deze kadernota is gevoegd, geeft inzicht in de afzonderlijke investeringen, wat de status van de investering is (A is al besloten door college en/of raad, B is gemandateerd aan college/nog te besluiten door college of C raadsbesluit volgt) en hoe de kapitaallasten worden gedekt. Het Investeringsplan wordt definitief vastgesteld bij de begrotingsbehandeling.

De basis wordt gevormd door het Investeringsplan 2014-2019. Uitgaande van het investeringsplan van vorig jaar zijn de kapitaallasten (rente en afschrijving) opnieuw berekend, waarmee een basisplan 2015-2020 ontstaat. Daaraan zijn toegevoegd:

- Actualisatie van de investeringsramingen, onder meer op basis van de Jaarrekening 2014;
- Aanvullende besluiten op het investeringsplan van vorig jaar, waarover de gemeenteraad al eerder heeft besloten;
- Nieuwe investeringen waarover de gemeenteraad nog niet eerder heeft besloten. De nieuwe investeringen zijn onderverdeeld in 'must haves' en 'nice to haves'.

Om de schaarse ruimte onder het investeringsplafond in te vullen is gebruik gemaakt van een investeringsselectie. De nieuwe investeringen zijn ingedeeld in 4 categorieën, te weten must have, nice to have, quick wins en no regret.

Categorie	Omschrijving
1-Must have	Investeringsplan moeten worden uitgevoerd om de programmadoelstellingen te bereiken.
2-Nice to have	Investeringsplan dragen bij aan behalen programmadoelstellingen, maar zijn niet noodzakelijk hiervoor.
3-Quick wins	Makkelijke ingrepen met relatief groot effect op programmadoelstellingen.
4-No regret	Doet niemand pijn, lage kosten.

De ruimte onder het investeringsplafonds zal in eerste instantie benut moeten worden voor het uitvoeren van de noodzakelijke 'must have'-investeringen. De resterende ruimte onder het plafond kan in principe worden aangewend voor 'nice to have'-investeringen. In de categorieën 'quick wins' en 'no regret' worden geen investeringen voorgesteld.

In hoofdstuk 3.5 Financieel gezond wordt voorgesteld om de omslagrente met ingang van 2016 te verlagen naar 4%. In het investeringsplan wordt nog, in lijn met de vastgestelde uitgangspunten, gerekend met een omslagrente van 4,5%.

De effecten van de actualisatie van het investeringsplan inclusief de bijstelling van de omslagrente naar 4% leidt tot de volgende budgettaire effecten.

(bedragen x € 1.000)

Budgettaire effect (+ = nadeel)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mutaties kapitaallasten	-1.491	-7.221	-6.889	-6.722	-7.132	-7.614
Mutaties in dekking riolering	291	1.277	1.467	1.654	1.586	1.252
Lager financieringsresultaat vanwege aanpassing omslagrente	0	6.288	6.373	6.358	6.248	6.193
Mutaties in overige dekking	829	-566	-611	-505	-551	-591
Totaal	-371	-222	340	785	150	-760

De daling van de kapitaallasten wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de bijstelling van de omslagrente van 5% naar 4,0%. Als gevolg van deze aanpassing neemt het financieringsresultaat af.

6.2 Investeringsplafond en kasstroomplafond

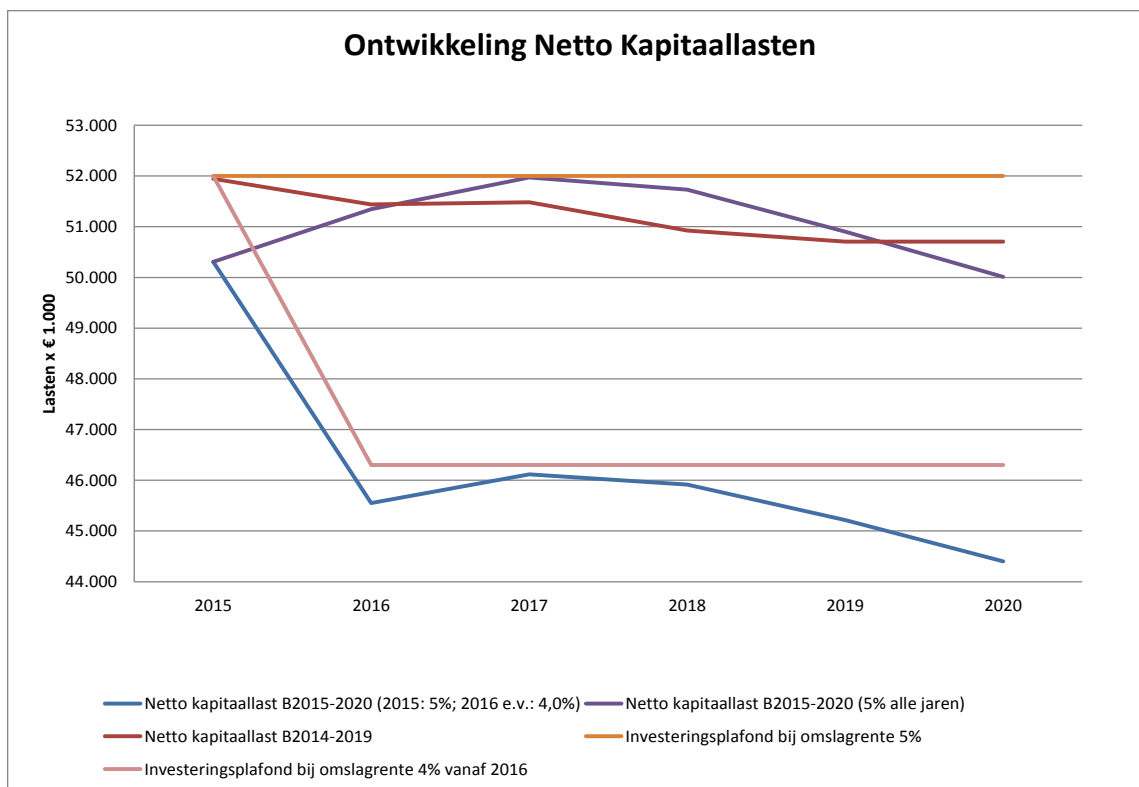
6.2.1 Investeringsplafond

Als gevolg van de voorgestelde aanpassing van de omslagrente en daaruit voortvloeiende lagere kapitaallasten moet het investeringsplafond met ingang van 2016 worden bijgesteld. Op basis van een omslagrente van 4% zou het plafond met € 5,7 verlaagd moeten worden. Ook op basis van het bijgestelde plafond blijven de kapitaallasten de komende jaren onder het plafond.

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Investeringsplafond	52.000	46.300	46.300	46.300	46.300	46.300
	52.000	46.300	46.300	46.300	46.300	46.300
Gebruikte ruimte:						
Kapitaallasten	58.727	53.249	54.218	54.400	54.100	53.618
Dekking rioolrecht	-7.680	-7.411	-7.774	-8.123	-8.466	-8.799
Overige nieuwe dekking	-742	-286	-326	-364	-418	-418
Gebruikte ruimte	50.305	45.552	46.118	45.914	45.216	44.400
Ruimte onder investeringsplafond	1.695	748	182	386	1.084	1.900

In onderstaande grafiek zijn de netto kapitaallasten over de jaren 2015 t/m 2020 afgezet tegen het investeringsplafond. Uit de grafiek wordt duidelijk dat de kapitaallasten op basis van de gewijzigde omslagrente beneden het bijgestelde plafond blijven. Ter vergelijking zijn ook de kapitaallasten op basis van een omslagrente van 5% afgezet tegen het oorspronkelijk vastgestelde investeringsplafond van € 52 miljoen. Ook bij doorrekening met 5% rente blijven de netto kapitaallasten meerjarig onder het investeringsplafond kapitaallasten.

6.2.2 Kasstroomplafond

Bij de Kadernota 2014 is een investeringsplafond op kasstroom in het leven geroepen. Doel van dit investeringsplafond is het reduceren van de schuldenlast.

Om te voorkomen dat extra geldleningen aangetrokken moeten worden om de nieuwe investeringen te financieren is het van belang dat het jaarlijkse investeringsvolume lager is dan de afschrijvingslast in de begroting.

De jaarlijkse afschrijvingskosten bedragen gemiddeld € 29 miljoen per jaar. Indien het netto-investeringsvolume in een jaar onder de € 29 miljoen blijft, dan is het niet nodig om geld aan te trekken voor de financiering van de investeringen. Bij een investeringsvolume kleiner dan € 29 miljoen zal het investeringsplan een bijdrage leveren aan de reductie van de schuldenlast. In het Investeringsplan 2014-2019 is het kasstroomplafond vastgesteld op € 26,5 miljoen. Er ontstaat zodoende een jaarlijkse aflossingscapaciteit van circa € 2,5 miljoen per jaar.

Aangezien in het IP 2014-2019 alleen noodzakelijke vervangingsinvesteringen zijn gehonoreerd, is er in de jaarschijven 2016 t/m 2020 nog ruimte beschikbaar om nieuwe investeringen te honoreren.

De beschikbare ruimte bedraagt:

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kasstroomplafond	n.v.t.	26.500	26.500	26.500	26.500	26.500
Reeds ingevuld IP 2014		22.816	22.000	21.575	13.934	0
Ruimte onder kasstroomplafond	n.v.t.	3.684	4.500	4.925	12.566	26.500

De ruimte onder het kasstroomplafond wordt op twee manieren ingevuld:

1. Nieuwe investeringen.
2. Doorschuiven van de onderuitputting 2014.

Indien ook de doorgeschoven investeringen 2014 onder het investeringsplafond van € 26,5 miljoen vallen, dan leidt dit tot minder ruimte voor nieuwe investeringen. Ten opzichte van de geformuleerde ambitie in de Kadernota 2014 wordt hiermee de aflossingscapaciteit van de schulden met € 7,5 miljoen verhoogd. Er is dan sprake van een intensivering op het gebied van schuldreductie.

Voorgesteld wordt om de beschikbare ruimte onder het kasstroomplafond alleen aan te wenden voor nieuwe investeringen. Verder terugdringen van de beschikbare ruimte voor nieuwe investeringen zal ertoe leiden dat noodzakelijke vervangingen niet meer uitgevoerd kunnen worden.

Wanneer alleen rekening wordt gehouden met nieuwe investeringen, dan ontstaat het volgende beeld.

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kasstroomplafond	n.v.t.	26.500	26.500	26.500	26.500	26.500
Reeds ingevuld IP 2014		22.816	22.000	21.575	13.934	0
Ruimte onder kasstroomplafond	n.v.t.	3.684	4.500	4.925	12.566	26.500
Nieuwe investeringen						
Must have	1.522	5.174	6.082	1.301	4.626	18.896
Nice to have	57	0	100	657	6.500	5.150
Totaal aangevraagd	1.579	5.174	6.182	1.958	11.126	24.046
Ruimte plafond exclusief doorschuiven	n.v.t.	-1.490	-1.682	2.967	1.440	2.454

Als er wordt gekeken naar de afzonderlijke jaarschijven, dan valt op dat het kasstroomplafond in de jaren 2016 en 2017 wordt overschreden. De jaren 2018, 2019 en 2020 laten een onderschrijding zien.

Wanneer het kasstroomplafond wordt beoordeeld over de totale planningsperiode dan is er nog ruimte binnen het plafond (€ 3,7 miljoen).

(bedragen x € 1.000)

Totaal alle jaarschijven

Ruimte onder kasstroomplafond 2016-2020	52.175
Nieuwe investeringen must have	36.079
Nieuwe investeringen nice to have	14.407
Onderschrijding kasstroomplafond	3.689

Tussen kadernota en begroting zal het investeringsplan opnieuw geactualiseerd worden en wordt bekeken op welke wijze ook in de jaren 2016 en 2017 de investeringsvolumes binnen het kasstroomplafond gebracht kunnen worden. Het kasstroomplafond is ingesteld om bij te dragen aan de reductie van de schulden. Een eventuele overprogrammering aan investeringen in een enkel jaar zal beoordeeld moeten worden tegen de achtergrond van het ingezette beleid van schuldreductie.

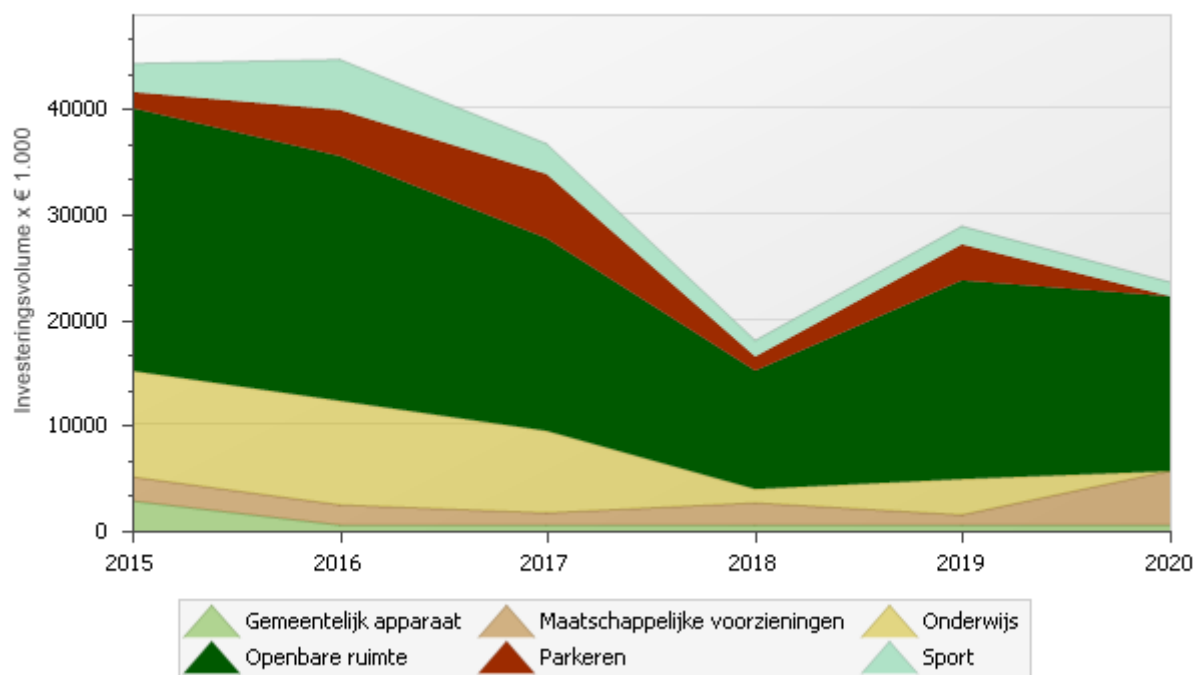
6.3 Realistisch investeringsvolume

In onderstaande tabel zijn de bruto-investeringen 2015-2020 per investeringscategorie opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Cluster	Inv.2015	Inv.2016	Inv.2017	Inv.2018	Inv.2019	Inv.2020
Gemeentelijk apparaat	2.863	610	500	583	500	546
Maatschappelijke voorzieningen	2.191	1.769	1.267	2.130	925	5.058
Onderwijs	10.189	10.007	7.709	1.253	854	902
Openbare ruimte	24.684	23.138	18.235	11.234	18.713	16.550
Parkeren	1.554	4.370	6.000	1.235	3.500	0
Sport	2.708	4.593	2.886	1.645	1.645	1.445
Eindtotaal	44.189	44.487	36.597	18.080	26.137	24.501

Investeringsvolume

6.3.1 Gemeentelijk apparaat

Het hogere investeringsvolume in 2015 wordt veroorzaakt door extra investeringen in digitalisering dienstverlening. De investeringen zijn noodzakelijk om de ingeboekte efficiëncytaakstellingen te kunnen realiseren. Daarnaast zijn in 2015 de laatste uitgaven voor de concernhuisvesting opgenomen.

Het investeringsvolume voor de latere jaren bestaat met name uit de vervangingsinvesteringen ICT. Voor de vervanging van software wordt nog een raming opgesteld.

6.3.2 Onderwijs

Door toenemende leerlingenaantallen is extra capaciteit noodzakelijk. Om hieraan te kunnen voldoen worden de volgende nieuwe investeringen aangevraagd.

(bedragen x € 1.000)

Inv.volume	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nieuwe investeringen SHO	731	3.624	3.312	889	853	902

In het Investeringsplan 2015-2020 is een nadere detaillering van de investering te vinden. Tussen Kadernota 2015 en Begroting 2016 zal vanwege een nadere precisering mogelijk nog een herschikking tussen de investeringsjaarschijven plaatsvinden. Het Investeringsplan 2015-2020 is als bijlage 1 toegevoegd.

6.3.3 Maatschappelijke voorzieningen

De vervangingsinvesteringen voor de cultuurpodia zijn opgenomen conform de vervangingsplannen. Voor de noodzakelijke vervangingen is voldoende investeringsbudget voorhanden. Voor de benodigde middelen voor onderhoud en vervangingsinvesteringen van de overige maatschappelijke voorzieningen worden nog beheerplannen opgesteld.

Met nieuwe uitbreidingsinvesteringen in maatschappelijke voorzieningen houdt het investeringsplan voor de jaren na 2015 op dit moment geen rekening.

Op basis van de vervangingsplannen zijn de vervangingsinvesteringen voor de Toneelschuur en Schouwburg geactualiseerd. Het totale investeringsvolume binnen de planperiode blijft gelijk. Wel zijn er verschuivingen tussen de jaarschijven. Tevens zijn de afschrijftermijnen gedifferentieerd, zodat de afschrijftermijnen aansluiten bij de afschrijftermijnen van de afschrijftabel van de nota activabeleid.

6.3.4 Openbare ruimte

Door verwerking van het geactualiseerde beheerplan openbare ruimte in de begroting kunnen de noodzakelijke vervangingen worden uitgevoerd en wordt het kwaliteitsniveau gewaarborgd dat de raad heeft vastgesteld.

Voor de rioleringen is structureel budget in het investeringsplan. Het verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) is in 2013 geactualiseerd.

6.3.5 Parkeren

Voor de noodzakelijke vervangingsinvesteringen in de parkeergarages zijn meerjarig investeringsbudgetten opgenomen. De stelpost voor kleine investeringen en vervangingen (€ 61.000 per jaar) wordt overgeheveld naar de exploitatie.

6.3.6 Sport

Voor de vervanging van sportvelden en sportaccommodaties is in 2012 een beheerplan opgesteld. Per saldo is in het investeringsplan voldoende budget opgenomen om de benodigde vervangingsinvesteringen te kunnen uitvoeren.

6.4 Hoofdpijnen MPG/grondbeleid

Inleiding

Met het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) informeert het college de raad jaarlijks financieel én inhoudelijk over de projecten met een grondexploitatie. Een grondexploitatie is een meerjarenprojectbegroting en is een middel om ruimtelijke en maatschappelijke doelstellingen te realiseren. Grondexploitaties worden geopend als de gemeente kiest voor een actieve (risicovolle) rol bij ontwikkelingsprojecten. De beleidskaders waar deze ruimtelijke projecten aan getoetst worden, zijn de Woonvisie, de nota Grondbeleid, de nota Grondprijzen en de financiële verordening. Het MPG wordt bij de kadernota vastgesteld. Bij de begroting wordt de jaarsnede van het volgende jaar van de grondexploitaties vastgesteld. Gezien de risico's in projecten met een grondexploitatie, worden deze actief bewaakt en per kwartaal geactualiseerd aan de hand van de laatste inzichten in bouwprogramma, fasering en financiële uitgangspunten. Deze bijstellingen worden twee keer per jaar aan de raad voorgelegd in de vorm van bestuursrapportages. Op deze manier blijft de raad altijd op de hoogte van de laatste ontwikkelingen in de projecten.

Het verkrijgen van financieringen is voor corporaties, ontwikkelaars en particulieren complexer geworden. Daarnaast zijn de wijzigingen in wetgeving voor corporaties en zorginstellingen van grote invloed op hun budgettering en bouWMOgelijkheden. Dit heeft zijn weerslag op de woningmarkt. De landelijke bouwproductie is de afgelopen jaren gestagneerd. Dit is ook zichtbaar binnen de Haarlemse grondexploitaties. Bouwplannen verschuiven in tijd, wijzigen in programma of vervallen zelfs waardoor naar nieuwe kopers gezocht moet worden. Echter, de markt lijkt weer wat aan te trekken. In 2015 zal actief gewerkt worden aan de ontwikkeling van diverse locaties.

Projecten

Haarlem heeft thans 22 actuele grondexploitaties. Begin 2015 zijn vijf grondexploitaties in het stadsdeel Noord gesloten. Dit is reeds in de Jaarrekening 2014 verwerkt. In stadsdeel Schalkwijk is in 2014 een nieuwe grondexploitatie geopend (Schalkstad). Het totaal geraamde bouwprogramma binnen de grondexploitaties bedraagt circa 4.100 woningen, circa 64.900 m² bruto vloeroppervlak niet-woningbouw en circa 149.250 m² grond (bedrijfsterrein).

Belangrijkste ontwikkelingen

De grondexploitaties worden op verschillende niveaus actief bewaakt. Zo zijn er in 2014 diverse externe taxaties verricht om de opbrengsten in de exploitaties te kunnen actualiseren. Daarnaast zijn er gronden uit de exploitatie gehaald. Zekerheidshalve zijn er opbrengsten naar achteren verschoven (graszaadscenario). Verder:

- De grondexploitaties Waarderpolder zijn zorgvuldig nagekeken en bijgesteld, mede op basis van externe taxaties.
- De projecten in Delftwijk Noord zijn afgerond; er zijn vijf grondexploitaties gesloten. De actuele grondexploitaties Delftwijk zijn 'ontvlochten'. Alle uitgaven en opbrengsten zijn nu specifiek aan de deelgebieden toegekend zodat er geen verevening tussen de projecten meer plaatsvindt.
- De ramingen van de grondexploitatie Aziëweg zijn bijgesteld qua tijdspad als gevolg van gewijzigde marktomstandigheden. De grondopbrengsten zijn zekerheidshalve naar 2021 verschoven.
- De complexen met een tekort zullen zorgvuldig bewaakt worden in verband met oplopende rentelasten.
- Verder geldt voor alle exploitaties dat er gestreefd wordt zo min mogelijk kosten vooruitlopend op de opbrengsten te maken.

Reserve grondexploitaties

De reserve grondexploitaties per 31 december 2014 bedraagt € 1,9 miljoen. De reserve is in 2014 met € 0,3 miljoen afgenomen ten opzichte van 31 december 2013.

Voorziening toekomstige verliezen

De voorziening toekomstige verliezen per 31 december 2014 bedraagt € 24,2 miljoen. De voorziening is in 2014 met € 3,0 miljoen toegenomen ten opzichte van 31 december 2013.

Weerstandsvermogen

Het aanwezig weerstandsvermogen bedraagt € 26,1 miljoen. Dit bedrag is opgebouwd uit de reserve grondexploitaties plus de voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties.

In onderstaande tabel wordt de totstandkoming van de voorziening toegelicht.

Eindresultaat Grondexploitaties Bedragen x € 1.000 NEGATIEF = OPBRENGST	MPG 2014 BeRap 3	MPG 20150101 Jaarafsluiting 2014	Vershil	Voorziening tk verliezen	Toelichting
Stadsdeel Oost					
Waarderpolder Noordkop / vm Noord Oost	4.748	3.794	-954	-3.794	Vrijval / raming woonrijp maken naar beneden bijgesteld
Waarderpolder Waarderveld / vm Noord West	-163	-2.045	-1.882		Vrijval / raming bouwrijp maken (ophogen terrein) naar beneden bijgesteld
Waarderpolder Minckelersweg e.o. / vm Zuid West	-3.665	-1.286	2.379		Ramingen bijgesteld
Waarderpolder Oudeweg 28	-869	-405	465		Raming opbrengsten naar beneden bijgesteld
Waarderpolder Laan van Decima / vm Oostpoort O	-2.182	-645	1.536		Raming opbrengsten naar beneden bijgesteld door afwaardering programma
Scheepmakerskwartier Fase 1	529	617	87	-617	Langere looptijd en negatieve rente effecten
Scheepmakerskwartier Fase 2	250	221	-29	-221	Positieve rente-effecten
DSK	-791	-321	470		Raming opbrengsten naar beneden bijgesteld ivm geactualiseerde taxatie
Zuidstrook	-204	-137	66		Raming VTU naar boven bijgesteld door ivm langere looptijd project
Slachthuisterrein - Oorkondelaan	1.197	1.424	227	-1.424	Ramingen VTU en tijdelijk beheer naar boven bijgesteld
Subtotaal	-1.149	1.217	2.366		
Stadsdeel Schalkwijk					
Schalkstad	-2.576	-2.166	410		Raming opbrengsten omlaag bijgesteld op basis van huurcontracten voor nieuwbouw
Schalkwijk Europawijk-Zuid	-434	-138	296		Afwaardering kavel Stockholmstraat, trafo bijdrage Italiëlaan naar beneden bijgesteld
Schalkwijk De Entree	-10.702	-11.540	-838		Vrijval / raming bouwrijp maken naar beneden bijgesteld
Schalkwijk Aziëweg	5.662	7.819	2.157	-7.819	Afwaardering toren 3, verschuiving tijdsplan en negatieve rente effecten
Schalkwijk Meerwijk-Centrum	5.099	5.538	439	-5.538	Verhoging raming woonrijp maken en negatieve rente-effecten
Subtotaal	-2.951	-486	2.464		
Stadsdeel Noord					
Ripperda	-2.652	-2.881	-230		Raming naar beneden bijgesteld ivm aanbestedingsvoordeel en positieve rente-effecten
Deliterrein	1.729	1.947	217	-1.947	Raming opbrengsten naar beneden bijgesteld ivm geactualiseerde taxatie
Badmintonpad	2.580	2.864	284	-2.864	Raming VTU naar boven bijgesteld ivm langere looptijd project en negatief rente-effect
Land in Zicht	-1.370	-1.450	-79		Positief rente-effect
Subtotaal	288	480	192		
Stadsdeel Noord/ Delftwijk					
Delftwijk Programma	-6.701	613	7.314		Opname boekwaarde geliquideerde exploitaties Delftwijk-Noord, gewijzigde rente effecten
A Delftlaan Noord	-382		382		Grex gesloten / boekwaarde jaarafsl. is opgenomen in grex Delftwijk Programma
B Slauerhoffstraat	108		-108		Grex gesloten / boekwaarde jaarafsl. is opgenomen in grex Delftwijk Programma
Winkelcentrum	-391		391		Grex gesloten / boekwaarde jaarafsl. is opgenomen in grex Delftwijk Programma
Wijkpark, Middengebied	5.922		-5.922		Grex gesloten / boekwaarde jaarafsl. is opgenomen in grex Delftwijk Programma
Delftplein	35		-35		Grex gesloten / boekwaarde jaarafsl. is opgenomen in grex Delftwijk Programma
Delftwijk Delftlaan Zuid	751	-1.167	-1.918		Ramingen herzien ivm verzelfstandiging van deze grex (werd voorheen verevend)
Delftwijk A. van der Leeuwstraat	270	-907	-1.177		Ramingen herzien ivm erzelfstandiging van deze grex (werd voorheen verevend)
Subtotaal Delftwijk	-388	-1.461	-1.073		
TOTAAL	-4.200	-250	3.950	-24.223	

Deze tabel toont de wijzigingen in de voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties ten opzichte van de laatste bestuursrapportage (30 september 2014). De wijziging in de reserve grondexploitaties wordt tevens toegelicht in de volgende tabel.

(bedragen x € 1.000, negatief = opbrengst)

Voorziening toekomstige verliezen Grondexploitaties	
-21.736.114	Stand voorziening toekomstige verliezen t/m Bestuursrapportage 2014-3
-2.487.295	Mutatie voorziening toekomstige verliezen t/m jaarafsluiting
-24.223.409	Stand voorziening toekomstige verliezen per 31-12-2014

Reserve Grondexploitaties	
-2.191.983	Stand reserve grondexploitaties per 1-1-2014
-1.500.000	Dotatie Algemene Reserve Kadernota 2013
462.761	Mutatie reserve grondexploitaties voorziening toekomstige verliezen bestuursrapportage 2014-2
2.487.295	Mutatie reserve grondexploitaties voorziening toekomstige verliezen jaarafsluiting
-1.148.235	Dotatie stimuleringsbijdrage Reserve Wonen
-1.890.162	Stand reserve grondexploitaties jaarafsluiting 31-12-2014

Conclusie

De grondexploitaties zijn zorgvuldig geactualiseerd en zo nodig afgewaardeerd. Er zijn daardoor aanzienlijke mutaties opgetreden in de voorziening toekomstige verliezen. Dankzij de dotaties vanuit de algemene reserve en de reserve wonen, is de stand van de reserve grondexploitaties op een aanvaardbaar niveau gebleven. De reserve grondexploitaties wordt aangesproken als de voorziening toekomstige verliezen moet worden opgehoogd. Voor zover thans is te overzien, zijn alle negatieve effecten afgedekt.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor de uitgangspunten voor het *Investeringsplan 2015-2020* vast te stellen:

- De investeringen 2014 van € 7,5 miljoen die doorschuiven naar latere jaren vallen niet onder het kasstroomplafond vanaf 2016
- Per jaarschijf wordt het investeringsniveau gemaximeerd op een niveau gelijk aan kasstroomplafond
- Door het verlagen van de rekenrente naar 4,0% wordt het investeringsplafond (uitgedrukt in kapitaallasten) verlaagd van € 52 miljoen naar € 46 miljoen
- Uit voorzichtigheidsoogpunt worden verkoopopbrengsten Pim Mulier en Cronjé parkeergarage geëlimineerd. Bij verkoop zullen de gerealiseerde opbrengsten in mindering op het actief worden gebracht.
- De investeringstelposten parkeren (€ 61.000 per jaar) en beschoeiingen (€ 679.000 per jaar) worden overgeheveld naar de exploitatie.

Het college stelt de raad voor ten aanzien van de *nieuwe investeringen* in het Investeringsplan 2015-2020:

- Nieuwe investeringen uit de categorie 'must have' op te nemen in de financiële kaderstelling.
- Nieuwe investeringen uit de categorie 'nice to have' *niet* op te nemen in de financiële kaderstelling.

7 Belastingen en woonlasten

7.1 Uitgangspunten en landelijke ontwikkelingen

1. Algemene uitgangspunten tarievenbeleid

Het belastingbeleid in Haarlem is gebaseerd op twee uitgangspunten: kostendekkendheid voor rechten en inflatieaanpassing voor belastingen. Voor 2016 wordt voor belastingen een inflatie aangehouden van 0,9%, zoals berekend en toegelicht in het hoofdstuk totstandkoming van de meerjarenraming 2016-2020. Voor heffingen geldt dat een compensatie pas mogelijk is als die binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft, maar de belastingvoorstellen worden pas in december 2015 (voorafgaand aan het begrotingsjaar 2016) vastgesteld.

Naast deze algemene uitgangspunten van het tarievenbeleid is in het coalitieprogramma Haarlem 2014-2018 Samen Doen! vastgelegd de gemeentelijke belastingen, behoudens inflatie, ongemoeid te laten, met uitzondering van de precariotarieven op kabels en leidingen. Deze worden met 2% per jaar boven inflatie verhoogd.

De woonlasten in Haarlem zijn opgetrokken tot boven het landelijk gemiddelde van de 100.000+ gemeenten. Uitgangspunt van beleid is dat de woonlasten relatief niet verder stijgen. Daarom zal de OZB voor woningen de komende jaren niet meer stijgen dan met het inflatiepercentage. Op basis van de bestaande meerjarenraming wordt de OZB voor niet-woningen het komende jaar nog wel met 3% boven inflatie verhoogd (tot maximaal het gemiddelde van de grote gemeenten). Voor de riool- en afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat deze 100% kostendekkend moeten blijven.

2. Inzicht in wettelijke ontwikkelingen

Wetsvoorstel vrijstelling precariobelasting netwerken en nutsbedrijven

Aan de Minister van BZK zijn vragen gesteld over het uitstel van het wetsvoorstel 'Afschaffing precario van nutsbedrijven'. De minister geeft aan dat het een complex geheel is, waarbij tegengestelde belangen spelen. Indien de precario op netwerken van nutsbedrijven wordt ingeperkt of afgeschaft, beperkt dit de belastingruimte van gemeenten, provincies en waterschappen. De minister vindt dit, net als zijn voorganger, ongewenst indien hier geen compensatie tegenover staat. De minister is voornemens de Kamer over dit onderwerp zo spoedig mogelijk nader te informeren, waarin zoveel mogelijk met alle belangen rekening wordt gehouden. Nadere informatie ontbreekt tot op heden.

Verwachting is dat een oplossing voor de afschaffing van de precario betrokken wordt bij het voorstel commissie Rinnooy Kan over verruiming van lokaal belasting gebied. Voorstel wordt naar verwachting juni 2015 aan kabinet aangeboden (Kamerstukken II 2014/15, Aanhangsel 1268).

Macronorm OZB

Het kabinet wil voor 2016 samen met de VNG komen tot een woonlastennorm, aldus de septembercirculaire 2014. Die moet in de plaats komen van de huidige macronorm OZB, die aangeeft met hoeveel de totale OZB-inkomsten van gemeenten in een jaar mogen stijgen.

Een werkgroep concludeert in het rapport evaluatie systematiek macronorm OZB dat deze norm geen effectief beheersingsinstrument blijkt. De werkgroep stelt voor de macronorm af te schaffen en schetst een aantal alternatieven. Over de voortgang van invoering van de woonlastennorm is nog geen nadere informatie bekend.

3. Haarlem vergeleken met andere gemeenten

Jaarlijks vergelijkt het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) de tarieven en woonlasten van grote gemeenten. In 2015 stijgen de woonlasten van de grote gemeenten gemiddeld met 0,8%, dat is minder dan de verwachte inflatie. De woonlasten in Haarlem stijgen in 2015 met 3,6% volgens de COELO-definitie. De grotere stijging in Haarlem wordt

met name veroorzaakt door de hogere stijging van de afvalstoffenheffing (-0,4% gemiddeld ten opzichte van 6,7% in Haarlem). In 2014 werd met een daling van kosten rekening gehouden, omdat een nieuw verwerkingscontract is aangegaan. De wijze van aanbesteding is betwist, waardoor vanaf 2015 weer is uitgegaan van de

'oude verwerkingstarieven' in afwachting van de uitspraak van de rechter. De OZB en rioolheffing laten juist een minder sterke stijging zien ten opzichte van het gemiddelde van de grote gemeenten. De OZB stijgt in 2015 gemiddeld 1,7% en in Haarlem 1,1%. De rioolheffing stijgt gemiddeld 1,7% en in Haarlem 1,3%. In verband met de relatief hoge kosten van afvalinzameling en –verwerking heeft het college besloten om een onderzoek in te stellen naar de kostenstructuur van de afvalstoffenheffing.

De netto-woonlasten van een meerpersoonshuishouden in 2015 in Haarlem bedragen € 778 per woning. Het gemiddelde van de grote gemeenten in 2015 bedraagt € 678. De woonlasten in Haarlem zijn 13% hoger dan het gemiddelde van de grote gemeenten. Eén van de redenen hiervan is dat Haarlem in vergelijking met andere gemeenten relatief veel restafval heeft, waardoor verwerking duurder is.

Van de 35 grote gemeenten stijgt Haarlem van plaats zeven in 2015 naar plaats drie van duurste gemeente in 2015. Dat betekent dat twee gemeenten hogere en 33 gemeenten lagere woonlasten hebben dan Haarlem. Deze ontwikkelingen zijn voor het college aanleiding om de komende jaren zeer terughoudend te zijn met verhoging van de woonlasten. Door verlaging van de omslagrente, die ook berekend wordt over de investeringen ten behoeve van de riolering, is het mogelijk ceteris paribus de woonlasten de komende jaren te verlagen.

7.2 Woonlasten

Ontwikkeling woonlasten

In deze paragraaf worden de voorstellen die in de kadernota worden gedaan gezien op consequenties voor de woonlasten, prijspeil 2016, dus inclusief inflatiecorrectie van 0,9%. Uiteraard zijn er nog andere ontwikkelingen van invloed op de woonlasten, zoals ontwikkeling van baten en lasten in 2015 (ontwikkeling kostendekkendheid bij de heffingen), waardoor op zijn vroegst bij de totstandkoming van de begroting 2016 een compleet beeld van de woonlasten kan worden geschetst.

De lokale woonlastendruk voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden is opgebouwd uit de zogenaamde woninggebonden heffingen: de OZB voor woningen, de riool- en de afvalstoffenheffing. Voor 2015 zijn de woonlasten berekend op gemiddeld € 777 per woning. Op basis van de thans bekende gegevens ontwikkelen de woonlasten zich als volgt:

Lokale lastendruk	2015	2016	2017	2018	2019	2020
OZB eigenaren woningen	266	269	269	269	269	269
Rioolheffing ¹	157	156	160	163	166	171
Afvalstoffenheffing ²	354	355	335	331	330	329
Totaal	777	780	764	763	765	769
Woonlastenindex	100%	100%	98%	98%	98%	99%

¹ Rekening is gehouden dat met ingang van 2016 de omslagrente daalt van 5% naar 4%. Ook is rekening gehouden met aanpassing van de heffing aan voorstellen die tot areaaluitbreiding leiden.

² Het inzamelcontract, inclusief verwerkingskosten, maakt een belangrijk deel uit van de kosten van afvalbeheer (ruim € 15 miljoen). Er is een verbeterd contract afgesloten voor het verwerken van afval. Hiertegen is een rechtszaak aangespannen. Verwacht wordt dat daar voorlopig nog geen uitspraak over wordt gedaan. Daarom is tot en met 2016 gerekend met verwerkingsprijzen van het oude contract (het verschil wordt in een voorziening gestort). Als de gemeente de rechtszaak verliest, is in het nadeel voorzien. Als de gemeente de rechtszaak wint, kan de voorziening vrijvallen ten gunste van de tarieven afvalstoffenheffing. Verder is uitgegaan van een 100% kostendekkende heffing. De meerjarige ontwikkeling van de afvalstoffenheffing is dus mede afhankelijk van de uitkomsten van de rechtszaak.

Conclusie

Op basis van deze voorstellen stijgen woonlasten in 2016 met 0,4%, terwijl de geraamde inflatie voor 2016 0,9% bedraagt.

7.3 Overige belastingen en heffingen

Actuele ontwikkelingen belastingen en rechten in Haarlem

Parkeertarieven/fiscalisering parkeren

Vanwege het afschaffen van de zogenaamde “Mulderboete” is voorgesteld het straatparkeren in zone C te fiscaliseren. Het voorstel voor fiscalisering wordt op een later moment aan de raad aangeboden.

Op grond van voorstellen bij de Kadernota 2014 is besloten de opbrengst van de parkeervignetten gefaseerd te verhogen met € 150.000 in 2015 en € 150.000 in 2016. De consequenties voor de parkeertarieven 2016 voor wat betreft de invulling van deze taakstelling wordt nader uitgewerkt voor de Programmabegroting 2016.

OZB-niet woningen

Als onderdeel van de invulling op de taakstelling inkomsten uit het vorige coalitieakkoord wordt de OZB-niet woningen jaarlijks tot en met 2016 met € 500.000 verhoogd tot maximaal het landelijke gemiddelde is bereikt. Het tarief in Haarlem bedraagt voor de eigenaren 0,26906% van de WOZ-waarde, terwijl landelijk voor de grote gemeenten het tarief 0,28256% bedraagt. Voor gebruikers bedraagt het tarief in Haarlem 0,21508% van de WOZ-waarde, terwijl de grote gemeenten gemiddeld een tarief van 0,22156% in rekening brengen. Een opbrengstverhoging van € 500.000 resulteert in een tariefstijging van afgerond 2,9 %.

De inflatie voor 2015 bedraagt 0,9%, waardoor de totale tariefstijging 3,8% bedraagt, op basis van prijspeil 2015. Eventuele WOZ-waarde stijging of daling uit hertaxaties zijn daarin nog niet verdisconteerd. Het nieuwe tarief kan dan worden berekend op 0,27928% van de WOZ-waarde voor eigenaren en 0,22325% van de WOZ-waarde voor gebruikers.

Kostendekkendheid Wabo, havengelden en begraafrechten

Als onderdeel van de invulling op de taakstelling inkomsten is in de Kadernota 2012 besloten tot een betere kostendekkendheid van de overige heffingen. Hiervoor is in de meerjarenraming een opbrengstenstijging voorzien van € 150.000 tot en met 2017. De tarieven van (bouw)leges, haven- en begraafrechten worden met gemiddeld 1,75% extra verhoogd, dus met 2,65% totaal (inclusief inflatie). Voor de omgevingsvergunningen is dat 1,75%, omdat de inflatie bij de omgevingsvergunning is verdisconteerd in de bouw prijzen.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor ten aanzien van de *belastingen en heffingen*:

- a. Het tarief OZB woningen voor 2016 met inflatie (0,9%) te verhogen.
- b. De tarieven OZB niet-woningen per 1 januari 2016 met 3% boven inflatie te verhogen tot een meeropbrengst van € 500.000, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2016.
- c. De tarieven afval- en rioolheffing vast te stellen op basis van 100% kostendekkendheid.
- d. De tarieven voor leges (voor zover niet wettelijk gemaximaliseerd), haven- en begraafrechten per 1 januari 2016 met 1,75% boven inflatie te verhogen, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2017. De tariefstijging per 1 januari 2016 bedraagt daarmee 2,65%, inclusief inflatiecorrectie.
- e. Het tarief voor precariobelasting op kabels en leidingen voor 2016 met 2% boven inflatie te verhogen, derhalve met 2,9%.
- f. De consequenties voor de parkeertarieven 2016 voor wat betreft de invulling van de taakstelling parkeervignetten nader uit te werken voor de begroting 2016.

8 Bedrijfsvoering

8.1 Organisatieontwikkeling

De afgelopen jaren is de ontwikkeling van de organisatie gestoeld op bezuinigingen, reorganisaties en basis op orde. Hiermee is een solide basis ontstaan om een volgende stap in de ontwikkeling in te gaan. Een ontwikkeling die het mogelijk maakt om als ambtelijke organisatie invulling te geven aan de veranderende rol van de gemeentelijke overheid in de maatschappij. De veranderende rol heeft impact op processen, structuren en werkvormen, als ook op de ontwikkeling van houding, gedrag en kwaliteit van medewerkers. De urgentie en richting van deze activiteiten komt voort uit het Coalitieprogramma, de stad Haarlem en landelijk beleid, bijvoorbeeld op het gebied van omgevingsvergunningen en digitalisering.

De gemeente Haarlem voert regie op de vernieuwing door bewegingen te organiseren met behulp van een programmatische aanpak. De meest bepalende ontwikkelingen zijn in de vorm van een ontwikkelprogramma ingericht. Het gaat hierbij om programma's die hoofdafdelings overstijgend zijn en die een basis leggen voor de ontwikkelrichting van de gemeente als geheel.

Door interactie tussen deze programma's en bewegingen te organiseren wordt, met respect voor de eigen kleur van hoofdafdelingen, sectoren of thema's, toegewerkt naar een toekomstgerichte organisatie.

Het merendeel van de programma's verkeert nog in het ontwerpstadium, dat wil zeggen dat de precieze aanpak, planning en capaciteitsbeslag nog niet geheel duidelijk is.

Uitgangspunt voor alle programma's is een ontwikkelgerichte aanpak, welke wordt beoogd zonder grote reorganisaties of reorganisatiekosten te realiseren. Dit krijgt vorm in het programma Flexibel en veilig. In het licht van dit programma, worden in de volgende paragraaf de onderdelen 8.2 frictielasten, 8.3 inhuur, 8.4 overhead, 8.5 informatiebeveiliging, 8.6 doorontwikkeling DIV, 8.7 opleidingen, 8.8 garantiebannen en 8.9 vennootschapsbelasting voor gemeenten, aan de orde gesteld.

8.2 Bovenformatieven - Frictielasten

Frictielasten bestaan uit drie onderdelen:

1. De huidige bovenformatieven;
2. Nog niet geëffectueerde besluitvorming college akkoord 2010-2014;
3. Frictie als gevolg van het coalitieprogramma 2014-2018.

Huidige bovenformatieven

Voor deze groep zijn, als onderdeel van de Jaarrekening 2014, alle verwachte kosten tot en met 2018 voorzien. De totale verwachte kosten tot en met 2018 zoals voorzien zijn lager dan oorspronkelijk verwacht. Dit wordt mede veroorzaakt door snellere uitstroom naar nieuw werk.

Nog niet geëffectueerde besluitvorming college akkoord 2010-2014

Voor de tweede groep wordt in 2015 duidelijk wat de werkelijke kosten zullen zijn. Hiervoor zijn middelen beschikbaar in de stelpost bovenformatieven.

Frictie als gevolg van het coalitieprogramma 2014-2018

Voor verwachte frictie als gevolg van het coalitieprogramma 2014-2018 is een stelpost van € 6,2 miljoen beschikbaar.

Het beleid is er op gericht om na 2018 geen bovenformatieven meer te hebben van de oorspronkelijke groep met sociaal statuut 2006 en 2011. Aangenomen wordt dat, ultimo 2018, mede onder invloed van bewegen zonder reorganiseren alle bovenformatieven zijn uitgestroomd, naar werk, pensioen of anders (bijvoorbeeld WW of zelfstandig ondernemerschap). Eventuele nieuwe bovenformatieven als gevolg van nieuwe ontwikkelingen worden op eigen merites beoordeeld ten aanzien van beoogde uitstroom.

8.3 Externe inhuur/flexibele schil

Haarlem houdt voor de komende jaren vast aan een inhuurplafond van rond de 10%, uitgaande van de visie dat de ontwikkelingen die op de gemeenten afkomen ook in de gemeente Haarlem een flexibele schil vereist van substantiële omvang. De flexibele schil zal naast invulling door middel van externe inhuur, ook invulling krijgen door flex-contracten met tijdelijke medewerkers te sluiten en de medewerkers in vaste dienst breder inzetbaar te maken. In totaliteit kan de flexibele schil in de komende jaren uitgroeien tot circa 20% van de loonsom. Per hoofdafdeling en werksoort zal onderzocht gaan worden welke optimale flex-schil hiervoor passend is. Tevens zal door middel van strategische personeelsplanning bekeken worden hoe ingezet kan worden om eigen medewerkers breder inzetbaar te laten zijn, in relatie tot opleiding, loopbaanontwikkeling, mobiliteit en natuurlijk verloop.

8.4 Overhead

De verzameling van ondersteunende taken (PIOFACH) en activiteiten binnen onze organisatie wordt overhead genoemd. Deze zijn voorwaardelijk voor goede dienstverlening aan burgers, bestuur en bedrijfsleven. Vanuit eerdere besluitvorming zijn er verschillende taakstellingen bepaald om de overhead te reduceren. De taakstellingen zijn voor de komende jaren als volgt.

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal taakstellingen overhead	-1.496	-2.104	-2.781	-3.201	-3.200

Er is sprake van een aantal ontwikkelingen in de overhead. Hierna wordt geschetst welke dat zijn.

Reductie en verbeteren kwaliteit

In het coalitieprogramma is de ambitie beschreven dat de overheadfuncties efficiënt zijn ingericht én goede kwaliteit leveren. In de notitie overhead (2014/392222) is een aanpak hiervoor uiteengezet. Hierbij wordt gewerkt aan het reduceren van de overheadkosten en verbetering van de kwaliteit. Om deze opgave te realiseren is een stuurgroep Operational Excellence ingesteld die een programma heeft ontwikkeld met zowel interne aanbieders als interne klanten, waarbij op verschillende niveaus onderzoek naar verbeterpotentie zal plaatsvinden. Dit varieert van procesoptimalisaties in specifieke ondersteunde processen (P&C-cyclus, digitalisering, juridische functie) tot herziening van ondersteunende producten en diensten. Het doel is om een balans te creëren tussen kostenefficiency en klantgerichtheid in de ondersteunende processen van de gemeente Haarlem.

Overhead in Haarlem: korte termijn aanpak

De totale taakstelling overhead is uit meerdere onderdelen opgebouwd. Eén daarvan is de taakstelling die ingevuld wordt door formatiereductie. Bij de invulling van deze taakstelling is een onderscheid gemaakt in korte en een lange termijn aanpak. Op korte termijn, in 2016, 2017 en 2018, zal respectievelijk € 500.000, € 1.000.000 en € 1.500.000 als taakstelling decentrale/centrale overhead worden ingevuld.

Om de omvang van het aantal formatieplaatsen voor overhead in perspectief te zien, doet Haarlem mee aan diverse benchmarks. Uit benchmarkinformatie van Berenschot uit 2012 blijkt dat het landelijk gemiddelde in de verhouding tussen fte overhead en het totaal aantal fte's 33% is. Haarlem kent een verhoudingscijfer van 34%. In 2015 wordt wederom een peiling gedaan waarbij de ambitie is om onder het landelijk gemiddelde te komen.

Overhead in Haarlem: Lange termijn aanpak

De lange termijn aanpak zal zich met name richten op het behouden en het versterken van de kwaliteit van de overhead, terwijl de formatie naar verwachting zal afnemen. Denkrichtingen die op dit moment in beeld worden gebracht door de stuurgroep Operational Excellence, zijn onder andere het realiseren van een evenwichtiger personeelsopbouw, optimaliseren van de huisvestingsnorm en verdere optimalisatie van processen.

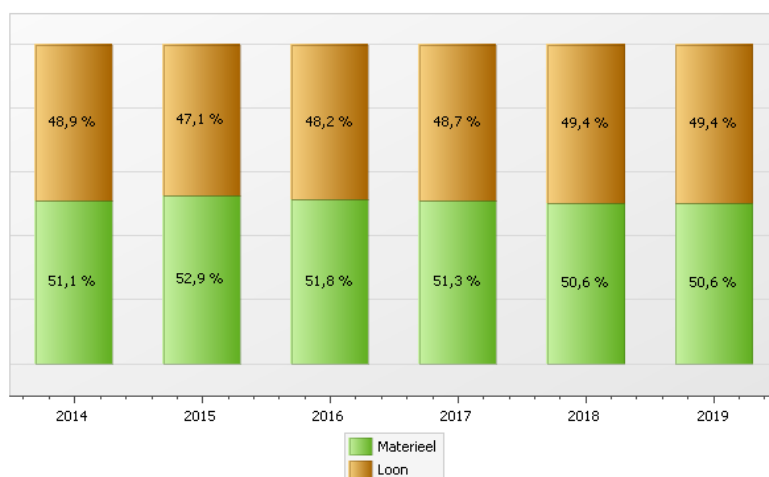
Toerekening van overhead

De toerekening van de overhead is gebaseerd op een verdeelsystematiek met vaste uitgangspunten. De verdeelsleutel gaat uit van het totaal aan overheadkosten, gedeeld door het totaal aan fte waarover de kosten kunnen worden toegerekend. Eén van de uitgangspunten is verder het meeadem-principe, wat betekent dat de overhead het primaire proces volgt in krimp en groei. Een andere is dat er gewerkt wordt met kosten op begrotingsbasis, en er niet een tussentijds een nacalculatie plaatsvindt. Zo is er zekerheid bij het opstellen van de begroting. In de jaarrekening worden eventuele verschillen zichtbaar gemaakt en verantwoord op programma 7.

Vanwege de grootschalige mutaties (met name Zandvoort en sociaal domein, maar ook efficiencyslag in het reduceren van de overhead) verandert de verdeelsleutel. Omdat de fte verhoudingsgewijs meer toeneemt (en de kosten dus aan een groter aantal fte kunnen worden toegerekend) heeft dit een gunstig effect op het normbedrag per fte. Deze norm is gedaald van €55.000 naar €51.000 per fte (primaire proces). Er is eenmalig voor gekozen om, op begrotingsbasis, een nieuwe voorcalculatie (hercalculatie) te maken. Deze hercalculatie leidt tot wijzigingen in de toerekening overhead voor het sociaal domein, die hieronder worden toegelicht. Een nacalculatie wordt verder niet meer uitgevoerd. De toerekening van de overhead wordt dus volgens de reguliere werkwijze gehanteerd.

De volgende grafiek geeft de verhouding aan tussen loonkosten en materiële kosten in het totaal van de overhead.

Verhouding overhead loon/materieel

Inzicht overhead sociaal domein

De gemeenteraad heeft op 6 november 2014 de motie “Inzicht in overhead sociaal domein” aangenomen (2014/433202). In de motie wordt het college opgedragen om voor het zomerreces 2015 te rapporteren over de uitgaven overhead ten opzichte van de begrote overhead, specifiek gerelateerd aan het sociaal domein. Om dit inzicht te kunnen bieden is ook inzicht in het totaal van de ontwikkelingen overhead van belang, zoals hiervoor geschetst. Hier wordt ingegaan op de effecten door de uitbreiding van fte in het sociaal domein en wordt antwoord gegeven op de motie.

Effecten hercalculatie

Bij de toerekening van overhead voor de nieuwe formatie sociaal domein is in het najaar rekening gehouden met een totale overheadtoeslag van € 2.248.950. In de verwerking daarvan is gebleken dat er mutaties optreden in de toerekening en de werkelijke salarislasteren. Deze effecten samen zorgen ervoor dat er per saldo (structureel) € 229.000 teveel is toegerekend. Het voorstel is om dit bedrag terug te laten vloeien naar het sociaal domein.

De verlaging van de overheadtoerekening geldt voor alle fte's, niet alleen die in het sociaal domein. Dit betekent dat er ook een ‘weglekeffect’ ontstaat bij investeringen en grond exploitaties. Op die plekken worden er immers ook minder kosten doorbelast. Daarnaast levert de actualisatie van de toerekening een effect op voor de indexatie van loonsommen. Beide effecten drukken voor € 140.000 structureel op de lasten overhead.

Extra kosten overhead: dekking en taakstellingen

Op basis van de nieuwe taken is in het plan voor de uitvoeringsorganisatie ook aangegeven wat dit aan extra capaciteit van ondersteunende diensten zou vergen. Daarvoor is voor € 599.000 aan centrale overhead en € 415.000 aan decentrale overhead opgenomen. Deze bedragen bestaan uit loonsom en materiële budgetten. Deze extra kosten worden gedekt uit de toerekening overhead aan het sociaal domein. Zoals ook in de motie geconstateerd betekent dit dat er een niet nader gespecificeerd bedrag is (€ 1.234.950) welke binnen de overhead beschikbaar is ter dekking van lasten. Dit bedrag wordt in eerste instantie verminderd met de hierboven genoemde effecten (€ 229.000 en € 140.000).

Om de taakstellingen overhead (zoals eerder beschreven) in te vullen is er een aantal oplossingsrichtingen. Ten eerste vermindert de kapitaalslast op de huisvesting (onder andere door verlaging van de omslagrente) en reductie van fte. Ten tweede kan een deel worden ingevuld door verbreding van het takenpakket. Daarmee wordt bedoeld dat als taken in het primaire proces verbreden en er dus meer fte wordt ingezet in het primaire proces, dit ook een verbreding van de vaste kosten overhead tot gevolg heeft. Dit heeft te maken met het mee-ademprincipe; krimp en groei in het primaire proces worden door vertaald naar de omvang van de overhead. Dit geldt met name voor de

vaste en semi-variabele kosten. Daarmee is er een verband met de door het sociaal domein veroorzaakte groei van de organisatie. De omvang van dit mee-ademprincipe is in dit geval € 700.000. Dit vormt daarmee een specificatie van de kosten overhead en ontstaat onderstaand financieel beeld.

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
Niet nader gespecificeerde dekking overhead	1.235	1.235	1.235	1.235	1.235
Sociaal domein effect hercalculatie	-229	-229	-229	-229	-229
Overig effect hercalculatie	-140	-140	-140	-140	-140
Meeadem-principe	-700	-700	-700	-700	-700
Saldo	166	166	166	166	166

Het uitgangspunt hierbij is dat (conform Kadernota 2014), de taakstelling overhead mede via verbreding van het takenpakket (groei in dit geval) tot stand komt. Het college betreft bovenstaand effect van € 166.000 volgens de vastgestelde werkwijze voor overhead bij de begroting van 2016. Door het consistent hanteren van de reguliere werkwijze en de uitgangspunten daarbij, kunnen het effect van de hercalculatie van € 140.000 en het bedrag voor mee-ademen van €700.000 als specificatie van de overhead worden beschouwd. Het bedrag dat terug vloeit naar het sociaal domein wijkt af van de reguliere werkwijze omtrent overhead en de toerekening daarvan en is daarom als apart beslispunt opgenomen (zie einde van dit hoofdstuk).

Beantwoording motie 'Inzicht in overhead sociaal domein'

Door het ontstane inzicht kan worden ingegaan op de bij de programmabegroting ingediende motie Inzicht in overhead sociaal domein (2014/433202). Deze motie was ingediend op basis van de constatering dat er onduidelijkheid was over de hoogte van de toegerekende overhead, in het sociaal domein de afspraak rijksbudget = werkbudget geldt en dat de onduidelijkheid zich met name toespitste op een nog ongespecificeerd bedrag aan dekking. Op veel van deze onduidelijkheden is hierboven ingegaan. De motie draagt het college vervolgens op om:

1. Voor het zomerreces 2015 te rapporteren over de uitgaven overhead ten opzichte van de begrote overhead, specifiek gerelateerd aan het sociaal domein;
2. Op dat moment ook een prognose te geven van de uitputting aan het einde van 2015.

In antwoord op de motie heeft het college bovenstaande toelichting verzorgd. Samenvattend is het antwoord op de motie als volgt, hiermee wordt de motie als afgedaan beschouwd.

1. Er is in het plan voor de uitvoeringsorganisatie uitgegaan van een te hoog toegerekend bedrag; dit wordt met € 229.000 gecorrigeerd. Daarnaast is hierboven meer inzicht gegeven in de totale ontwikkeling overhead, waarbij duidelijk wordt hoe het totaal van de uitgaven zich ontwikkelt.
2. De verdeelsystematiek voor de overhead is gebaseerd op het uitgangspunt van voorcalculatie. Dit betekent dat er gedurende het jaar geen nacalculatie wordt gedaan en geen prognose wordt afgegeven voor de rest van het jaar. Rapportage hierover is onderdeel van de jaarrekening, via saldo kostenplaatsen op programma 7.

8.5 Informatiebeveiliging

In de nota (2015/128172 d.d. 13 mei 2015) Informatievoorziening 'Transparant & Veilig' worden vier strategische keuzes uitgewerkt:

- Transparantie is een kernwaarde voor de gemeente Haarlem. De informatievoorziening is er op gericht om informatie actief te delen, binnen en buiten de eigen organisatie.
- Haarlem adopteert zoveel mogelijk de landelijk afgesproken standaarden en levert een bijdrage om te komen tot verdere afspraken. Daarnaast neemt Haarlem haar verantwoordelijkheid door op een aantal gebieden voorop te lopen bij nieuwe ontwikkeling.

- Haarlem houdt de informatievoorziening in eigen hand, om zo de volledige regie en verantwoordelijkheid te kunnen nemen over de kwaliteit.
- De ontwikkeling naar een transparante, netwerkgerichte informatievoorziening is een proces waarvoor meerdere jaren worden uitgetrokken, rekening houdend met de verandercapaciteit van de organisatie.

Door op natuurlijke momenten de juiste keuzes te maken kan de informatievoorziening in 3 tot 5 jaar worden ingericht om de bedrijfsdoelen van de organisatie goed te ondersteunen. Dit begint met het vaststellen van de juiste kaders, waarna op logische vervangingsmomenten delen van informatievoorziening anders worden ingericht door andere eisen aan de aan te schaffen systemen te stellen. Hierdoor krijgt de ontwikkeling een organisch karakter.

Dit betekent in de praktijk dat de afdeling ICT zich moet klaarmaken om deze forse ontwikkelingsstappen te faciliteren. Hiervoor is een driejarige extra impuls nodig, zodat medewerkers deze vernieuwing kunnen faciliteren. Voor de komende drie jaar is voor specifieke opleidingen voor die ontwikkelingen € 70.000 per jaar reëel (bovenop het reguliere Vormings- en opleidingsbudget zoals genoemd in paragraaf 8.7).

Uitzondering op deze strategie vormt de informatieveiligheid. Rond informatiebeveiliging kan niet worden getemporiseerd. Om de normen op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) te kunnen implementeren en te handhaven zijn de volgende wijzigingen nodig:

- De formatie wordt met één fte uitgebreid (Technisch Beheerder met focus Informatiebeveiliging, S10) voor circa € 70.000.
- Noodzakelijke veranderingen en uitbreidingen in de technische infrastructuur voor de BIG additioneel €30.000 (structureel).
- Contract met een externe partner, voor het verkrijgen van langere termijn advisering en een continue toets op de kwaliteit van de Informatiebeveiliging, voor € 50.000.

8.6 Doorontwikkeling DIV

Bij Document informatievoorziening (DIV) wordt in het tweede kwartaal 2015 een doorontwikkelplan 'De omslag' opgesteld. Hierin wordt de veranderende archieffunctie beschreven: van papier naar 100% digitaal.

Tot het moment dat de papieren archieven zijn weggewerkt zal een transformatie en transitieproces plaatsvinden waarbij enige jaren investeringen (nieuw personeel en eventueel opleidingen) moeten worden gedaan. Het volledige plan inclusief de personele en financiële gevolgen zal bij de Programmabegroting 2016 behandeld worden. Hierbij wordt rekening gehouden met extra kosten, voordat een structureel voordeel zal ontstaan.

8.7 Opleidingen

Ontwikkeling en opleiding zijn cruciale onderdelen in het streven naar kwaliteit van de organisatie en inzetbaarheid van medewerkers. Een opleidingsbudget van 2% van de loonsom is landelijk gezien een gangbare norm, ook bij grote gemeenten. In de afgelopen jaren is in Haarlem met een budget gewerkt dat iets onder deze norm lag, mede als gevolg ook van de invulling van opgelegde taakstellingen. Om invulling te geven aan versterking van kwaliteit van de ambtelijke organisatie, loopbaanontwikkeling en bredere inzetbaarheid in het kader van het programma Flexibel en veilig, is het van belang om uitvoering te geven aan een opleidingsprogramma dat is gebaseerd op een vaste norm.

Het jaarlijks beschikbare opleidingsbudget en de nu nog beschikbare IZA reserve worden zo ingezet dat het kan mee ademen met de omvang van de loonsom (organisatie), de taakstellingen en de uitputting van het budget in een bepaald jaar en is er voldoende opleidingsbudget om vorm te geven aan ontwikkeling. De IZA reserve dient als buffer tussen de geplande uitgave en de werkelijke uitgave.

8.8 Garantiebannen

In het Sociaal Akkoord van april 2013, hebben kabinet en werkgevers afgesproken 125.000 extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. De opdracht gaat in op 1-1-2013 en moet uiterlijk 2026 zijn gerealiseerd. Als overheidsorganisatie en als grote werkgever in de regio, wordt van de gemeente Haarlem ook een passende bijdrage verwacht. Binnen het Lokaal Sociaal Akkoord heeft de gemeente Haarlem de toezegging gedaan om in 2015 vijf garantiebannen te realiseren en beleid voor te bereiden voor de jaren tot en met 2024. Het beleid zal medio 2015, mede in het kader van de voorbereidingen van de begroting 2016, worden opgesteld. Als de gemeente Haarlem, in lijn met het landelijk akkoord, invulling geeft aan de Participatiewet, zou dit betekenen dat er circa 50 fte aan garantiebannen in 2026 moet zijn gerealiseerd. Naast het zelf in dienst nemen, zijn er ook mogelijkheden om via inleenconstructies aan de opdracht te voldoen. Als dit gerealiseerd kan worden bij het afsluiten van nieuwe contracten, zijn de middelen uit het lopende contract ‘dekking’ voor deze meerjarenopdracht. In de beleidsnota zal dit nader uitgewerkt worden. Dit alles laat onverlet dat aanvullende middelen gevonden moet worden, ergens in de orde tussen € 500.000 en € 900.000.

8.9 Vennootschapsbelasting voor gemeenten

Vanaf 2016 is het de verwachting dat overheden vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over de winst die ze met ondernemingsactiviteiten behalen. Op Prinsjesdag 2014 heeft het kabinet een wetsvoorstel hierover bij de Tweede Kamer ingediend.

Het betreft hier een nieuwe ontwikkeling voor gemeenten. De impact op de organisatie wordt in het tweede en derde kwartaal van 2015 onderzocht. De eerste inschatting is dat dit extra capaciteit zal kosten, zowel bij incidentele opstart en inrichting als structureel over de vervolgjaren.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor een structureel bedrag van €229.000 terug te laten vloeien naar het sociaal domein en dit te verwerken bij Bestuursrapportage 2015-2.

9 Voorstel

1. Het college stelt de raad voor het *begrotingskader* vast te stellen en de Programmabegroting 2016 - 2020 op te stellen conform deze kaders, onderscheiden naar:
 - a. De actualisatie van het Investeringsplan
 - b. Algemene ontwikkelingen
 - c. Ontwikkelingen cluster sociaal
 - d. Ontwikkelingen cluster fysiek
 - e. Ontwikkelingen cluster burger en bestuur
 - f. Bezuinigingen
2. Het college stelt de raad voor ten aanzien van de WMO:
 - a. Op basis van de raming van uitgaven 2015 en 2016 en het daarbij behorende rijksbudget vooralsnog geen additionele maatregelen te nemen op het terrein van huishoudelijke ondersteuning.
 - b. Het positieve saldo 2015 van € 900.000 in te zetten voor het geraamde tekort van € 200.000 in 2016 en resterende bedrag van € 700.000 te reserveren voor herindicatie in 2016.
 - c. In de loop van 2016 voorstellen vast te stellen om het structurele tekort van € 200.000 vanaf 2017 op te vangen.
3. Het college stelt de raad voor om in de meerjarenbegroting inzake de *bijstand* vooralsnog uit te gaan van een structureel tekort vanaf 2018 van € 0,8 miljoen ten laste van de algemene middelen.
4. Het college stelt de raad voor de uit de Bestuursrapportage 2015-1 voortvloeiende financiële wijzigingen vast te stellen en deze overeenkomstig de *begrotingswijziging Bestuursrapportage 2015-1* in bijlage 6 financieel technisch te verwerken in de begroting 2015 en verder.
5. Het college stelt de raad voor de financiële wijzigingen over 2015 die uit de *Kadernota 2015* (bijlage 7) voortvloeien, anders dan de wijzigingen uit Bestuursrapportage 2015-1, vast te stellen en deze financieel technisch te verwerken in de begroting 2015 en verder door middel van de *begrotingswijziging Kadernota 2015*.
6. Het college stelt de raad voor de *bestemming van het rekeningresultaat 2014* als volgt vast te stellen:
 - a. € 110.000 te bestemmen voor uitvoering van de regeling LBHT-emancipatiebeleid en voor de implementatie van de Participatiewet.
 - b. € 33.000 te bestemmen voor BUUV-NL.
 - c. € 1.300.000 te bestemmen voor dekking van het tekort over 2015.
 - d. € 1.281.000 te bestemmen voor schuldreductie.
7. Het college stelt de raad voor ten aanzien van *Schuldreductie*:
 - a. Het gereserveerde bedrag voor schuldreductie van € 2,5 miljoen in te zetten voor extra afschrijvingen op materiële vaste activa.
 - b. Deze extra afschrijving in principe te doen op materiële vaste activa met maatschappelijk nut, tenzij gedurende het jaar een onverwachte verplichte afwaardering moet worden gedaan op economisch nut; deze onverwachte verplichte afwaardering wordt dan eerst opgelost.
8. Het college stelt voor ten aanzien van de *Omslagrente* de raad:
 - a. De omslagrente per 2016 te verlagen naar 4,0 %.

- b. Het netto financieringsresultaat en het voordeel uit de extra afschrijvingen in te zetten om het nadeel als gevolg van de verlaging van de omslagrente op te vangen.
 - c. Het resterende voordeel is verwerkt in de financiële kaderstelling.
- 9. Het college stelt de raad voor:
 - a. De *bezuinigingsmaatregelen 2015-2020* vast te stellen zoals opgenomen in paragraaf 5.2 van de Kadernota 2015.
 - b. Budget voor het programma Flexibel en Veilig van € 0,8 miljoen te bestemmen binnen budget bovenformativiteit ten einde de doelstelling t.a.v doorstroom te realiseren.
 - c. In te stemmen met het feit dat de opbrengst van het bezuinigingsvoorstel Pilot 300 wordt ingezet om het verwachte BUIG nadeel (gedeeltelijk) op te vangen.
- 10. Het college stelt de raad voor de uitgangspunten voor het *Investeringsplan 2015-2020* als volgt vast te stellen:
 - a. De investeringen 2014 van € 7,5 miljoen die doorschuiven naar latere jaren vallen niet onder het kasstroomplafond vanaf 2016
 - b. Per jaarschijf wordt het investeringsniveau gemaximeerd op een niveau gelijk aan kasstroomplafond
 - c. Door het verlagen van de rekenrente naar 4,0% wordt het investeringsplafond (uitgedrukt in kapitaallasten) verlaagd van € 52 miljoen naar € 46 miljoen
 - d. Uit voorzichtigheidsoogpunt worden verkoopopbrengsten Pim Mulier en Cronjé parkeergarage geëlimineerd. Bij verkoop zullen de gerealiseerde opbrengsten in mindering op het actief worden gebracht.
 - e. De investeringstelposten parkeren (€ 61.000 per jaar) en beschoeiingen (€ 679.000 per jaar) worden overgeheveld naar de exploitatie.
- 11. Het college stelt ten aanzien van *nieuwe investeringen* in het Investeringsplan 2015-2020 voor:
 - a. Nieuwe investeringen uit de categorie ‘must have’ op te nemen in de financiële kaderstelling.
 - b. Nieuwe investeringen uit de categorie ‘nice to have’ *niet* op te nemen in de financiële kaderstelling.
- 12. Het college stelt de raad voor ten aanzien van de *belastingen en heffingen*:
 - a. Het tarief OZB woningen voor 2016 met inflatie (0,9%) te verhogen.
 - b. De tarieven OZB niet-woningen per 1 januari 2016 met 3% boven inflatie te verhogen tot een meeropbrengst van € 500.000, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2016.
 - c. De tarieven afval- en rioolheffing vast te stellen op basis van 100% kostendekkendheid.
 - d. De tarieven voor leges (voor zover niet wettelijk gemaximaliseerd), haven- en begraafrechten per 1 januari 2016 met 1,75% boven inflatie te verhogen, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2017. De tariefstijging per 1 januari 2016 bedraagt daarmee 2,65%, inclusief inflatiecorrectie.
 - e. Het tarief voor precariobelasting op kabels en leidingen voor 2016 met 2% boven inflatie te verhogen, derhalve met 2,9%.
 - f. De consequenties voor de parkeertarieven 2016 voor wat betreft de invulling van de taakstelling parkeervignetten nader uit te werken voor de begroting 2016.
- 13. Het college stelt de raad voor een structureel bedrag van €229.000 terug te laten vloeien naar het sociaal domein en dit te verwerken bij Bestuursrapportage 2015-2.

10 Besluit

1. De raad stelt vast het *begrotingskader* en de Programmabegroting 2016 - 2020 op te stellen conform deze kaders, onderscheiden naar:

- a. De actualisatie van het Investeringsplan
- b. Algemene ontwikkelingen
- c. Ontwikkelingen cluster sociaal
- d. Ontwikkelingen cluster fysiek
- e. Ontwikkelingen cluster burger en bestuur
- f. Bezuinigingen

2. De raad besluit ten aanzien van de WMO:

- a. Op basis van de raming van uitgaven 2015 en 2016 en het daarbij behorende rijksbudget vooralsnog geen additionele maatregelen te nemen op het terrein van huishoudelijke ondersteuning.
- b. Het positieve saldo 2015 van € 900.000 in te zetten voor het geraamde tekort van € 200.000 in 2016 en resterende bedrag van € 700.000 te reserveren voor herindicatie in 2016.
- c. In de loop van 2016 voorstellen vast te stellen om het structurele tekort van € 200.000 vanaf 2017 op te vangen.

3. De raad besluit om in de meerjarenbegroting inzake de *bijstand* vooralsnog uit te gaan van een structureel tekort vanaf 2018 van € 0,8 miljoen ten laste van de algemene middelen.

4. De raad stelt de uit de Bestuursrapportage 2015-1 voortvloeiende financiële wijzigingen vast en besluit deze overeenkomstig de *begrotingswijziging Bestuursrapportage 2015-1* in bijlage 6 financieel technisch te verwerken in de begroting 2015 en verder.

5. De raad stelt de financiële wijzigingen over 2015 die uit de *Kadernota 2015* (bijlage 7) voortvloeien, anders dan de wijzigingen uit Bestuursrapportage 2015-1, vast en besluit deze financieel technisch te verwerken in de begroting 2015 en verder door middel van de *begrotingswijziging Kadernota 2015*.

6. De raad stelt de *bestemming van het rekeningresultaat 2014* als volgt vast:

- a. € 110.000 te bestemmen voor uitvoering van de regeling LBHT-emancipatiebeleid en voor de implementatie van de Participatiewet.
- b. € 33.000 te bestemmen voor BUUV-NL.
- c. € 1.300.000 te bestemmen voor dekking van het tekort over 2015.
- d. € 1.281.000 te bestemmen voor schuldreductie.

7. De raad stelt ten aanzien van *Schuldreductie* vast:

- a. Het gereserveerde bedrag voor schuldreductie van € 2,5 miljoen in te zetten voor extra afschrijvingen op materiële vaste activa.
- b. Deze extra afschrijving in principe te doen op materiële vaste activa met maatschappelijk nut, tenzij gedurende het jaar een onverwachte verplichte afwaardering moet worden gedaan op economisch nut; deze onverwachte verplichte afwaardering wordt dan eerst opgelost.

8. De raad stelt ten aanzien van de *Omslagrente* vast:

- a. De omslagrente per 2016 te verlagen naar 4,0 %.
- b. Het netto financieringsresultaat en het voordeel uit de extra afschrijvingen in te zetten om het nadeel als gevolg van de verlaging van de omslagrente op te vangen.
- c. Het resterende voordeel is verwerkt in de financiële kaderstelling.

9. De raad besluit:

- a. De *bezuinigingsmaatregelen 2015-2020* vast te stellen zoals opgenomen in paragraaf 5.2 van de Kadernota 2015.
- b. Budget voor het programma Flexibel en Veilig van € 0,8 miljoen te bestemmen binnen budget bovenformativiteit ten einde de doelstelling t.a.v doorstroom te realiseren.
- c. In te stemmen met het feit dat de opbrengst van het bezuinigingsvoorstel Pilot 300 wordt ingezet om het verwachte BUIG nadeel (gedeeltelijk) op te vangen.

10. De raad stelt de uitgangspunten voor het *Investeringsplan 2015-2020* als volgt vast:

- a. De investeringen 2014 van € 7,5 miljoen die doorschuiven naar latere jaren vallen niet onder het kasstroomplafond vanaf 2016
- b. Per jaarschijf wordt het investeringsniveau gemaximeerd op een niveau gelijk aan kasstroomplafond
- c. Door het verlagen van de rekenrente naar 4,0% wordt het investeringsplafond (uitgedrukt in kapitaallasten) verlaagd van € 52 miljoen naar € 46 miljoen
- d. Uit voorzichtigheidsoogpunt worden verkoopopbrengsten Pim Mulier en Cronjé parkeergarage geëlimineerd. Bij verkoop zullen de gerealiseerde opbrengsten in mindering op het actief worden gebracht.
- e. De investeringstelposten parkeren (€ 61.000 per jaar) en beschoeiingen (€ 679.000 per jaar) worden overgeheveld naar de exploitatie.

11. De raad besluit ten aanzien van *nieuwe investeringen* in het Investeringsplan 2015-2020:

- a. Nieuwe investeringen uit de categorie ‘must have’ op te nemen in de financiële kaderstelling.
- b. Nieuwe investeringen uit de categorie ‘nice to have’ *niet* op te nemen in de financiële kaderstelling.

12. De raad besluit ten aanzien van de *belastingen en heffingen*:

- a. Het tarief OZB woningen voor 2016 met inflatie (0,9%) te verhogen.
- b. De tarieven OZB niet-woningen per 1 januari 2016 met 3% boven inflatie te verhogen tot een meeropbrengst van € 500.000, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2016.
- c. De tarieven afval- en rioolheffing vast te stellen op basis van 100% kostendekkendheid.
- d. De tarieven voor leges (voor zover niet wettelijk gemaximaliseerd), haven- en begraafrechten per 1 januari 2016 met 1,75% boven inflatie te verhogen, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2017. De tariefstijging per 1 januari 2016 bedraagt daarmee 2,65%, inclusief inflatiecorrectie.
- e. Het tarief voor precariobelasting op kabels en leidingen voor 2016 met 2% boven inflatie te verhogen, derhalve met 2,9%.
- f. De consequenties voor de parkeertarieven 2016 voor wat betreft de invulling van de taakstelling parkeervignetten nader uit te werken voor de begroting 2016.

13. De raad besluit een structureel bedrag van €229.000 terug te laten vloeien naar het sociaal domein en dit te verwerken bij Bestuursrapportage 2015-2.

Bijlagen

Bijlage 1: Investeringsplan 2015-2020

Bijlage 2: Meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG)

Bijlage 3: Voortgang en vooruitblik uitvoering coalitieprogramma 2014-2018

Bestuurlijke actiepunten coalitieprogramma Samen Doen!				
Nr.	Actiepunt	Programma	Voortgang	Conclusie
Cluster sociaal				
1	Gemeente en haar partners nemen een actieve rol in het bevorderen van de aansluiting van scholen op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door het stimuleren van stageplekken, het ondersteunen van werk-leertraecten en het bijeenbrengen van met name MKB-ondernemingen en scholen.	Div.	De gemeente heeft haar rol genomen door SROI toe te passen (stage, arbeidscontracten), te overleggen met het MKB en scholen aan te spreken. Regionaal zijn jobcoaches actief (stage, BBL). Er zijn hierover ook afspraken gemaakt in het Lokaal Sociaal Akkoord.	😊
2	Een sleutelrol voor het onderwijs én extra aandacht voor de terugkeer van werkzoekenden naar de arbeidsmarkt.	1 en 3	Het onderwijs zorgt steeds meer dat zij arbeidsrelevante opleidingen aanbiedt. In het op te richten Werkbedrijf zal ook de verbinding met het onderwijsveld gelegd worden en het Werkplein/WSP en Leerplein gaan steeds nauwer samenwerken.	😊
3	De beleidsnota 'Samen voor elkaar' vormt het uitgangspunt voor het coalitieprogramma. Het individu staat centraal: zoveel mogelijk Haarlemmers zelfredzaam en regie over hun eigen leven.	1, 2 en 3	De uitgangspunten van 'Samen voor elkaar' blijven overeind en de focus verschuift de komende tijd naar de transformatie: een langer lopend proces van inhoudelijke vernieuwing en cultuur-verandering. In samenwerking met strategische partners wordt de arbeidsbemiddeling van werkzoekende Haarlemmers geïntensiveerd. Dit heeft in 2014 geleid tot een toename van het aantal mensen dat aan een baan geholpen is. Deze werkwijze wordt ook de komende jaren ingezet en verder uitgerold.	😊
4	Het garanderen van toegankelijk onderwijs, van voor- en voegschoolse educatie tot excellent hoger beroepsonderwijs voor inwoners van Haarlem. Goed onderwijs is essentieel voor iedereen.	1	Er wordt een kwalitatief hoogwaardig aanbod voor- en voegschoolse educatie (VVE) gerealiseerd, onder meer door gedigitaliseerde toeleiding van het consultatiebureau naar de VVE-peuterspeelzalen; een stedelijk ouderbeleidsplan vastgesteld en resultaatafspraken. Nog komende verbeteringen zijn de implementatie van een kindvolgsysteem en het verder uitwerken van opbrengstgericht werken op de VVE-locaties.	😊

5	De 'Agenda voor Sport' vormt het uitgangspunt voor het sportbeleid. De gemeente ziet goede koppelingen tussen sport en de oplossing voor maatschappelijke vraagstukken.	1	De Agenda voor de Sport is vastgesteld. Het sportstimulerings-fonds is onderverdeeld in twee regelingen: een uitvoerings-regeling breedtesport, waar verschillende partijen aanvragen voor kunnen indienen en een stimuleringsubsidie ter ondersteuning van verenigingsadvies en topsport.	😊
Cluster fysiek				
1	Ruimte voor ondernemen, een goed vestigingsklimaat, minder regeldruk.	4	Het aantal bedrijfsvestigingen is gegroeid met 2%. In samenwerking met Amsterdam faciliteert het expat center de expats die in Haarlem willen komen wonen. Met een bijdrage via de PRES kunnen de 3D-print ontwikkelingen in 3D-MakersZone in Waarderpolder verder worden gestimuleerd. Haarlem Noord heeft inmiddels een Ondernemersfonds. Met het uitstallingsbeleid met minder regels is een bijdrage geleverd aan de aantrekkelijke binnenstad.	😊
2	De kadernota 'Haarlem Duurzaam' met het programma 'Haarlem Klimaat Neutraal 2030' en de samenwerking in Spaarne Energie vormen het uitgangspunt voor het Haarlemse beleid met betrekking tot energie, grondstoffen, klimaat, water en luchtkwaliteit.	4	Voor dit actiepunten dienen zich diverse initiatieven aan, onder andere voor opwekking en benutting van duurzame energie (Spaarne –energie). Het gereviseerde Duurzaamheidsprogramma (2015-2019) gaat extra impulsen geven aan de samenwerking binnen en buiten de gemeente.	😊
3	De gebiedsgerichte werkwijze van de gemeente is voor de leefbaarheid van onze groene wijken en buurten cruciaal.	5	De geïntroduceerde vijf gebiedsteams staan dicht bij onze burgers. Zij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het op peil houden en waar nodig verbeteren van de vitaliteit en leefbaarheid van de wijken. De uitvoering van herstructureringsprojecten in de Zuidstrook, Slachthuisterrein, Delftwijk, Meerwijk-Centrum en Europawijk-Zuid zijn daarbij cruciale bijdragen. Het gebiedsgericht werken wordt de komende jaren geoptimaliseerd: slimmer en efficiënter werken en meer slagkracht in de wijken.	😊
4	De gemeente wil deze kwaliteiten de komende vier jaar versterken door in te zetten op het omringende, groene landschap (Binnenduintrand en Bufferzone) en de kwaliteit van de openbare ruimte.	5	Met buurgemeenten en maatschappelijke instanties wordt het Ontwikkelings perspectief voor de Binnenduintrand ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Volgende stap is het maken van een uitvoeringsstrategie. Voor de bufferzone betekent dit concretisering van de betrokken partijen, de economische mogelijkheden en factoren die essentieel zijn voor de haalbaarheid van initiatieven. Haarlem participeert bestuurlijk binnen de MRA in de Denktank Metropolaan Landschap.	😊

			Ter verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte wordt dit jaar de Structuurvisie Openbare Ruimte voortgezet. In de Ontwikkelingsstrategie Haarlem Oost zijn twee strategische zones vastgesteld die als eerste zullen worden aangepakt.	
5	Haarlem-Oost heeft een achterstand op de rest van de stad op de thema's duurzaam woonklimaat, economische dynamiek, recreatief landschap, mobiliteit en imago. Het doel is om een vliegwieleffect te creëren voor Haarlem-Oost en de hele stad.	4	Stadsdeel Oost werkt aan de opwaardering van het stadsdeel. Zo wordt gewerkt aan het realiseren van betere woningen in de sociale huur-, vrije huur-en koopsector. Ook is aandacht voor het bevorderen van de economische dynamiek en diversiteit. Alle inspanningen zijn gericht op het verbeteren en verduurzamen van het imago, het duurzaam woon- en werkklimaat en de mobiliteit. Voor het stimuleren van de economie vervult de Waarderpolder een belangrijke rol. Met het Kennislab voor Urbanisme wordt gewerkt aan een onderzoek over het beeldmerk van dit gebied. Nog in deze coalitieperiode kan een aanvang worden gemaakt met de bouw van de brug over de Industriehaven en worden er versnellingsmaatregelen uitgevoerd aan de Oudeweg. Haarlem Oost heeft diverse projecten op de rol (Drilsmapplein, Bavo dorp, Parkwijk, Slachtuisterrein, Scheepmakerskwartier en het gebied rond de Koepel, winkelcentrum Beatrixplein en de Amsterdamsevaart). Voor Schalkwijk spelen de ontwikkeling van Schalkstad en de studie van transformatie van Schalkwijk-Midden.	😊
6	De 'Bereikbaarheidsvisie Zuid-Kennemerland' inclusief het Bereikbaarheidsfonds vormt samen met de Parkeervisie het uitgangspunt voor de Haarlemse mobiliteitsaanpak.	5	Vanuit de parkeervisie is afgelopen jaar ingezet op het verminderen van de parkeerdruk in de openbare ruimte en het stimuleren van het gebruik van parkeergarages. In 2014 is de nieuwe parkeergarage aan de Dreef in gebruik genomen. Tot 2018 wordt verder gewerkt aan de modernisering van parkeren, een combinatie van verdergaande digitalisering en het opnieuw bekijken van het parkeerregime (fiscalisering). Met de bouw van de fietsflat aan het Kennemerplein wordt er verder gewerkt aan het stimuleren van fietsgebruik.	😊
7	De Cultuurnota en de Cultuurmonitor vormen het uitgangspunt voor het cultuurbeleid met aandacht voor cultuureducatie, toegankelijkheid en publieksbereik.	4	De cultuurnota is vastgesteld en vormt de basis van de activiteiten die rond cultuur worden uitgewerkt. Het cultuurstimuleringsfonds geeft drie keer per jaar impulsen aan cultuurinitiatieven uit de stad. De cultuurmonitor is in maart verschenen en geeft aan dat Haarlemse bevolking de cultuur waardeert en actief deelneemt.	😊

8	Gezamenlijk moeten de wijken leefbaar gehouden worden. Ook op bedrijven doet de gemeente een beroep om bij te dragen aan de kwaliteit van de openbare ruimte in de Waarderpolder.	5	Dit actiepunt is inmiddels ingevuld met een overeenkomst tussen bedrijfsleven en Spaarnelanden. Spaarnelanden en bedrijfsleven Waarderpolder hebben afspraken gemaakt over beheer en onderhoud in de Waarderpolder met daarin een regierol voor het parkmanagement. Het bedrijfsleven betaalt dit jaar eenmalig mee aan een hoger kwaliteitsniveau in de onkruidbestrijding. Het nog op te stellen Derde convenant Waarderpolder biedt in die zin kansen om deze ervaringen en afspraken te bestendigen.	😊
Cluster burger en bestuur				
1	De gemeente vindt gerechtigheid, veiligheid, toezicht en handhaving belangrijke, publieke taken van de overheid om onze inwoners zo goed mogelijk te beschermen.	6	Het bestuur is bezig een nieuwe stijl te ontwikkelen.	😊
2	De gemeente vertrouwt en bouwt op de inwoners van Haarlem en rekent op hun maatschappelijke betrokkenheid. Daarom wil de gemeente de invloed van de Haarlemmers vergroten met gebiedsgericht werken en ruimte voor buurtgerichte en creatieve initiatieven.	6	Het gebiedsgericht werken wordt ook in 2016 voortgezet. Daarnaast wordt meer ruimte gegeven aan maatschappelijke initiatieven.	😊
3	Bijzondere aandacht wordt de komende tijd gegeven aan de inzet van sociale media, een interactieve website en digitale dienstverlening.	6	Sinds 2014 heeft de gemeente een nieuwe, landelijk hoog gewaardeerde, website. In 2015 wordt een nieuwe dienstverleningsvisie opgesteld.	😊
4	Voor een sluitende begroting is een aantal bezuinigingen vastgesteld die bestaan uit maatregelen gericht op het reduceren van taken en aanvullende bezuinigingen.	7	Bij de Kadernota 2015 wordt een aantal bezuinigingen voorgesteld. Hiermee wordt de resterende bezuinigingstaakstelling uit de Programmabegroting 2015 gedeeltelijk ingevuld maar nog niet geheel. Bij de Kadernota 2016 vindt een herijking plaats van de uitwerking van het coalitieprogramma en het financieel kader. Voor het deel van de resterende taakstelling dat nog niet met concreet is ingevuld, worden volgend jaar bij de Kadernota 2016 maatregelen benoemd.	😐
5	Vanaf 2016 wordt jaarlijks € 2,5 miljoen gereserveerd binnen de begroting voor het terugbrengen van de Haarlemse schuldenlast.	7	Reservering ligt in begroting vast. Wijze van uitvoeren en inzicht in de meerjarenontwikkeling van de schuldenlast is opgenomen in Kadernota 2015.	😊
6	Het risicobewustzijn van de gemeente Haarlem moet worden vergroot, evenals het actief volgen van risico's en het bewustzijn in de organisatie van juridische risico's.	7	Risicomanagement wordt actief besproken in de P&C- en budgethoudersgesprekken. Ook in het sociaal domein wordt aandacht gegeven aan het tijdig signaleren van risico's. Het versterken van het risicobewustzijn en het actief reageren op gesignaleerde risico's zal in specifieke risicomanagement gesprekken geagendeerd worden. Deze gesprekken zijn in voorbereiding.	😐

7	Meer dan voorheen gaan het bestuur en ambtelijke organisatie strak sturen op resultaten en financiën. Onder strakke, pro-actieve sturing wordt het sturen op het realiseren van maatschappelijke effecten, doelen en resultaten verstaan, die zijn vastgelegd in het coalitieprogramma, in de kadernota, programmabegroting en beleidsnota's.	7	Proactief: meer startnotities, nota governance verbonden partijen, meer strakke sturing: - kwartaal kalender raad / meer zichtbare sturing op realiseren afgesproken resultaten. - beweging maakt organisatie van strakke sturing op budgetten, naar meer sturing op resultaten binnen kaders. Annex aan vergroten risicobewustzijn van financieel naar te behalen resultaten.	😊
---	---	---	--	---

Bijlage 4: Begrotingskader

Het begrotingskader is in deze bijlage integraal opgenomen. In paragraaf 3.2 wordt naar dit overzicht verwezen.

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Meerjarenraming Programmabegroting 2015-2019 (blz. 19 Programmabegroting 2015)	-22 v	-585 v	-3.676 v	-1.491 v	2.884 n	2.550 n
Afwijking structurele effect tweede bestuursrapportage t.o.v. begroting 2015 (blz. 5 Bestuursrapportage 2014-2)	-209 v	-359 v	-359 v	-184 v	-184 v	
Wijzigingen t.g.v. Bestuursrapportage 2015-1	2.607 n	-1.151 v	-1.808 v	-2.084 v	-3.811 v	-3.811 v
Begrotingsstand na Bestuursrapportage-1 van 2015	2.376 n	-2.095 v	-5.843 v	-3.759 v	-1.111 v	-1.261 v
Bestemming rekeningresultaat						
Rekeningresultaat 2014	-2.724 v					
Gelden algemene uitkering (doorschuiven taakmutatie)	110 n					
Buuv	33 n					
Aanwending voor schuldreductie	1.281 n					
Saldo	-1.300 n	0 n	0 n	0 n	0 n	0 n
Financiële consequenties verwerking richtlijnen begroting 2016-2020	pm	372 n	250 n	290 n	288 n	288 n
Saldo	0	372 n	250 n	290 n	288 n	288 n
Cluster sociaal						
Mogelijk intrekken BTW-sportbesluit (progr. 1)		pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Functionele aanpassingen onderwijs (progr. 1)					-800 v	-800 v
OAB / peuterspeelzalen (progr. 1)		-100 v	-150 v	-150 v	-150 v	-150 v
Opvangvoorziening (progr. 1)	550 n	750 n	750 n	750 n	750 n	750 n
Huiselijk geweld (progr. 2)	77 n	77 n	77 n	77 n	77 n	77 n
Taakstelling WMO (progr. 2)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Participatiebudget en sociale werkvoorziening (progr. 3)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Ontwikkeling uitgaven en rijksbijdrage inkomensvoorziening (bijstand) (progr. 3)	0 n	0 n	0 n	800 n	800 n	800 n
Bijstelling uitvoeringscapaciteit (progr. 3)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Statushouders (progr. 3)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Saldo sociaal	627 n	727 n	677 n	1477 n	677 n	677 n
Cluster fysiek						
Onkruidbeheer (progr. 4)			50 n	50 n	50 n	50 n
Implementatie Omgevingswet (progr. 4)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Kosten areaaluitbreiding (progr. 4)	303 n	664 n	664 n	664 n	664 n	664 n
Recreatieschap Spaarnwoude (progr. 4)		51 n	51 n	51 n	51 n	51 n
Beheer en onderhoud (Dilemmanota werk met werk maken optie d (raad 23 april) (progr. 5)			1.615 n	1.625 n	750 n	750 n
Niet realiseren taakstelling vastgoed (progr. 5)	500 n	500 n				

Ontwikkeling begrotingskader	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Verhuurdersheffing (progr. 5)	58 n	65 n	71 n	71 n	71 n	71 n
Erfpachtbaten (progr. 5)	311 n	311 n	311 n	311 n	311 n	311 n
Spaarneveer (progr. 5)	31 n	53 n	53 n	53 n	53 n	53 n
Bruggenbesluit provincie (progr. 5)	45 n	60 n	60 n	60 n	60 n	60 n
Beheerkosten fietsparkeren Raaks vanaf medio 2017 (progr. 5)			150 n	323 n	323 n	323 n
Saldo fysiek	1.248 n	1.704 n	3.025 n	3.208 n	2.333 n	2.333 n
Cluster burger en bestuur						
Wabo leges (progr. 6)	pm v	pm v	pm v	pm v	pm v	pm v
Vrijval budget bovenformatieven (progr. 6)	-791 v	-791 v	-791 v	-791 v	-791 v	-791 v
Informatievoorziening 'Transparant & Veilig' (progr. 7)	0	220 n	220 n	150 n	150 n	150 n
Lokaal sociaal akkoord, garantie realisatie extra banen (progr. 7)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Herijking gemeentefonds (progr. 7)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Gevolgen invoering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen (VPB) (progr. 7)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Effect schuldreductie en verlagen rekenrente naar 4% (progr. 7)	0	-187 v	-291 v	-618 v	-424 v	-1.247 v
Saldo burger en bestuur	-791 v	-758 v	-862 v	-1.259 v	-1.065 v	-1.888 v
Budgettaire effect						
A-Mutaties kapitaallasten (incl. nieuwe investeringen)	-1.491 v	-4.084 v	-3.709 v	-3.549 v	-4.015 v	-4.521 v
B-Mutaties in dekking riolering	291 n	781 n	949 n	1.113 n	1.024 n	671 n
C-Mutaties in overige dekking	-71 v	426 n	426 n	426 n	422 n	422 n
D-Nadeel kostenplaats kapitaallasten	0 n	3.151 n	3.193 n	3.185 n	3.129 n	3.099 n
E-Actualisatie stelpost verlaging omslagpercentage	0 n	-496 v	-518 v	-540 v	-561 v	-581 v
F-Actualisatie stelpost onderuitputting	900 n	0 n	0 n	150 n	150 n	150 n
Totaal effect IP	-371 v	-222 v	340 n	785 n	150 n	-760 v
Stand mutaties na kadernota	1.789 n	-272 v	-2.413 v	742 n	1.272 n	-611 n
Bezuinigingen						
Geraamde taakstelling		1.943 n	1.307 n	1.202 n	902 n	902 n
Voorlopig resultaat invulling bezuinigingen (uitkomsten separaat traject) ex nieuw beleid	-1.405 v	-2.080 v	-273 v	-200 v	200 v	200 v
Nog resterende taakstelling		- v	-1.034 v	-1.002 v	702 v	702 v
Saldo	-1.405 v	-137 v	0 v	0 v	0 v	0 v
Stand kadernota incl. bezuinigingen	384 n	-409 v	-2.413 v	742 n	1.272 n	-611 v

Bijlage 5: Richtlijnen Programmabegroting 2016-2020

Uitgangspunten Programmabegroting 2015-2019

De uitgangspunten voor het opstellen van begroting 2016 en verder worden in deze paragraaf uiteengezet. In de meicirculaire wordt nadere informatie verwacht over de ontwikkeling van de algemene uitkering en de baten van de decentralisaties in het kader van het sociaal domein, die ook onderdeel uitmaken van de algemene uitkering.

Met inachtneming van deze nuancering hanteert het college de volgende uitgangspunten voor het opstellen van de Programmabegroting 2016-2020.

De kaders van de meerjarenraming 2016-2020

De kaders worden gevormd door:

- Het coalitieprogramma 2014-2018 Samen Doen!
- Het door de raad vastgestelde beleid bij de Programmabegroting 2015-2019 (inclusief aanvullende bezuinigingen en aangenomen moties en amendementen), Kadernota 2014 en de vastgestelde Haarlemse belastingvoorstellen van december 2014.
- De meest recente informatie over de algemene uitkering (meicirculaire).
- Het Investeringsplan 2015-2020.
- Uitwerkingsrichtingen voor aanvullende bezuinigingen (o.m. op basis van takeninventarisatie) in verband met een verslechterd financieel perspectief.
- Invulling van de bezuinigingstaakstelling 2016-2020.

Begrotingsuitgangspunten

De meerjarenbegroting wordt opgesteld in constante prijzen. Dat wil zeggen dat loon- en prijspeilniveau van 2016 voor de volgende jaren constant wordt gehouden. Dit geldt ook voor de baten uit het gemeentefonds en de belastingen.

Een aantal uitgangspunten is ontleend aan het Centraal Economisch Plan 2015:

Omschrijving	Uitgangspunten 2015	Uitgangspunten 2016
Loonontwikkelingen (incl. sociale lasten)	1%	1,25% ¹
Materiële uitgavenstijging	1,5%	0,9% ²
Subsidies onder de € 45.000	0%	0%
Subsidies boven de € 45.000	1,2%	1,2% ³
Lange rente nieuwe leningen	2,6%	2,6% ⁴
Rente-omslag ⁵	5%	4,5%
Belastingen en overige eigen inkomsten ⁶	1,5%	0,9%
Specifieke uitgangspunten voor grondexploitatie (MPG)⁷		
Stijging kostencomponent (mix loon uitbestedings- en bouwkosten)	2%	2%
Rente-omslag	5%	4,5%
Baten	1,5%	0,9%

¹ Voor zowel de Rijks- als de gemeenteambtenaren moeten nieuwe cao's worden afgesloten. Omdat de economische groei doorzet, wordt minimaal op inflatiecorrectie gerekend (0,9%). De loonvoet in de marktsector wordt voor 2016 op 2,4% geraamd. Dit leidt tot een inschatting van een loonontwikkeling van minimaal 1% en maximaal 1,5% (gemiddeld 1,25%). Berekend is dat de sociale lasten in 2016 niet stijgen.

² Conform raming CPB

³ Berekening is als volgt: lonen 1,25% x 0,7 en materieel 0,9% x 0,3 = 1,2% afgerond

⁴ Conform raming CPB

⁵ Verlaging van rekenrente naar 4,5% in 2016 is besloten bij de Kadernota 2013

⁶ Is gelijk aan materiële uitgavenstijging.

⁷ De uitgangspunten voor grondexploitaties worden bepaald voor projecten met een zeer lange doorlooptijd. De percentages gelden voor een 10-jaarsgemiddelde.

Overige kengetallen/parameters

Bij het opstellen van de begroting 2016 is uitgegaan van de volgende kengetallen

Kengetallen	Begroting 2015	Begroting 2016
Aantal inwoners	156.635	158.000
w.v.		
0 – 19	34.317	34.800
20 – 44	54.778	54.800
45 – 64	41.568	42.000
65 – 74	14.533	15.000
74 e.o.	11.439	11.400
Aantal woningen	73.020	73.340
wooneenheden	3.800	3.800
bijzondere woongebouwen	3.200	3.200
Direct productieve uren per fte	1.350	1.350

Bezuinigingen

De nog in te vullen, al bestaande bezuinigingstaakstellingen, uit de begroting 2015 zijn in de meeste gevallen al benoemd en toegewezen. Een aantal taakstellingen, dat vanaf 2016 ingaat, moet nog verder worden uitgewerkt in concrete maatregelen. Dit geldt in ieder geval voor de niet-gerealiseerde bezuinigingen ten opzichte van de Kadernota 2014. Op pagina 22 van de Programmabegroting 2015 is deze taakstelling weergegeven:

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
Bezuinigingstaakstelling opgenomen in Programmabegroting 2015 (blz. 31)	1.943	n	1.307	n	1.202
					902

Loon-en prijscompensatie

Iedere hoofdafdeling wordt gebudgetteerd voor de toegestane formatie. De salarislasten worden met 1,25% loonkostenstijging verhoogd (zie bij begrotingsuitgangspunten). De salarisberekening gebeurt

normatief. Op basis van vastgesteld beleid vindt berekening plaats van de salarislasteren naar een gemiddelde van de 10e periodiek van de functionele schaal.

De toegestane formatie wordt gebruikt om de personeelslasten voor 2016 te kunnen berekenen en dient als basis voor de verdeling van de productieve uren in de begroting 2016.

De materiële kostencompensatie, die bij de begrotingsuitgangspunten is gehanteerd, is ontleend aan het Centraal Economisch Plan 2015. De index voor de materiële uitgavenstijging is op 0,9 % geraamd voor 2015. Deze ramingen worden centraal in de meerjarenbegroting verhoogd.

Het prijspeil van de investeringsramingen, is daar waar afzonderlijk aangegeven, in het Investeringsplan 2015-2020 geactualiseerd. De investeringen bevatten daarom het actuele prijspeil. Omdat Haarlem een meerjarenraming in constante prijzen kent, worden de investeringen verder niet geïndexeerd.

De kapitaallasten worden centraal geraamd.

In de Programmabegroting 2016 worden de kapitaallasten geraamd, die voortvloeien uit:

- De tot en met 2014 in de jaarrekening opgenomen investeringsbedragen;
- De geraamde investeringen volgens het Investeringsplan 2015-2020;
- De bijkomende budgettaire lasten uit het investeringsplan (zowel positief als negatief) dienen in de analyse afzonderlijk naar voren te komen.

De rentecomponent (het zogenaamde rente-omslagpercentage) voor zowel de rendabele als de onrendabele investeringen is conform de vastgestelde Kadernota 2013 met 0,5% verlaagd naar 4,5%. Het saldo van de kostenplaats treasury wordt ten gunste van de exploitatie geraamd.

Subsidies en verbonden partijen

Voor de raming van subsidies voor 2016 en verder zijn de volgende variabelen van belang:

1. De bestaande meerjarenraming 2016-2020. In de meerjarenraming zijn alle eerdere wijzigingen waartoe is besloten al meerjarig geraamd.
2. Zowel de subsidies als de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen worden geïndexeerd voor inflatie. Voor wat betreft de feitelijke toekenning van subsidies wordt het volgende onderscheid toegepast:
 - a. Voor subsidies beneden de € 45.000 wordt conform bestaand beleid, geen kostencompensatie toegekend.
 - b. Subsidies en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen boven de € 45.000 worden conform bestaand beleid gecompenseerd via een gewogen percentage. Bij het bepalen van het uiteindelijke percentage vindt een weging plaats waarbij de loonsverhoging voor 70% meetelt en de materiële lastenstijging voor 30%. Voor 2015 wordt uitgegaan van een loonkostenstijging van 1,25%. Voor de materiële kostencompensatie wordt uitgegaan van 0,9%. Het gewogen percentage is berekend op afgerond 1,2%.

Er vindt geen verrekening plaats op basis van de werkelijke materiële of loonkosten.

De gemeenschappelijke regelingen en de meer omvangrijke subsidierelaties van de gemeente Haarlem worden hierover geïnformeerd (Hoofdafdeling Stadszaken in afstemming met de Concernstaf).

De verzelfstandigde organisaties vallen onder het regime van de subsidies.

Voor de verdere uitwerking geldt de kanttekening dat in het kader van de nieuwe subsidiesystematiek het automatisch toekennen van prijscompensatie wordt losgelaten, maar dat dit onderdeel gaat uitmaken van meerjarige prestatieafspraken. Daarbij geldt het uitgangspunt dat er geen indexatie plaatsvindt, tenzij geregeld in meerjarenafpraak.

Ook is de Kadernota 2012 vastgelegd om met ingang van 2013 voor een periode van 4 jaar – dus tot en met 2016 - 0,5% minder indexatie toe te kennen. Voor 2015 heeft dit als consequentie dat de bijdrage aan een gesubsidieerde instelling (niet verbonden partijen) met 0,7% wordt geïndexeerd.

De hier geschetste wijze van indexeren geldt voor de totstandkomingen van ramingen voor de Programmabegroting 2015. Individuele organisaties en instellingen die subsidies ontvangen kunnen geen rechten ontleen aan deze wijze van berekenen.

Belastingen en rechten en overige baten

Voor de belastingen en algemene baten (huren, pachten etc.) wordt het inflatiepercentage aangehouden dat gelijk is aan die van de materiële kostencompensatie, door het CPB geraamd op 0,9%. Daarbij worden de baten geïndexeerd, waarbij de volgende uitzonderingen gelden:

- Huren, pachten en leges worden verhoogd voor zover juridisch toegestaan (contracten, wetgeving, maximum rijkstarieven);
- Afvalstoffen-en rioolheffing worden niet geïndexeerd. De baten worden i.v.m. 100% kostendekkendheid berekend aan de hand van de ontwikkeling van de lasten (per saldo budgettair-neutraal).

Algemene uitkering

In de Meerjarenraming 2015-2020 is de algemene uitkering vanaf 2016 in constante prijzen geraamd. Omdat 2016 de primaire begrotingsschijf wordt, is de algemene uitkering herberekend naar lopende prijzen voor 2016. Dat wil zeggen dat de algemene uitkering dan opgehoogd wordt aan het gestegen loon-en prijsniveau, prijspeil 1 januari 2016.

Daarnaast wordt de algemene uitkering geactualiseerd aan de hand van de zogenaamde meicirculaire. Hierin is ook informatie opgenomen die van belang is voor de drie decentralisaties (sociaal domein). Aan de hand van de berekeningen conform deze circulaire kunnen de budgetten ten behoeve van het sociaal domein worden herberekend voor 2016 en verder. De meicirculaire wordt te laat ontvangen om nog in de Kadernota 2014 te kunnen verwerken. Over de gevolgen van de meicirculaire wordt de raad afzonderlijk geïnformeerd en de consequenties worden verwerkt in de concept-begroting 2016.

Bijlage 6: Bijlage bij Bestuursrapportage 2015-1

bedragen x € 1.000

Progr.		2015			2016	2017	2018	2019
Beleids- veld	Omschrijving beleids- veld	Begroting gewijzigd	Voorstel wijziging	Begroting gewijzigd	Voorstel wijziging	Voorstel wijziging	Voorstel wijziging	Voorstel wijziging
1	Maatschappelijke participatie							
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>							
1.1	Onderwijs en sport	36.355	5.368	41.723	368	368	368	368
1.2	Bevorderen zelfredzaamheid	18.954	1.758	20.712	800	560	401	401
1.3	Advies en ondersteuning	5.629	-234	5.395	35	8	-39	-49
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>							
1.1	Onderwijs en sport	-3.847	-5.101	-8.948	-101	-101	-101	-101
1.2	Bevorderen zelfredzaamheid	-239	-	-239				
1.3	Advies en ondersteuning	-	-	-				
	<i>Toevoegingen/onttrekkingen reserves</i>	3.232	-953	2.279	-240			
1	Totaal Maatschappelijke participatie	60.084	838	60.922	862	835	629	619
2	Ondersteuning en zorg							
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>							
2.1	Maatwerkvoorzieningen	71.201	-1.053	70.148	-1.310	-1.310	-1.310	-1.310
2.2	Opvang en beschermd wonen	47.874	533	48.407	101	101	101	101
2.3	Jeugdbescherming en jeugdreclassering	3.427	-	3.427				
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>							
2.1	Maatwerkvoorzieningen	-3.858	-	-3.858				
2.2	Opvang en beschermd wonen	-784	-	-784				
2.3	Jeugdbescherming en jeugdreclassering	-	-	-				
	<i>Toevoegingen/onttrekkingen reserves</i>	-2.113	-689	-2.802				
2	Totaal Ondersteuning en zorg	115.747	-1.209	114.538	-1.209	-1.209	-1.209	-1.209
3	Werk en inkomen							
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>							
3.1	Werk	22.730	258	22.988	458			
3.2	Inkomen	60.291	-2.099	58.192	-2.099	-2.099	-2.099	-2.099
3.3	Minima	12.893	624	13.517	624	624	624	624
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>							
3.1	Werk	-	-658	-658	-658			
3.2	Inkomen	-54.721	2.099	-52.622	2.099	2.099	2.099	2.099
3.3	Minima	-1.258	-	-1.258				
	<i>Toevoegingen/onttrekkingen reserves</i>	-3.738	-	-3.738				
Pr. 3	Totaal Werk en inkomen	36.197	224	36.421	424	624	624	624

Beleids- veld	Omschrijving beleids- veld	2015			2016	2017	2018	2019
		Begroting gewijzigd	Voorstel wijziging	Begroting gewijzigd	Voorstel wijziging	Voorstel wijziging	Voorstel wijziging	Voorstel wijziging
4	Duurzame stedelijke vernieuwing							
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>							
4.1	Duurzame stedelijke ontwikkeling	8.508	1.521	10.029	74	75	75	75
4.2	Economie, toerisme en cultuur	27.745	38	27.783	-1	-47	-61	-61
4.3	Grondexploitatie	17.674	-	17.674				
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>							
4.1	Duurzame stedelijke ontwikkeling	-391	-	-391				
4.2	Economie, toerisme en cultuur	-546	-115	-661	-251	-251	-251	-251
4.3	Grondexploitatie	-16.635	-	-16.635				
	<i>Toevoegingen/onttrekkingen reserves</i>	-1.341	-1.271	-2.612	-34			
4	Totaal Duurzame stedelijke vernieuwing	35.014	173	35.187	-212	-223	-237	-237
5	Beheer en onderhoud							
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>							
5.1	Openbare ruimte en mobiliteit	76.934	615	77.549	-1.085	-1.347	-1.359	-1.359
5.2	Parkeren	12.992	-54	12.938	-362	-500	-509	-509
5.3	Overige beheertaken	36.871	2.779	39.650	1.261	1.265	630	632
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>							
5.1	Openbare ruimte en mobiliteit	-35.944	-953	-36.897	-859	-859	-859	-859
5.2	Parkeren	-19.228	-629	-19.857	-629	-629	-629	-629
5.3	Overige beheertaken	-28.712	-871	-29.583	-711	-711	-72	-72
	<i>Toevoegingen/onttrekkingen reserves</i>	-588	-1.629	-2.217	-55	-55	-55	-55
Pr. 5	Totaal Beheer en onderhoud	42.325	-742	41.583	-2.440	-2.836	-2.853	-2.851
6	Burger, bestuur en veiligheid							
	<i>Lasten (exclusief mutaties reserves)</i>							
6.1	Dienstverlening	11.820	75	11.895				
6.2	Gemeentelijk bestuur	7.625	-7	7.618	-7	-3	-3	-3
6.3	Openbare orde en veiligheid	32.079	126	32.205	254	254	224	224
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>							
6.1	Dienstverlening	-3.362	-	-3.362				
6.2	Gemeentelijk bestuur	-27	43	16				
6.3	Openbare orde en veiligheid	-6.546	2.065	-4.481	629	629	629	629
	<i>Toevoegingen/onttrekkingen reserves</i>	-135	120	-15				
Pr. 6	Totaal Burger, bestuur en veiligheid	41.454	2.422	43.876	876	880	850	850
7	Algemene dekkingsmiddelen							
7.1	Lokale belastingen en heffingen	4.319	-	4.319				
7.2	Algemene dekkingsmiddelen	7.880	-300	7.580	112	327	809	839
	<i>Baten (exclusief mutaties reserves)</i>							
7.1	Lokale belastingen en heffingen	-45.641	-175	-45.816	-175	-175	-175	-175
7.2	Algemene dekkingsmiddelen	-297.681	916	-296.765	370	-33	-525	-2.273
	<i>Toevoegingen/onttrekkingen reserves</i>	-1.922	460	-1.462	240			
7	Totaal Algemene dekkingsmiddelen	-333.045	901	-332.144	547	119	109	-1.609
	Totaal saldo exclusief reserves	4.381	6.569	10.950	-1.063	-1.755	-2.032	-3.758
	Toevoegingen/onttrekkingen reserves	-6.605	-3.962	-10.567	-89	-55	-55	-55
	Totaal saldo inclusief mutaties reserves	-2.224	2.607	383	-1.152	-1.810	-2.087	-3.813

Bijlage 7: Bijlage bij Kadernota 2015

Uitgave van de
gemeente Haarlem,
Concernstaf
Mei 2015

Adres:
Postbus 511
2003 PB Haarlem

T 023 – 511 3000

Foto omslag:
Michel Campfens

Oplage:
76 exemplaren